

Emil Krsteski

TRI DANA U PARIZU

i druge priče

ARHIV VOJVODINE

**BIBLIOTEKA
POSEBNA IZDANJA**

Glavni i odgovorni urednik

Dr Nebojša Kuzmanović

Prevod sa makedonskog jezika

Dr Dragana Černih I Radomir Radivojević

Grafičko – dizajnerski urednik

Mr Jovan Stojanovski

Emil Krsteski

**TRI DANA U PARIZU
i druge priče**

Novi Sad, 2023.

SADRŽAJ:

PREDGOVOR	7
JESEN	11
PREMIJERA (Razgovori sa M. Kaporom)	18
PISMO	24
VOLŠEBNIK	31
DRUGI SPRAT, STAN BROJ DEVET	38
JEDAN DAN	43
NOVA GODINA	52
TRI DANA U PARIZU	69
DIVLJI VETROVI, TVOJA KOLIBA I TI	79
PLAŽA	82
BLUZ ZA OSAMLJENOG STAROG RASIPNIKA (Razgovor sa H. Kinaski)	91
PUDING OD TIKVE	98
STENT BAJ MI	105
AUTOPUT ZA LONG AJLEND	126
ODLAZAK SLIKARA	130
PEPELJUGA	142
POGOVOR	145

***Knjigu posvećujem mom sinu i mojoj ćerki -
Damjan i Dena***

PREDGOVOR

O NEPONOVLJIVOSTI MAGIJE ŽIVOTA

Odavno je poznato, čitanje nije jednosmeran proces. Neka vrsta koautorstva sa piscem, čitačevo prepoznavanje ili doživljaj teksta pothranjuje njegovu strast prema knjizi. Naravno, da bi se ostvarilo takvo prepoznavanje neophodno je da knjiga zaintrigira čitaoca. Kao što je mene privukao rukopis zbirke priča "Tri dana u Parizu", Emila Krsteskog.

Žanr kratke priče, na mnogo manjem broju strana od romana, uvek je inspirisan istim univerzalnim temama: ljubavlju, erosom, smrti, rastanaka... ali upravo kompaktnost intimnog prostora ističe umetnikovo majstorstvo u kratkim kadrovima, kako bi ga ispunio intenzivnim iskustvom koje će preneti čitaocu.

Zbirka priča "Tri dana u Parizu", bez obzira pisana u prvom ili trećem licu, ima tu moć da vas uvuče u sebe. Pritom ako ste pažljiv čitalac suočićete se sa utiskom da iza opisa,

kojima ovaj rukopis obiluje, tinja neki vid egzistencionalne drame, što je mnogima od nas zajednička. O kome pisac piše? I odmah odgovaramo – O sebi. No kao i u svakoj dobroj priči to piščevo “Ja” postepeno postaje i deo našeg “Ja”. Prepoznaćemo se u našim ljubavima u pokušaju da povratimo ta nekadašnja vremena, a desi se, onda kada smo odbačeni i izgubljeni. Ima toga u pričama Krsteskog, na jedan ležeran, neposredan način. Takva vrsta spoznaje o protoku vremena je slična prvoj priči “Jesen” koja jesenji susret sa sredovečnim slikarom u parku uvlači dečaka u magični svet boja, sve do konačne priče “Odlazak slikara” u kojoj boje opet imaju doslovno i simboličko značenje. Zatvori se krug životnog traganja punog raskrsnica i slepih ulica i možda započne iscertavanje novog kruga “kao da nikada i ništa nije ni bilo”.

Priče Krsteskog često se dešavaju negde u svetu (na šta sugerišu i sami naslovi) posebno u Njujorku ali i u Parizu, Besansonu čak i u Meksiko Sitiju, likovi nose strana imena poput Đek Kros, Helen, Žak, Denk, Kejski, Đeni, Šantal..., no ti svetovi su samo naoko daleki jer su u njih utkane godine nomadskog iskustva autora dovoljno duboko da se njime može igrati između istine i fikcije. U tom smislu, na jedan prirodan hronološki način, priče “Tri dana u Parizu” dodiruju visine i ponore ljudskog života iz perspektive jednog osetljivog ali zbunjenog čoveka koji premešta promene iz prošlosti u sadašnjost i obrnuto sve dok se ne dese i napredviđene stvari. “Stent baj mi” (duhovita asocijacija na “Stend by me” poznati hit Ben Kinga iz ranih šezdesetih) je proza “iz prve ruke” sa galerijom vanredno odslikanih likova pacijenata iz sobe broj 233 koji čekaju na ugradnju stentova, činivši tu atmosferu šarmantnom, blagom samoironijom.

I ova priča, kao i sve ostale u ovoj zbirci, svedoče da Krsteski “ima oko” odnosno poseduje slikarski talenat, što je

očigledno na njegovim izložbama, a u knjizi optički kvalitet njegovih svakodnevnih prizora. Ovo je prva objavljena knjiga priča Krsteskog, ali posle čitanja, nedvosmislen je utisak da autor dok ju je stvarao ima neutojlivu glad za pisanjem. Junaci njegovih priča umeju da sagledaju i opišu vidljive, ali i suptilne nijanse spoljnog i unutrašnjeg življenja. Njegova proza ima životni ritam. Knjiga priča "Tri dana u Parizu" Emila Krsteskog privući će čitaoce koji su duhoviti, čovečni a protivnici privatne i društvene represije. Uživajte!

**Aleksandar Prokopiev,
pisac i profesor kniževnosti**

JESEN

-1-

Kada je majka, moje očišćene i ispeglane kratke pantalone pospremila u najvišu policu plakara, za dogodine, ako ih ne prerastem, znao sam da je već septembar i da jesen dolazi. Sa praga su nestale i moje sandale u kojima sam, bosonog, skoro celog leta šutirao loptu.

Odložena su i moje, najlepše, letnje majice, one koje me je uvek podsećala na bezbrižne dečачke trenutke kraj mora, jezera ili pored neke brze reke.

Iste one koje su uvek bila uflekana i imale su tragove sladoleđa, lubenice, zrele breskve, dinje ili drugo voće, što mi se, moram da priznam i danas često dešava.

Dani su postajali kraći kao i naše igre i poranilo je omrznuo kupanje, pa ipak umorni spokojni slatko smo snivali.

Vadila se zimska garderoba po balkonima po nekolliko dana za provetravanje od mirisa leta i naftalina.

Odžačari često u maalu su spremali dimnjake.

Po okolnim kućama, tu u centru grada, cepala su se i slagala drva za ogrev.

Učestalije su se čula kola hitne pomoći za obilazak hroničnih srčanih bolesnika, javljao se hronični sezonski kašalj praćen visokom temperaturom...

U školama su počinjala ispitivanja prvih lekcija.

Kupovali su se džakovi crvenih paprika i paradajz za spremanje ajvar, mladi orasi, ispraćala se nova jesenja klasa vojnika na železničkoj stanici nedaleko od mog doma, padali prvi listovi sa velikog drveta pred zgradom koga smo zvali Šiško, bližio se Skopski festival zabavne muzike, ptice su se grupisale pored prozorima pred put na jug, pozajmljivale se knjige iz biblioteke, sređivao se radni sto sa novim knjigama, sveskama, olovkama...

Obično u to vreme, kao iz inata, po pravilu, pokvario bi se poneki električni aparat u kući ili mašina za veš ili bi moj radio kasetofon počeo da žvaće traku kada sam i po sto puta puštao jednu te istu pesmu.

Išao sam često do parka Žene-borca da uhvatim i osetim jesen.

Bila je to neka vrsta pripreme za moje prve pismene zadatke iz makedonskog jezika sa čuvenim temama: „Kako sam proveo letnji raspust“ iza koje neminovno sledi još čuvenija: „Jesen u mom gradu.“

Uvek sam se pitao, zašto „Jesen u mom gradu“ a ne „Jesen u svetu“, „Jesen u mom svetu“, „Jesen kao prirodna pojava“, „Jesen kod nas, oko nas, između nas“, „Jesen kao godišnje doba“ ili jednostavno „Jesen kao takva“.

I koja to jesen uopšte zaslužuje da se o njoj nešto novo napiše.

Svaka jesen je bila ista a ipak drugačija.

Godinama postajala mi je sve lepša i lepša.

Dobro sam zapamtio nju u sebi.

Pismeni iz makedonskog jezika terali su me da mislim na jesen, na godišnja doba, na prirodne pojave, da je zavolim. E, da, tada su se javljali i nove školske simpatije, verovatno kao posledica letnjih palavljenja, počinjali su prve rođendanske zabave u našem odeljenju, pa i iz klase Be i Ve. Šetajući kroz park sa nekoliko drugara, spazismo srednjevečnog čoveka, verovatno umetnika, na klupi i oko njega rasute boje i slikarski papiri.

Znatiželjno smo zastajali i kibicovali šta crta, na šta on, primetivši nas, predloži da svako od nas napravi po jedan crtež o onome što vidimo oko sebe.

Opet jesen.

Ovog puta u parku.

Dade svakom po jedan list bloka i punu kutiju drvenih bojica i ostavi nas na susednoj klupi da stvaramo.

Bio sam jedini koji je upotrebio sve boje da nacrtam jesen kako sam je video.

- Ko je ovo napravio? – upitao je za moj crtež.
- Ja. – odgovorih izbrzano, ali brzo i povukao i za trenutak osetih izvesnu nelagodnost.

Reče mi da napravim još jedan crtež.

Ovog puta posmatrao me je kako radim.

Nacrtao sam fontanu u parku, okolno zelenilo, drveće, žbunje, srednjovečni par okrenut leđima kako korača ka novom tržišnom centru.

Žena je držala muškarca ispod ruke, on u odelu, sa kišobranom u rukama, sa lepim šeširom, ona u elegantnom modernom mantilu sa kaišem, novom pundom.

Dominirali su crtežom dok koračaju nekuda sa pozadinom napravljenom od puno boja.

Prava jesen.

Čovek-slikar, uze oba moja crteža uz savet da nastavim da crtam kako bi postao još bolji.

Malo sam se postideo pred drugovima ali sam išavši kući skakutao od sreće na jednu pa na drugu nogu.

Pitao sam se koliko imam bojica?

Da li da dokupim nove?

Da li da kupim i novi blok?

Na putu do kuće pokupio sam nekoliko kestena koji su sijali kao da su namazani zejtinom.

Neki su bili toliko lepi, toliko kafejavi i čisti, da sam ih čuvao dok se ne osuše sve do Nove godine.

Nekoliko divljih kestena šutirao sam sa levom, pa i sa desnom nogom zamišljajući pritom kako idu tamo gde hoću, tamo gde je cilj, pa ulaze u gol dok ja postajem slavan, popularan, hvaljen i omiljen fudbaler.

Imali su nepravilnu, divlju formu i tako se kotrljali po trotoarima sve do kraja ulice.

Uzeo sam nekoliko njih zajedno sa zelenom bodljikavom ljušpom, oljuštio ih posle nekoliko dana kada ona naprsne. Izgledalo mi je kao da se nešto novo rađa.

Čuvao sam ih na stolu da bi trajali duže.

Duže od jeseni.

Volim i pitomi kesten, topli, pečen na žaru kao onaj kupljen na našem Ploštadu.

Pismene zadatke o jeseni pisao sam kao što sam pravio crteže sa puno različitih boja. Hteo sam da ne budu dosadni. Ipak moglo se pronaći u tim radovima i nešto kao da su dvorišta, planine, livade, okupane krvavim jesenjim suncem, čije zrake miluju i štipkaju naše pocrvenele od hladnoće obraze dok trčimo tamo-amo, dok se igramo“.

Pitam se da li sam uopšte pisao o jeseni kao godišnjem dobu ili o nekim događajima koji su se zbili u tom periodu?

A sećam se da sam napisao i nekoliko pesama o jeseni.
Jedna od njih zove se „Cvet“.
O čoveku koji prolazi kroz proleće, leto, jesen i zimu svog života.
Naći ću je i pročitati vam jednom.

-2-

Sedeo sam sa Marien na klupi pored jezera Treska kada je na moje levo rame, probijajući se šušajući kroz grane, pao jedan crveni hrastov list kao kad sklizne suza iz mog oka i podseti me na ovu epizodu iz detinjstvo, pa poželeh da dodirnem Marien za ruku i da joj pričam o tome što je bilo pre više od trideset godina.

Da zna.

I da probam da sklonim jad sa njenih očiju koji je tog dana imala zbog naše otkrivene tajne ljubavi.

Ali odsjaj okolnih brda i nestvarna lepota koja se ogledala u mirnoj vodi jezera natera je prva da me upita:

- Znaš li kako se crta Ovo?
- Ne, reci mi ti...
- E, pa, ovako. Uzmeš dva bela lista, na jedan naneseš mnogo boja...

Nasmejao sam se.

Drugačije od ranije, ali možda isto kao i pre.

Već sam zamišljao jedan mali čamac nasred jezera kako klizi osvajajući nove horizonte.

U čamcu ja i Marien.

Zagrljeni.

Tako bi trebalo to da se završi, taj naš sastanak.

Ništa drugo nisam mogao da smislim, samo smo otišli malo dalje od jezera.

Užasnila me je pomisao da se ti trenuci više nikada neće ponoviti i da Marien nikada neće saznati moju priču o jeseni i crteža.

Okrenuo sam glavu u stranu osećajući bol u grudima koju sam morao da prebrodim i sakrijem da je niko ne vidi i sazna.

Oči behu širom otvorene kao da istovremeno gledaju i nebo i vodu.

Udahnuo sam duboko nekoliko puta i bol se stišala.

Koračali smo a skoro pred nama je bila sva večnost ispunjena nepovezanim, ali važnim mislima o našim životima.

O nekim smo pričali, mnoge prećutali.

Pomoću vetriča čamac išao dalje, sve dalje.

I svaki mali talas, mali pokret udaljavali i odnosili ga na severozapad ka planinama.

Marien me poljubi.

Okrenuh glavu ka suncu i gledao kako zalazi, naizgled zauvek.

- Sećaš se? – upitah.

- Čega? Tvojih pisama, tvojih priča ili naših putovanja? – odgovori novim pitanjima.

- Da. Svega toga.

Sunce brzo potonu, kao zapaljen brod koji razulareno gori. Isčeznu.

Ne ostavivši iza sebe ništa osim zažarenih oblaka.

Iznenada u jezeru pored čamca, neposredno pred nama, kao da sam video i pojas za spasavanje koji čoveku daje nadu kad već nema potrebe od nje.

Kad je ona izgubljena.

I kad nema potrebe za to.

Marien me ponovo poljubi.

Osetio sam očajnu telesnu iscrpljenost, opuštenost i ljubavnu strast koja mi stvori nalet pljuvačke u ustima.

Ležali smo u travi i dugo se ljubili.

Ona pogleda okolo.

Nikog nije bilo.

Zadigla je suknju i rastegla gaćice.

Vazduh i voda su se mešali i kao da su se uvlačili u naša tela, koja su plutala, širila i propadala tog jesenjeg dana, poništavajući vreme nečijih igara, crtanja i potiskujući očajanje naše otkrivene tajne.

Zauvek.

PREMIJERA

(Razgovori sa M. Kaporom)

-1-

Na klupi u parku Mark je sedeo sa Mimom i Aletom. Pravili su planove za budućnost.

Ale bi trebao da bude poznati glumac, novi Đems Din, koji će imati puno para i sve će ih potrošiti na stan u centru grada. Zbogom odvratno dugi hodnici i sobice u Studentskom domu.

Marko će pisati scenarija a Mima će ih prevoditi na engleski. To će biti priče o kojima će se pričati u Holivudu.

Godinama je smišljao naslove filmova i razmišljao o detaljima koji idu uz njih.

- Ali nešto me muči. Slušaj Mima. U ovim trenucima dok naša mašta dostiže najveće snežne visine, primećujem senku sumlje na Aletovom licu. Nekakav čudan grč koji ranije nije imao.

-2-

Odlazeći kroz kapiju Ale se još jednom okrenuo.
Mark je stajao kraj ograde pokazujući mu stinutu pesnicu.
Bilo je puno sveta ispred Filmskog grada.
Krenuo je ka autobuskoj stanici sa osećanjem da su ga Ale i Mima zauvek otpisali.
Ostao je sa druge strane ograde koja razdvaja filmadžije od običnog sveta.
Odjednom više nije znao kako dalje bez njih dvoje i bez filma iz kog je izbačen.
Za utehu zamislio je svoj film koji mu je pomogao da preživi.
Film o kome je sanjao.
Film u kome nije bilo bede i poniženja, ni vike preko megafona, ni uvreda, ni psovki...i shvatio koliko je daleko od njihovog filma.

-3-

Naivni junak-statist dobio je malu filmsku rolju.
Za nekog možda malu ali za njega veliku kao Mont Everest.
Svi su ga već čekali u lažnom kaubojskom gradu Sider Vali napravljenog od kartonskih fasada.
Vetar.
Jedna kamera bila je postavljena na zemlji a iza nje je ležao kamerman kako bi snimio širokougaoni kadar čoveka-buktinje koji trči okrenut leđima.
Druga kamera bila je postavljena visoko kako bi snimila horizont i akciju iz vazduha.
Tišina u Sider Vali.
- Fajr! – čulo se vikanje pred Aletov ulazak u kadar.
- Fajr! – vikao je trčeći ka kameri.

Tako je viknuo četiri puta.
Pao je tačno na određeno mesto pokušavajući da ugasi vatru.
Plamen se širio iako je počeo da se valja u pesku.
Kamere nisu prestale da zuje.
Filmska ekipa je otrčala u grad po pomoć.
Kažu da je Ale sve vreme vikao: fajr, fajr, prvo glasno a onda sve tiše i tiše.
Te noći, kada je Marko saznao šta su uradili Aletu, rastrčao se da ga pronađe.
Panično je odlazio po okolne bolnice i zviždao njihovu svirku ispod prozora.
U jednom trenutku učini mu se da je čuje, da mu prigušeno dolazi iz daleka.
Nekoliko puta.

-4-

Dolazak proleća kao da je uvek misteriozan.
Uveče vidiš drveće sa golim granama, bez ijednog pupoljka a sutradan, hop, već je zeleno, krošnje se zgusnu i šuščaju na tihom i svežem prolećnom vetru.
Kako se sve to desi?
Kada drveće olista?
Da li je za to dovoljna samo jedna noć?
Ali ta noć je bila takva.
Bila je svedok.
Po prvi i poslednji put u životu.
Osećao je opojan miris i kao da je čuo tihu muziku.
Znao je da mu niko neće verovati.
Bilo je jutro koje nije bilo iznenađeno prolećem.
Pa ni on.
Išao je dugo uz reku ne osećajući vetar.

Samo je prozborio:

- Duva – i to je bilo sve.

Nije ni sanjao da ima toliko različitih vetrova: prijatnih, blagih, toplih, divljih, razornih...

A ako i Mima ode za Njujork...verovao je da bi tada stali i reka i vetrovi i svi satovi.

Ali ponekad je bilo ipak lepo.

Sedeli su i smejali se.

Mark gatao je Miminu sudbinu iz crne kafe na dnu fildžana.

Predvideo joj je mnogo para, dug put, skandale i uspeh, kako je hepi negde daleko preko Okeana, brdo divne dece i da će, ako pregura 36-tu živeti dugo, dugo.

Odjednom im se dodirnuše ruke mrdajući samo prstima.

Lagano.

-5-

Došla je i zima a u bioskopu se prikazivao film „Zlato Sidera Valija“.

Sedam dana išao je na sve predstave.

Devet sati dnevno.

Ako bi zaspao budio bi se kad Ale vikne: – fajr, fajr ne znajući zašto to uopšte čini.

Posle nekoliko godina Mima se vratila iz Njujorka, grada za kojim su svo troje toliko žudeli.

Zaposlila se već u dobroj firmi.

Sreli su se u parku kod Studentskog.

Bila je još uvek seksi i izgledala je srećno.

Zagrlili su se silno i ćutali.

U džep kaputa gurnu mu koverat.

- Otvori ga kad stigneš kući, molim te.

- Okej. Dogovoreno.

Trnci su ga obuzimali dok je razmišljao o njoj putujući drugom klasom.

Video je svoje lice u zamagljenom prozoru kupea i primetio kako su mu oči zacaklile.

Putovanje je nešto više od života. Nikada se ovo više neće ponoviti, pomisli.

U glavi smišljao je i pisao novu priču prepoznavajući njen kraj.

-6-

Uprkos nevremenu avion iz Evrope sleteo je u Njujork nakon čega je aerodrom Đej Ef Kej bio zatvoren za saobraćaj.

Snežna vejavica trajala je nekoliko nedelja.

Hotel u kome je proveo neko vreme nalazio se u blizini knjižare Strend.

Mogle su se naći knjige za dolar.

Uzeo je desetak knjiga i zaputivši se ka kasi u izlogu zapazio naslov „Zlato Sidera Valija“.

Iz novčanika Mark izvuče tačan broj dolara uze kesu i istrča da uhvati taksi do Mek Fedensa bara ne bi li ugasio pivom vatru u mislima.

Krv se ledila u žilama od hladnoće.

Sledećeg dana u sobi hotela zazvoni mu telefon.

Mima i Brajan pozivali su ga na večeru.

Otišao je potom do Park Avenije gde se u hotelu Waldorf Astorija dodeljivala nekakva nagrada.

Vetar mu je raznosio sedu kosu a šal leteo iza glave.

Zaustavi se ispred jednog izloga.

Video je sebe.

Ko da je nestalo sjaja u očima.

Nije osećao nikakvo uzbuđenje ni radoznalost.

Pre ulaska u hotel Mark zastade, okrenu se, zavuče ruku u džep kaputa i napipa koverat.

Virile su tri spojene roze karte za bioskop (predstava od dvadeset i trideset, mesta sedam, osam i sedam, red osamnaesti, parter levo) na kojima je pisalo da se svako falsifikovanje kažnjava po zakonu.

Karte za jednu premijeru.

I ništa više.

Pogleda je u njene oči i poljubi je u obraz.

- Aj lavju bejbi.– reče tiho da ga niko ne čuje.

(M. Kapor: „*Usamljenost nije u tome što smo sami, nego u tome što ne postoji ništa za čemu čeznemo.*“)

PISMO

-1-

Zavaljen u fotelju Dimko je slušao radio i čitao novine koje je redovno dobijao u hotelu.

Nedelja je bila njegov dan za odmor, za opuštanje.

U hotel su retko dolazili gosti.

Recepcija i sala za ručavanje zvrjali su prazni.

Pol, gazda hotela, navraćao bi ponekad da vidi kako ide posao.

Obično su nedeljom dolazile devojke iz Bitolj, koje su sa njim radile u London student hotelu, da pospreme sobe, očiste kujnu i trpezariju.

Iako je bilo letnje popodne, smračilo se nebo kao tamno indigo i padala je teška kiša.

Pored otvorenog prozora Dimko je uživao, osetio žed i otvorio novu konzervu piva, u pogledu i mirisima koji su dolazili iz voćnjaka.

Polako ga je savladavao san.
Listao je večernje izdanje „San“-a u kome su dominirale priče o neobičnim sudbinama običnih ljudi.
Jedno pismo, koje je potpisao izvesni Džimi, imalo je interesantan naslov:
„Suzan znam da si Hristina“.

-2-

Dimko se uputi ka železničkoj stanici i uhvati prvi voz za Liverpool.
Trebao je da presedne u Birmingemu kako bi stigao na sastanak sa šefom jedne male tekstilne firme.
Vozio se prvom klasom.
Sede preko puta devojke, vitkih nogu sa crvenom haljinom i crnim čarapama.
Učini mu se poznata.
U kupeu su bili muž i žena koji su se preslišavali o tome da li su poneli sve stvari, da li su zatvorili česmu u kupatilu, da li su zaključali vrata stana i sl.
Jedan starac rešavao je ukrštene reči.
Dimko je neko vreme ćutao, trudeći se da uhvati pogled devojke.

- Da li ste vi Hristina iz Prilepa?
- Ne – pogleda ga uznemireno.
- Zovem se Suzan.
- Izvinjavam se. Prepoznao sam nju. Mnogo mi ličite na nju.
- Mislim da ćemo stići na vreme – pokušao je Dimko da prebaci konverzaciju na uobičajene teme i prevaziđe nesporazum.
- Da, ne bi trebalo da bude promene u voznom redu – reče devojka.

Hristina i on išli su u istu školu.

Bila je tri generacije ispred njega.

Mnogo kasnije saznao je da se udala za nekog advokata iz Engleske, da ima ćerku koja se zove Hristina sa kojom živi u kući u okolini Birmingema.

Advokat je pobjegao sa njegovom sekretaricom u Hong Kong neposredno pošto se ćerka rodila.

- Da li biste da odemo na piće?, ljubazno je upita.

Suzan, koja je mnogo ličila na Kristinu, prihvati poziv.

Pričali su o običnim stvarima.

Nije završila studije ali ima nameru da ih obnovi.

U London je išla da prikupi dokumentaciju.

Moram na godinu dana da se odvojim od ćerke.

Ostaće kod mojih.

Ne znam da li ću moći dovoljno često da je viđam?

Ali ipak sam rešena da završim studije.

Imam tu ideju.

- A zašto se ne preselite u London?

- Ima šansi i za to, ako prodam kuću. Malo je komplikovana cela procedura.

Dimko je gledao u oči i oko njih.

Pa u usne.

Pitao se, da li je to devojka koju poznaje još od gimnazijskih dana?

Stajali su, razgovarali, pili piće a sa druge strane stakla promicala su stabla, planine, putevi, automobili, kuće, zgrade, oblaci...

Teko je život kao pred vratima babine kapije u Prilepu.

Krišom je tražio njene oči.

Kao da je bio žedan tajnih, opskurnih dubina.

Dok su pričali, pomisli u jednom trenutku, da je ona zaista Hristina i kako izbezumljeno počinje da je ljubi i grli tu pred svima.

Učini mu se da i sama pruža ruku.

Voz se približavao stanici.

Suzan se pripremala za izlazak.

- Da li da siđem sa njom i ostanem u Birminghamu?
- pitao se Dimko. Ona je sigurno Hristina, samo je promenila ime i indentitet. Zaboravila je na svoje pravo ja. Ili se samo sakrila da zaboravi na prošlost
- ponavljao je u sebi.

Pomogao joj je oko kofera i poručio da se javi kad bude dolazila u London.

Suzan tiho nestade među gomilom naroda na železničkoj stanici.

Zaboravio je da joj da broj telefona.

- Hristina, Hristina, Suzan, Suzan – povika uzalud.

Eto to je priča.

Molim vas pomozite mi da nađem Suzan jer znam da je Hristina.

Džimi

P.S. Suzan ili Hristina, nebitno, ako dođete, jedne nedelje u London, obavezno mi se javite da vam pričam o našem detinjstvu. Uskoro odlazim za Argentinu. Moja adresa i telefon poznati su redakciji.

-3-

Dimko presavi novine.

Gurnu ih.

Pored sebe.

Kiša je prestajala a njega je hvatao dremež.

Pogleda nezainteresovano niz krivudavu ulicu Old Bromton Roud.

Bila je pusta.

Razvedravalo se.

Pomisli, ljudi su uvek sami ili se osećaju usamljeno pa počinju da pišu, da crtaju, da komponuju, da putuju, da sreću druge ljude, da se razilaze, da nekog samo pozdrave, da sa nekim porazgovaraju, da nekog poljube.

Neki se sretnu često, neki retko a neki nikada više.

Neki putuju zajedno, neki sami, neki pišu pisma kao fantaziju, neki kao realnost ili sudbinu i žalost za prošlim ljubavima, neko traži nadu ili iluziju za nežnošću i spokojom...

I ništa više.

Bio je umoran i opet obuzimao ga je san.

Nekako u tom trenutku zazvoniše vrata hotela i Anita, Bitoljčanka, pozva ga da dođe.

- Pošta za tebe – reče mu Anita i dade mu pismo.

Pismo je bilo kratko.

„Poštovani Džimi, pišemo Vam iz redakcije lista „San“.

Suzan vas obaveštava da nema nameru da dolazi ni u London ni u Argentinu.

Ona je ponovo sa svojim suprugom koji se vratio iz Hong Konga i da ne namerava da nastavi studije.

I da nema veze ni sa kojom Hristinom.

Ona je Suzan.“

-4-

U zgradi u kojoj je živeo, kasnih 60-tih godina prošlog veka, posojalo je samo jedno sanduče za pisma gde je poštari ostavljao pošiljke za celu zgradu.

Svako je dolazio po svoju poštu i uzimao je.

Dešavalo se, ponekad, da predsednik kućnog saveta, nama deci, da zadatak da raznesemo pisma po zgradi.

Neka su imali pogrešne adrese ili su bila pogrešno naslovljena pa bi ih sutradan vraćali poštaru.

Mi deca smenjivali smo se na tom zadatku na mesec dana. Kad bih se vratio iz škole uzimao bih sva pisma i raspoređivao ih po podu pored vratima.

Svakog dana.

Tačno sam znao ko koliko pisama dobija i od koga.

Neka su imala šarene marke koje bih bezuspešno pokušavao da odlepim te bih onda pitao da mi ih daju jer imam lepu filatelističku kolekciju koja se stalno uvećavala.

Jedna teta koja se zvala Hristina, kao i njena majka, koja je živela na poslednjem, šestom spratu, dobijala je, činilo mi se, najviše pisama iz raznih delova sveta i mnogo im se radovala.

Govorila je da joj ja donosim najviše pisama.

Da joj donosim sreću.

Uvek mi je davala šaku najraznovrsnijih bombona i kolačića. Zato sam i sam postajao srećan kad bi ona dobila pismo i kad bih trebao da joj pozvonim na vrata.

Čim bih video pismo za nju potrčao bih preskačući po tri-četiri stepenika da što pre stignem i probam njene kolačiće.

Bio sam opsednut njenim bombonama i kolačima.

-5-

Dimko i Donka stvoriše svoj dom u Prilepu.

Ne prođe mnogo vremena otkako se vratio iz Londona kad ponovo ode u pečalbu. Ovog puta u Buenos Aires.

Dolazio je kući brodom svake pete godine, kolika je i bila razlika između njegove tri ćerke.

Donka je čuvala njegova pisma koja su dugo putovala iz Argentine u specijalni dolapčić.

Pisao je da ne brine za njega, da čuva decu, da će se uskoro

vratiti za stalno, da će popraviti kuću i da će doneti darove i miraz za ćerke.

Najstarija ćerka beše već punoletna kada se Dimko vratio iz pečalbe i ugodnog života.

Imali su možda najlepšu kuću u celom komšiluku sa velikim dvorištem u kome se leti pio jutarnji čaj.

Kao i tada.

Tog jutra Dimko se ne pojavi u dvorištu.

Donka je pozivala da je čaj spreman.

Ležao je u svom krevetu čvrsto držeći pismo u rukama.

Donka kriknu i svi potrčaše na sprat u spavaću sobu.

Tajno sam uzeo pismo koje je skliznulo na drveni pod pored kreveta.

Sutradan sam ga, malo pre sahrane, pročitao u dvorištu pod kruškom.

Bilo je kratko, napisano na engleskom na već požutelom papiru.

Potpisano je od strane Suzan i Hristine u kome se zahvaljuje na predivno provedenom vikendu u Londonu i zajedničke trenutke i prestop u Buenos Airesu, koje će dugo pamtiti.

Verovatno zauvek.

VOLŠEBNIK

-1-

U Besansonu se održavala prolećna fešta na kojoj se moglo videti svašta nešto.

Od čudesne hrane i pića, proizvedenih u privatnoj radinosti, čarobnih individualaca, do suvenira, umetničkih dela i čudnovatih oblika.

Tog aprilskog popodneva, kada sam stigao vozom iz Strazbura, skupilo se mnogo naroda u centru grada pred Katedralom.

Bilo je dogovoreno da se nađem sa Šantal u petnaest časova pred glavnim ulazom u Katedralu.

Slalovski sam se probijao kroz masu očekujući da ugledam Šantal.

Stigao sam do dela porte koji okružuje Katedralu i seo na klupu na kojoj sam mogao na miru da pojedem sendvič ponet od kuće.

Pri svakom zalogaju gledao sam u vrh kamene građevine. Nebo u pozadini bilo je čisto kao belo plavi papir koji se mogao saviti u dva-tri, prelomiti, kao kad ranije sam izvodio volšebne trikove, i on da padne tačno pred moje noge i skupljenom rajom.

Blizu ograde narod je napravio polukrug u čijem središtu je stajao čovek obučen u crne pantalone, crne cipele, crni kaput, crni šešir i tamnu košulju.

Žonglirao je i izvodio najrazličitije trikove sa loptama, mara-mama, kartama, malim drvenim čunjevima i sa još nekoliko drugih sitnih šarenih stvarima.

Približio sam mu se i na moje zaprepašćenje prepoznao Filipina, poznanika sa međunarodnih mađioničarskih takmičenja.

Sa zadovoljstvom sam posmatrao kako vešto, dirigentski izvodi trikove zabavljajući publiku čiji broj se sve više i više povećavao.

Kao da sam gledao sebe samog.

Bio je zaista talentovan za izvođenje trikova i iluzija aludirajući na sve verzije uspešnog i neuspešnog života, na onoliko verzije i situacije koliko ima ljudi u njemu.

Setio sam se kako sa dvadeset dve godine je osvojio "Aladinovu lampu" na međunarodnom festivalu iluzionista u konkurenciji od trideset dva učesnika iz zemalja Evrope i Azije.

Njegovog sedmominutnog nastupa koji je kao rezultat jednogodišnjeg vežbanja ocenjen kao najuspešniji.

- "San ne prestaje kada neće se ostvariti, nego kada odustanemo od njega" često mi je govorio kad bi smo se sreli na nekom takmičenju.

- "Da, ti nikada ne odustaješ, nikada se ne predaješ", rekao bi mu.

Filipino je osvajao sve najprestižnije nagrade na najvećim kongresima iluzionista koji su se održavali svake tri ipo godine baš kao i onaj koji se održavao u južnokorejskom gradu Busan.

- "Znaš Žak meni je san da nastupam svuda, na svakom mestu gde će ljudi uživati u predstavama koje im priređujem. I da onda, jednoga dana, pronađem čarobni štapić sa kojim mogu da učinim bukvalno sve. Da budem jedinstven, jedini koji može da nestane i da se posle izvesnog vremena vratim sa svojim najdražim sa kojima bih bio zajedno zauvek. U svom domu."

- "Da li uopšte postoji takav štapić ili bi samo voleo da ga imaš?" - naivno bih ga pitao.

- "Nisam siguran. Ali zar je to uopšte važno? Važno je da bi voleo da bi tim trikom pobedim i vreme i prostor i zaborav. To je moj životni cilj. I veruj mi da ću jednog dana sve to i postići."

Negov otac Đidi, takođe je bio mađioničar kao i njegov stariji brat Niki koji je veoma brzo završio karijeru, odmah nakon ženidbe.

A u svetu iluzija, magija i trikova sve njih ih je uveo njegovog dede po majci Gvidu, koji je preminuo u odmaklim godinama na sceni kada je odjedanput pao i ubrzo prestao disati.

-2-

Šantal me potapka po ramenu dok sam posmatrao popularnog prijatelja.

Okrenuo sam se osmehno i zagrlio je uputivši se do obližnjeg platoa da popijemo pivo.

Pričali smo o našim životima, naročito o njenom, koji je bio ispunjen mnogim putovanjima.

Živela je sama.

Bila je lekar opšte medicine.

Volela je druženja.

Bila je otvorena, iskrena i radovala se svakom, makar i najmanje radosnom događaju.

Stojeći za šankom popili smo po dva piva dok je oko nas bila sve prisutnija bučava i treštala užasno glasna muzika. Kad smo pričali naše žile na vratovi su se napinjali i babrili, pa smo odlučili da odemo dalje od šanka do nekok tišeg dela prostora, što nije bilo nimalo lako izvesti.

Šantal je imala sestru u Besansonu kod koje je odsela te me upitala da, ako se slažem, odemo kod nje.

“Okej je. Imam kartu za večernji voz” - rekoj joj, kad me razorarano pogledala očekujući drugačiji odgovor, moje slaganje, misleći i nadajući se da bi mogli opet biti negde zajedno, da jednostavno odemo tamo.

-“Dođi da vidiš tamo u uglu parka kako jedan moj poznanik izvodi neobične trikove. Dođi bićeš sigurno prijatno iznenađena”. - rekao sam njoj.

Uputili smo se ka mestu gde je Filipino bio gospodar prostora ali tamo više nije bilo ljudi. I on je nestao.

Na mestu na kome je izvodio svoje veštine ostali su samo rekviziti i njegova odeća: pantalone, kaput, košulja, cipele, šešir, sako...

-“Šta se dogodilo sa volšebnikom”? - upitao sam čoveka u neposrednoj blizini koji je očigledno bio deo publike.

-“Ah. Ne znam kako da vam objasnim, izvukao je jednu malu palicu zamahniu nekoliko puta sa njom i nestao. Pogledajte ostala je samo njegova odeća. Da pozovemo policiju? Šta mislite?”

-“Ne znam šta da vam kažem” - rekoj mu izvesno zbunjen.
“Možda je ovo još jedan njegov trik, deo neke njegove

manipulacije, šta li? Verujem da će se od nekud pojaviti. Najbolje da sačekamo.

Nisam umeo da objasnim Šantali šta se dešava i šta je sve sposoban da izvede Filipino.

Za kratko vreme u glavi mi se izokrenulo hiljadu misli kao da u glavi imam mašinu za veš u kojoj je uključena centrifuga. Bio sam zbunjen.

- "Bože zar je moguće?"

Stajao sam začuđeno sa Šantal i nekolicinom ljudi kad je ubrzo došla policija i počela da se raspituje o neverovatnom događaju.

Neka žena je objašnjavala da je mađioničaru dok je izvodio trikove neko prišao i zario mu nož u leđa.

"Ovaj je pao bez trunke prolivene krvi i ostala je samo njegova garderoba. On je nestao".

- "Ne, nije bilo tako" - umeša se jedan ozbiljan gospodin želeći da objasni policajcu šta se tačno dogodilo. Mađioničar je izveo trik tako što je izvukao jednu palicu udario se njom tri puta u grudi jednom u glavu i pao. Kako je padao - tako je i nestajao. Gubio se, gužvao se zajedno sa svojom garderobom i na kraju se zgmečio i nestao u kaputu koji je nosio".

Uznevereni policajac stajao je ne znajući na koju stranu da se okrene.

Slušao je kako pokušavaju da mu objasne šta se dogodilo i kako je mađioničar nestao. U jednom trenutku prišao mu je i treći čovek pokušavajući da mu iznese svoju verziju događaja.

Vidno uzbuđen, iskolačenih očiju mahajući rukama objašnjavao je kako je izvesna gospođa prišla mađioničaru i počela da ga davi obema rukama.

„Sve se desilo za nekoliko sekundi. On je pao i kao da je

propao u zemlju dok je dotična žena pobegla ka Katedrali i izgubila se u masi ljudi". - rekao čovek.

Kad je policajac izvadio teftter da zapiše sve ove izjave i kada je situacija postala panična i preozbiljna prišao sam zajedno sa Šantal pokušavajući da mu objasnim celu situaciju:

- „Gospodine...gospodine“, - nesigurno sam mu se obratio pokušavajući da mu pročitam prezime na značci.

- „Furije“ pomogao mi je.

- „Gospodine Furije volšebnik je, može biti tu negde. Ovo je možda samo trik. Verovatno je na nekom sigurnom mestu. Verujte mi. Dobro ga poznajem godinama. Zajedno smo studirali svakakve iluzije, svakakve igre i svakava prikazivanja. Pustite ovo što vam drugi pričaju. Zar ne vidite da ni oni sami ne znaju šta se zaista dogodilo, pričaju svašta, kao da ne znaju šta pričaju, kao da su omađijani.“

- „Vi hoćete da me ubedite da je u pitanju mađioničarski trik i da je magija zavladała među publikom. Kao deo predstave?“

- „Da gospodine Furije verujem da je tako nekako.“

- „Dobro, dobro. Onda mi recite kako i kada će se vratiti taj mađioničar?“ - upita me policajac.“ Zato što je potrebna i njegova izjava da bi završio zapisnik i predao ga u stanicu.“

- „E, to zaista ne znam. Na ovo pitanje ne bih mogao da vam odgovorim, gospodine Furije. Koliko mi je poznato, ova iluzija, ova tačka nije do kraja usavršena, mislim završena, a i ja je nisam izveo, tako da ni sam ne mogu da znam koliko će da traje, kako i kada će se mađioničar vratiti i kada će se tačka završiti.“

Šantal me gledala začuđeno nemogavši ništa da kaže niti da učini, nemogavši da veruje i da razume šta se dešava. Polako se smrkavalo, trebalo je krenuti nazad za Strazbur, rastati se od Šantal, od Besansona, od gospodina Furije

i od svih tih veselih ljudi skupljenih na tradicionalnom vašaru, kao i od razbacanih rekvizita, među kojima je bilo i takozvani volšebni štapić, šešir, cipele i brdo garderobe koji ih je ostavio volšebnik Filipino iza sebe.

-3-

Hodajući ka železničkoj stanici razmišljao sam o svemu što se iznenada dogodilo.

Možda isčeznavanje se dešava baš ovako kako zapisujem, a možda sasvim drugačije.

Nisam ni ja već bio siguran.

Ali, svejedno, na kraju sve dođe na isto, sve se događa isto.

Naslonih glavu na prozor kupea jer sam osetio da mi misli postaje sve teže.

Noć kao da je umrla.

Toliko beše tamna i tiha sto nije pokrenula ni malo nade za sledeći dan u koji sam ulazio.

Ni za sledeću predstavu koja je uskoro dolazila.

DRUGI SPRAT, STAN BROJ DEVET

-1-

Razmijšljajući o prošlom vremenu, Đek Kros, je otkrio da se njegova sećanja na prošlost ne podudaraju sa činjenicama sadašnjice.

Gubljenje pamćenja može da nas udalji od naših života, da nam izbriše ceo život a to znači zabrinjavajući početak našeg potpunog nestanka, prekid veze sa svetom, gubitak razuma, kraj stvaralaštva i rada, kraj funkcija i dela, pomračenje svesti i nesrećni početak stalnih iluzija, maštanja, zabluda, sumnji, neverica i postavljanje banalnih pitanja čijih odgovora ne možemo ni da se setimo a još manje da im verujemo.

Kada je Đek krenuo Drugom avenijom do trideset osme ulice, preko puta paba Brevist, zastao je na trenutak zagledavši se u mali balkon na drugom spratu zgrade broj deset.

Pamtio da je tu živeo sa roditeljima dvadeset i osam godina, pre nego što se odselio u Stamford, Konektikat.

Kada je dolazio na to mesto sećao bi se bezbrižnih godina, igara sa drugovima, razgovorima sa roditeljima, prvim ozbiljnim temama, ali i suprostavljanjima sa njima oko banalnim različitim stvarima, o smehu, o ukusnoj hrani.

Sećanja, pomešana sa emocijama, godinama su počela da blede.

Pa ipak kad god bi prošo, Đek je gledao u balkon na drugom spratu.

Obično bi tuda prolazio posle posla kada bi krenuo ka železničkoj stanici.

Bez obzira koje je godišnje doba, da li bilo vruće ili hladno, da li je padala kiša ili sneg, uvek bi se zaustavljao na uglu Druge avenije i trideset osme ulice.

Kada je bilo sunčano video bi balkon u odsjaju na zatamljenim stakalima susedne poslovne zgrade.

Zimi, dok je padao sneg, podizao bi pogled a oči bi se punile pahuljama koje su dolazile pravo sa balkona na drugom spratu i kada bi ih široko otvorio činilo mu se da se pahulje zaustavile i da on kreće ka njima, da on putuje ka balkonu.

-2-

Jednog popodneva se čak popeo na drugi sprat do vrata stana broj devet, da bi se uverio da li su njegova sećanja zaista izgubljena te ulazne stepenice i gelenderi izazivaju samo daleke izgubljene emocije.

Setio se da je sa petnaest godina, kada bi pošao gore, preskakao po tri, četiri stepenika odjednom a na dole bi skako sa šestog ili čak sedmog stepenika.

Sećanje na prošlost bilo mu je važno za planiranje budućnosti ili je samo želeo da na trenutak uhvati smisao svog sadašnjeg života.

Ko zna?

Dok je silazio sa drugog sprata sreo je svog nekadašnjeg suseda Henrija Molisona sa četvrtog sprata, koji se takođe davno odselio.

Bio je mnogo stariji, operisan od teškog oblika epilepsije, koja ga je potom potpuno udaljila od normalnog života.

- Dobar dan. Vi ste čika Henri, zar ne? Kako ste? – reče mu Đek.
- Dobro, dobro. Evo svratio da posetim roditelje. Oni su gore. - pokazao očima.
- Da čika Henri, Gore, oni su odavno mrtvi.
- Ne, ne. Mora da su tu. Dobro se sećam da su me odveli na operaciju kada sam imao dvadeset sedam godina. Ti si bio mali, ne znam da li si uopšte išao u školu.

Đek nije znao detalje.

Znao je samo da se tokom Henrijeve operacije desilo nešto strašno.

Od tada gotovo da nije video Henrija koji je izgubio pamćenje i sećao se samo onoga što se desilo pre operacije.

Bio je smešten u specijalnu bolnicu sa stalnim lekarskim nadzorom.

Svakodnevno se upoznavao sa istim lekarima, medicinskim sestrama i pomoćnim osobljem kao da ih prvi put vidi.

Stalno se vraćao u kuhinju da jede, ne znajući da je to već učinio više puta u toku dana.

Često je mokrio i vršio veliku nuždu u krevetu.

-3-

Kada je Đek nedavno poslednji put obišao balkon svojih roditelja, sreo je suseda, čika Čarlsa, koji je, isto tako bio u poodmaklim godinama.

- Dal si čuo, sinko, da je Henri umro. Hirurzi i patolozi su mu, posle smrti, izvadili pola mozga radi ispitivanja.
- Ne, sad čujem od vas čika Čarls. Ah, siroti. Kao mučenik otišao je ne sećajući se ničega, ne znajući ništa. Mora da je grozno.
- Koliko ja znam, sinko, Henri je mogao da razaznaje i čuje maksimum samo u prvih dvadesetak, trideset sekundi, a onda bi se gubio. Ništa nije mogao da pamti na duže staze.
- Da. Kada sam ga pre nekog vremena sreo ovde, reko mi je da često posećuje roditelje. Nije bio svestan da su oni odavno mrtvi. Pominjao je da su ga oni odveli u bolnicu. Tako nešto, nepovezano.
- Dolazio je godinama pitajući nas susede sa istog sprata, zašto mu roditelji nisu kod kuće? Nagovarali smo ga da više ne dolazi i da ih uzalud ne traži.

Do kraja života Henri je bio ubeđen da su mu roditelji živi, da će ih videti.

Bio je siguran da dolazi na prava vrata, njihova, ali u pogrešno vreme kada oni nisu tu.

Kada ih nema.

-4-

Đek je polako ušao u zgradu ostavljajući čika Čarlsa ispred ulaza.

Zurio je u sva vrata u prizemlju, stao ispred poštanskih

sandučića sa dvadeset i šest stanova, u staroj šestospratnici sa fasadom od crvenih, oronulih cigli i počeo da čita.

Nije mogao da se seti ni na jednog od njih.

Od stanara.

Približavao se sandučićima ne bi li prepoznao neko prezime.

Ali ne beše ništa od toga.

Nije mu bilo jasno da li su se doselile nove porodice, novi stanari ili svi su promenili prezimana i identitet.

Ili su već počela da blede i njegova sećanja.

Nije mu bilo sasvim razumljivo.

A nije pronašao ni svoje prezime.

-5-

Potom je izašao iz zgrade, na brzinu se pozdravio sa čika Čarlsom i požurio ka železničkoj stanici da uhvati voz za Stamford, u osamnaest i četrdeset pet, sa namerom da što pre zaboravi na čika Henrija, na njegovu bolest, na njegove roditelje, na čika Čarlsa i njegovo ogovaranje, njegove priče.

Šta je hteo?

Da zapamti samo balkon na drugom spratu.

Više od trideset sekundi.

Razumljivo.

Jer ipak znao je da više nisu tu.

Da ih već nema.

JEDAN DAN

-1-

Vozeći se automobilom od Menhetnu do mesta Paterson na zapadnoj obali reke Hadson, Đek Kros se zagleda u živopisnu hlorofilnu prirodu Garden Stejta, kao se inače popularno naziva država Nju Đersi.

Nakon što je izašao iz tunela, pravo na reku, odjednom je sve oko njega izgledalo agresivno i bezobzirno, sjajno i bujno, što mu je ulivalo energiju, davalo mu vazduha, nešto što mu je bilo potrebno nakon nekoliko napornih dana u redakciji.

Nešto što nije mogao da opiše.

U Patersonu je trebao da poseti Rouzine roditelje, njegove dobre prijateljice iz studentskih dana, koji su ga očekivali kod kuće u ulici Ka eM broj devet-A.

Ulica je bila mala, pripadala je prigradskom naselju, bez saobraćaja, tako da je lako pronašao.

Sa sobom je nosio biografsku knjigu Rouzinog dede po ocu, beležnicu i diktafon.

Knjigu je pročitao da bi se spremio za razgovor sa njenim ocem, gospodinom Venom, penzionisanim lekarom, koji je gurao osamdeset petu, kako bi napravio opširniju priču o njegovom životu i svemu što je radio u oblasti medicine. Parkirao je ispred kuće i pokupio stvari sa prednjeg sedišta koje su mu bile neophodne za razgovor.

Ostao je u kolima na kratko.

Na trenutak se setio dokumentarnog filma, koji je nedavno gledao, o životu Filipa Rota, jednog od najznačajnijih, američkih pisaca u novije vreme, koji je izjavio da prekida da piše, jer je reko sve o čemu je imao šta da kaže.

Jedino što je preostalo da mu se desi su dve katastrofe: smrt i autobiografija.

- Nadam se da će se ovo prvo brzo desiti da ne bi čekao ovu drugu katastrofu. – kaže Rot na početku dokumentarca.

-2-

Zazvonio sam na vrata kuće broj devet-A.

Otvorila mi je gospođa Marija, majka drugarice Rouz, penzionisana profesorka francuskog jezika, sa izvesnom dozom čuđenja, nepoverenja sa izvesnom dozom uzbuđenosti koja se jasno mogla videti po njenom izrazu lica.

Bila je niskog rasta sa proređenom kosom, sveže ofarbanom u crveno-bordo nijansu, sa razrogačenim, znatiželjnim očima.

- Ja sam Đek, Rouzin prijatelj. Trebalo bi da napravim priču o njenim ocem, vašim suprugom, Venom.
- Ah, da. Uđite, uđite – ljubazno širom otvarajući vrata, pokazujući Đeku pravac ka dnevnoj sobi.

Razgledao je slike na zidu, našavši se za trenutak sam u sobi i samo što je hteo da sedne, sporim koracima približi mu se Ven sa rečima dobrodošlice.

- Dobar dan, kako ste,? Ja sam Đek, Rouzin prijatelj.
- Dobar dan, blagodaram. Hajde da popijemo kafu.
- Bilo bi dobro. Bez šećera i bez mleka, molim.
- Vi želite nešto da pišete, zar ne?
- Da, da. Interesuju me vaša dostignuća na polju medicine. Voleo bih da napravim jednu dužu priču koja bi prikazala vaš profesionalni profil.
- Okej. Prvo sam radio kao šef Opservatorije. Onda dođe vojska, pa odoh kod njih kao pojačanje, a rodbina i susedi me provociraju: "Ode ti u vojsku preko veze i vrati nam se ko vojni lekar." – počeo da pripoveda Ven i glasno se nasmeja već posle prve rečenice, pa produži: Otac mi je takođe bio lekar, završio je na Columbiju, bio je direktor bolnice... Bilo je to vreme patriotizma i humanizma koga više nema ali to nije važno. Bilo je takvo vreme. Prođe to. Završi se. Stigla je kafa, poslužite se. Da, to je bilo vreme. Ali to ne morate da pišete.

Rouzina majka tiho uđe noseći na poslužavniku, dvojici sagovornika, kafu, hladnu vodu i slatko od smokvi.

Zadržala se za momenat u sobi pa ponovo ode u kuhinju. Gledajući kroz prozor sa belim, markizet, zavesama Đek je razmišljao kako da nastavi razgovor sa Venom.

Onda skrenu pogled na sliku sa suprotne strane, punu nekih vrištajućih boja, koje u njemu nisu mogle da izazovu nikakve emocije.

I ništa više.

Razgovor se nekako produži.

- U to vreme trebao je da se otvori jedan industrijski

- objekat za koji je trebalo da se pribavi mišljenje Komisije sastavljene od lekara i drugih stručnih lica. Sve je bilo po zakonu. Ali prvog dana po otvaranju objekta nad gradom se pojavio gust dim. Razumeš. Veliki oblaci. Ja nisam hteo da dam odobrenje, a oni su me uveravali i pretili, da, ako budu imali gubitaka u poslu, to će biti zbog mene, da ću sve morati da nadoknadim. Da im nadoknadim gubitke, da im platim iako su postojale velike šanse da se narod pobuni protiv zagađenosti. Reagovalo je i Ministarstvo ekologije i u potpunosti me podržalo. Posle toga su me poslali u Vermont u jedan rudnik. Mislili su da će me zaplašiti. Našao sam načina da šmugnem iz rudnika. Bilo je strašno...mrak, bez orijentacije...i to sam preživeo. Znaš i danas imam problema – pričao je Ven o početcima svoje karijere.
- A da li ste imali neke političke pritiske, prepreke u vašem radu, neke ucene ili pretnje od strane vlasti?
 - upita ga Đek osetivši zanimljive i provokativne trenutke izlaganja.
 - Ne, u tom smisli, nisam imao problema sa rukovodstvom. Meni je bilo važno šta će reći Vrh. Razumeš. Bio je jedan guverner, Redison, čini mi se da se tako zvao. Bio je pravi šaljivdžija, veseo čovek. Kad bi izašli negde na muziku, svirao je, pevao, peo se na sto dok smo jeli i pili...
 - Vazduh je užasno zagađen. I šta sad da se radi. Treba novca. Para treba. - umeša se u razgovor Marija, Rouzina majka, koja je čas bila u sobi, čas u kuhinji, uvek ostavljajući vrata odškrinuta da bi prisluškiivala razgovor.

I produži da komentariše:

- Ne poštuju se zakonski propisi. – tvrdila je ubedljivo, gledajući čas u Vena čas u Đeka, pa nastavi:
- Dok sam radila, imala sam koleginicu koja ništa nije radila. Sto joj je bio kao Kenedijev, pun različitih i razbacanih dokumenata i papira a ona ništa nije pipala.
- Čekaj malo Maša - pokuša Ven za momenat da je prekine.
- Znaš da su i Kinezi mnogo napredovali ali oni imaju tehnologiju za čistu životnu sredinu. Ni ne znamo koliko ih je. Nismo ih izbrojali. Razumeš.
- Ne samo da ih ima kao mrava, nego su i vredni – umeša se ponovo Marija. Radni i vredni. Disciplinovani su. Kod nas toga nema. Sećam se kad bi čula da dolazi inspekcija a ja dođem na posao sa umešenim kolačima. A oni se čude kako sam stigla na posao i stigla da umesim kolače. Nekad bi napravila i tortu a danas ponekad zaboravim da stavim so u jelo. Godine su učinile svoje. Nekad sam čistila sve sobe, sve ih sama glancala. I te tapete koje su bile kao pižame skidala ih sama uz malu Venovu pomoć. Eto, ja kad sam radila u susednoj kancelariji kolegunica...
- Čekaj, čekaj, Maša, - ponovo je prekinu Ven – uvek postoje problemi. Evo tebe sam često vodio sa sobom na seminare i kongrese širom Evrope i Amerike. Sećaš li se kad smo bili u Napulju. Svađala si se sa jednim Italijanom.
- Da, bio je takođe profesor i pitao me je koliko zarađujem. Ko je on mene da pita koliko platu imam!? Kažem mu: „plata profesora je tridesetpet hiljada dolara godišnje, a moje, čini mi se je bila nešto malo manja, oko devetnaeset hiljada dolara. Tako nešto.

Muž mi kaže: „Nemoj da ga lažeš, može da te otkrije“. Ja mu kažem: „Kako će da me otkrije kad ne zna ništa o profesorima u Nju Đersiju.

I za novine sam mu rekla. Naše su bolje i objektivnije. Kod nas je okean čist iako izgleda tamno. Mediteran je lep ali samo u francuskim delima. Imamo i časopise o filmu. Kada je moj muž požele da odemo na izlet do Kaprija odgovorila sam mu Italijanu: „Nije Kapri lepši od Azurne obale. Uostalom bili smo tamo. Oni su samo tražile bakšiš.

- ...i da zaboravila sam šta sam ono htela da kažem... a da, za Južnu Italiju, za Kalabriju i Siciliju. Kad smo poželeli da odemo na Vezuv uzeli smo specijalni autobus do podnožja, pa onda taksi..., bila je pedeset peta, pedeset šesta godina možda i ranije, kad ono beše Ven, a?
- A i sa Grkom si se svađala – podseti je Ven i poče grohotom da se smeje.
- E nemoj tako da pričaš. Kupili smo tada dve ploče. Jednu grčku, sa četiri pesme i jednu francusku. Šarl Aznavur, „Dve gitare“. Hteo je da mi uzme francusku ploču. Taj mi je rekao: „Ne možete da slušate francusku ploču, samo grčku.
- Ja mu rekoh: „E nećeš ti da mi određuješ šta ću da slušam.“ Tako je bilo. Hteo je da mi uzme ploču. U inat cele noći smo slušali pesmu „Dve gitare“. Eh, nekada sam sve stizala da uradim za jedan dan. Može li sve da se uradi za jedan dan? Onda smo bili zaljubljeni. Da, tako je bilo.
- Okej, ja bih da krenem, prošlo je skoro dva sata – reče Đek, pritiskajući stop na diktafonu. Nastavićemo razgovor narednih nedelja. – kaže Venu i dodade: Vi ćete se već setiti neke teme iz medicine ili ekologije.

Polako, polako raspravićemo o tim stvarima kada se vratim sa Floride.

- Kafa je bila dobra, zar ne? Da li ti se dopala? – upita ga Marija i produži: A mi kada smo nekad davno bili u Majamiju, na Floridi, da posetimo mamu, koja je bila bolesna, nisu nas pustili da uđemo u bolnicu jer nije bio dan za posete... ali mi smo na kraju uspeli da uđemo kada im je moj muž pokazao lekarsku legitimaciju, a videli smo da je u susednoj sobi mnogo ljudi bilo u poseti. “Pa kako možete” – kažem ja bolničaru “tamo ima toliko ljudi iako nije dan za posete a nama zabranjujete da uđemo. Kako možete tako? Mama kaže da su ti ljudi ušli sa “plavom kovertom” sigurno sa nekim preporukama. Pre nego što sam se penzionisala pre deset godina, ma kakvi deset, više, menjala sam šefovu sekretaricu, a neki su navalili da uđu kod njega a ja im kažem: “Šef nije tu, izašao je a oni mi kažu: “Sačekaćemo ga, vrati će se”. E to je to, kažem vam to je ta igra sa “plavim kovertama.”

Marija je pogledala Venu kao da traži potvrdu svojih reči jer on je vrlo dobro znao šta priča.

Sigurno je imao bezbroj sličnih slučajeva.

Ili je možda zaboravio.

- Da vas ne zadržavam suviše. Zahvaljujem vam na gostoprimstvu. Vi ćete potražiti dokumenta, nagrade i slične stvari pa ćemo se na osnovu njih dogovoriti za razgovor sledeće nedelje. Ja ću ponovo doći. Ovo će verovatno potrajati pa ćemo imati još nekoliko sastanaka. Videćemo se. – reče Đek Venu pa se okrenu ka Mariji.
- Mersi pur tu, Madam. Orevuar.
- O, pad kua, pad kua. Rien di tu. Rien di tu. Abjento.

- A gde ćete, gde žurite. Ostanite još malo, ostanite. Zahvaljujemo vam i očekujem vaš ponovni dolazak Đek. Jeli bilo dobro slatko od smokvi? Domaće su iz mamine bašte. Ima one velike, ali one manje su slađe. Sad ćemo nešto jesti. Možeš da ostaneš još malo pa i ti da probaš. Mi ćemo posle toga čitati novine da vidimo šta ima novoga, gledaćemo malo neki program na TV-u pa ćemo leći. A naredne nedelje će i Rouz biti ovde.- reče mu Marija pre nego što su krenuli ka izlazu.

Đek ne reče ništa.

Pokupi diktafon, knjige i tefter u koji je zapisao neke interesantne momente sa sastanka, koji nisu imali nikakve veze sa razgovorom i koji su bili totalno neinteresantni za novinski članak.

Pre za neku sasvim drugačiju priču.

Obuče kaput, ljubazno se pozdravi i ode.

- Bon voajaž.- doviknu mu Marija, Rouzina mama.

-3-

Vani je bilo vedro, sveže i prijatno.

Nebo otvoreno do beskraj.

Uđe u kola i duboko uzdahnu pre nego što je stavio ključ u bravu, pre nego što je upalio motor i pre nego što je upalio radio.

Na Capitol-u EfEm je svirala jedna stara pesma Bi Điza:

„Bejbi ju dont nou uat iz lav,

bejbi ju dont nou uat iz lav.

Tu lav sambadi.

Tu lav sambadi.

D vej aj lav ju...”

Pevušio je zajedno sa Bi Đizima dok je lagano napuštao parking kuće devet-A i ostavljao iza sebe ulicu Ka eM i nastavi glavnim putem.

Promenio je put povratka za Menhetn i produžio preko Vašington mosta.

Put do kuće, tim pravcem, bio je duži ali mnogo lepši.

Imao je dovoljno vremena da uživa u prirodi prolazeći kroz prelepe predele.

Jednostavno je uživao u tome.

I povremeno mislio na dokumentarac o piscu, Filipu Rotu o njegovim dvema preostalim katastrofama koje su trebale da mu se dogode.

Pa, pitao se: Kako sve ovo da se napiše u jednom danu?

Kako da se smesti u jedan dan?

Nemoguće.

Shvatio je to kasnije čitajući beleške koje je napravio tog dana.

(Borhes: "Kratka priča je samo jedan dan. Roman je ceo život. Ali dobra kratka priča može da otkrije mnogo o čitavom životu. Može reći mnogo toga o nečijem životu iako posmatrate samo njegov jedan dan.")

NOVA GODINA

-1-

Kroz prozor je ulazilo dovoljno decembarskog sunca, taman toliko da završim svoju novu sliku, razvučenu po podu u sobi koja je bila ukrašena za doček Nove godine.

Glas Keli Karlson dopirao je sa kompjutera.

Pevala je božićne i novogodišnje pesme sa albuma „Umotana u crveno“, dok sam zurio u Ist River, koja se protezala tu tačno pred zgradom u kojoj skoro tri godine živeli sa Brendom.

Na osmom spratu.

Broj osam Ce.

Posmatrao sam velike komade leda kako se lagano kreću duž reke i pomislio da se upravo tako kreće ceo svet, kako se planeta Zemlja neprestano kreće putujući kroz mračni, beskonačni, neuhvatljivi prostor.

Polako, spokojno, nezaustavljivo.

Naginjao sam se nad slikom sa četkama u desnoj i tubama u levoj ruci, udaljavao se, nanosio još boja, škiljio želevši da vidim ono što bih voleo da vide i drugi.

Osećao sam se iscrpljeno kao da sam trčao Njujorški maraton, koji je tradicionalno počeo još hiljadu devetsto sedamdeset četvrte godine i koji se nije održao samo dva puta - dve hiljade dvanaeste zbog uragana Sendi i dve hiljade dvadeset i prve zbog pandemije kovida.

Kleknuh na pod želim da dovršim tu sliku koju sam nazvao „Povratak kući“.

Ličila je na ples toplih boja i figura utkanih jedna u drugu u nepravilnim oblicima hvatajući ritam neke zanimljive igre.

Bar sam je ja tako video.

Bilo je skoro podne.

Bacih pogled kroz prozor na reku pa na nebo.

Sve je bilo ok, čisto i prirodno.

Akrilne boje su se brzo osušile i ja brzo podigoh sliku na stativ, nasuprot svetlu koje je ulazilo u sobu.

Boje dobiše još jači sjaj.

Na podu primetih nekoliko otpadaka i boja od tubi.

Izbrisah parket, prvo mokrim sunđerom iz kuhinjske sudopere a potom starom suvom krpom.

Isto sam uradio i sa tepihom.

Osećao sam se umorno i zadovoljno istovremeno.

Još neko vreme posmatrao sam sliku, slušao Keli koja je ponovo i ponovo pevala o novogodišnjoj jelki, sankama, lampionima, o dijamantskim prstenima iz Tifanija, o poljubcima, željama, sreći, blesaka, snovima, snegu, zvezdanom nebu, o Deda Mrazu i njegovim sankama sa praporcima i prepuni poklonima, o povratku kući za Božić, o nebeskim vratima, o tihoj svetoj noći, o molitvama, miru i spokoju, o ćutanju.

Iz frižidera izvukoh konzervu Kors piva i sipah ga u čašu, lagano da ne bude previše pene.

Još laganije ga popih pa odoh u kupatilo da se istuširam. To je bilo u redu.

Keli je napokon završavala svoj nastup dok sam se oblačio spremajući se da prošetam do Gugenhajm muzeja i ponovo vidim izložbu Roberta Madervila.

Bio je poslednji dan izložbe.

Predstavljena su upečatлива Madervilova dela od kojih većina stvorena za vreme njegovog boravka u Španiji u vreme revolucije, opus koji je nazvan „Elegija za Špansku Republiku“, opus rađen tri decenije, a koji je obuhvatao dvesta pedeset dela.

Bio sam siguran da te slike više nikada neću videti na jednom mestu, pa sam želeo da ponovo budem tamo jer su mi se dopadale i na mnogima sam se prepoznao.

Želeo sam da i ja tako slikam.

Sa takvim nijansama i takvom harmonijom.

Na izlazu iz zgrade pozdravih se sa Suadom, Bosancem koji je radio na recepciji i koji je sa svojom porodicom došao u Njujork pre skoro tri decenije sklonivši se od nadolazeće Jugoslovenske tragedije.

Voleo je da igra tenis na terenima Kvinsa i Astorije gde je blizu živeo, a naročito na terenima Flašing Medousa.

- Kad ćemo na tenis, jarane – upita me Suad sa osmehom.
- Kad ponovo dođem ovde i kad bude malo toplije. Nemam baš mnogo vremena, a i članska karta za igranje u sali mi je istekla. Znaš putujem do Flašing Medousa sat vremena u jednom pravcu. Ne, stvarno nemam vremena.- sa žaljenjem mu odgovorih.
- Znam, znam da si u frci. Samo se šalim, bolan.

Nedostajće mi tenis sa tobom, druže. Dobar si-ponovo se nasmeši Suad.

Napolju je bilo sunce, sneg i vetar.

Tačno jedan i petnaest.

Iz Prve avenije sekao sam put dijagonalno do trideset sedme pa gore do četrdeset druge ulice.

Prošetao sam kroz moj omiljeni Brajan park, odmah iza Njujorške gradske biblioteke u četrdeset druge ulici između pete i šeste avenije gde je bila okićena druga-najviša jelka u Njujorku posle one koja je bila ispred Rokfelerovog centra. Bilo je postavljeno i klizalište u centralnom delu parka opkoljeno malim drvenim novogodišnjim prodavnicama sa najrazličitijim sitnicama, sitnim stvarima koje se kupuju nekome i sa otvorenim, zagrejanim restoranima.

Bilo je mnogo naroda.

Jedni su hodali brzo, drugi su šetkali, a treći samo ostajali tamo gde su.

Probijao sam se kroz masu u slalomskom stilu kao sto su radili klizači na ledu, levo, desno.

U trenutku pomislih da izvodim koridu sa njima izbegavajući bilo kakav kontakt.

Zastah posmatrajući ih na ledu.

Kao da sam očekivao da vidim nekog poznatog.

Sa zvučnika pevao je legendarni Toni Benet: „Let it snou, let it snou“.

Bilo je i dece i odraslih.

Jedni su klizali brzo i elegantno a drugi su se jedva održavali na nogama, padajući često, smejući se.

Bili su uporni da nauče.

Neki mladići su klizali u odelima i kravatama, očigledno na pauzama sa posla iz okolnih kompanija da se relaksiraju i ubiju svakodnevnu monotoniju, da izbegnu banalnosti i bar na trenutak pobegnu od realnosti koja nas je sve gušila.

Koja nam je došla do nosa.

Pored restorana mirisalo je na kuvano vino začinjeno karamfilićem, muskatnim oraščićem i cimetom.

Mirisalo je i na vanilu.

Sunce je sijalo kao da se raduje što nema oblaka i što njegovi zraci dopiru do mene i sve ljude okolo.

Toliko.

Na povratku iz muzeja svratih da kupim baget i nešto za večeru sa Brendom.

Bilo je skoro četiri.

Kupih nekoliko vrsta sira, grožđe, pršut, jednu grančicu čeri paradajza, orahe, bademe, suvo grožđe i suve kajsijske sa kojima ukrašavam moju, na daleko čuvenu, „Francusku dasku“.

U vinoteci Eseks, nazvanoj po oblasti vinove loze u Nju Đersiju, uzeh, kao i obično, argentinski Malbek, berbu iz dve hiljade dvanajste godine i jedan paket čileanskog Kabernea na popustu, berbu iz dve hiljade desete godine.

- Paket dostavite na moju kućnu adresu za dva sata, molim vas. Okej?
- Da, da u redu je gospodine. Prijatno večer – ljubazno kao i uvek reče mi prodavač sa meksičkim brkovima, vraćajući mi bankarsku karticu i slip.

Uspu, uzeh novine i zelenu salatu sa ulične gondole.

Požurih kući.

Suad je završio smenu i otišao.

Zamenio ga je Ernesto sa kojim sam se pozdravio ljubazno.

Ušao sam u lift i pritisnuo dugme nosom.

U obe ruke imao sam kese prepune hrane.

Dok se lift peo pogledao sam se u ogledalu.

Nos i obrazi su se bili zarumeneli.

Pomislih kako uskoro dolazi toplina doma i kako otvaram flašu vina.

Oko pet me pozva Brenda.

- Zdravo kako si?
- Kući. Samo što sam stigao. Prošetao sam do Brajan parka i bio u Gugenhajmu. Kupio sam nešto za večeru. Uzeo sam i vino. Kad dolaziš da priprelim trpezu.
- Imam poslovni prijem. Onaj što organizuju Emirati, znaš oni su u Komisiju za zaštitu vode od zagadjenja, pa ću ići i možda malo zadržati se.
- Okej.

Sedoh i počeh da isprobavam sir, kačkavalj, pršut od svega što sam postavio na sto.

Sve sam to zalivao argentinskim Malbekom sa uživanjem. Čutao sam.

Želeo sam, u tom trenutku, da posmatram stvari oko sebe ne razmišljajući o njima.

Gledao sam okačene slike na zidu i novogodišnje svetiljke poređane na donje ramove prozora.

Onda sam pustio muziku i prelistavao novine.

Bilo je šest sati.

Smrkavalo se.

Ernesto mi javi sa recepcije da je stigao sanduk sa vinom.

Pošto sam uzeo paket odlučih da odem u saunu i da malo plivam u bazenu na trideset osmom spratu.

To sam i uradio pre nego što bih prešao na drugu čašu vine.

Pre nego me, argentinska tečnost uzme pod svoje.

-2-

Jutro pred katolički Božić probudio sam se kasno.

Polako sam ustao sređujući rasčupanu kosu.

Brenda već nije bila kod kuće.

Otišla je na posao iako je bio praznik.

Nisam imao potrebe da ustanem rano.

Pio sam kafu listajući Volstrit žurnal, kada se javila Brenda da me podseti da tog popodneva idemo u katedralu Sent Patrik sa našim prijateljima Ritom i Giedriusom iz Letonije, a nakon toga na večeru kod njih.

Nikada nisam bio na Božićnoj ceremoniji i radovao sam se da to vidim.

- Ok. Treba nešto da kupim osim flaše vina?
- Ne. Nema potrebe. Radije uzmini neko božićno cveće ako nađeš.
- Mislim da tako nešto ima u Dagostinu za četrnaest i po dolara. A nešto za ručak?
- Ne, ostalo je malo pite od sinoć. Uzmi samo salatu. Lagano jer idemo na večeru.
- Dobro.

Rita i Giedrius, simpatičan par, bili su u Njujorku četiri godine sa svoje dve ćerke i psom Astorom.

Pre dva meseca preselili su se u novi stan jer im je istekao zakup stana koji nisu mogli nikako da produže na još šest meseci ili godinu dana, koliko je ostalo do mandata Letonije kao predsedavajućeg u Komitetu za ljudska prava. Novi stan im se nalazio na trećoj aveniji u pedeset sedmoj ulici.

Lako ga nađosmo.

Do tamo smo išli peške oko pola sata.

Razgovarao sam sa Brendom o običnim stvarima u vezi pakovanja i prodaje našeg nameštaja.

Već smo imali kupca koji nam je već isplatio dogovorenu sumu novca.

Trebalo je samo utanačiti dan za prevoz.

Kupac uopšte nije pravio problem oko toga, hteo je da ispoštuje dogovor i uzme stvari posle Nove godine, sve osim jednog klik-klak kreveta koji smo hteli da zadržimo.

Želeli smo da spavamo na njemu do odlaska.

Pošto smo čestitali praznike jedni drugima i razmenili poklone sa Ritom, Giedriusom i njihovim ćerkama uputismo se ka Katedrali.

Ceo događaj bio je tako svečan, dostojanstven i uzvišen, ispunjen božićnim pesmama sa tradicionalnim običajima i pokretima sveštenih lica.

Katedralom se širio prijatan miris.

Zelene grančice jele behu okačene oko stubove i posute po hladnom mermernom podu.

Zaista je bilo prijatno u Katedrali kao i na večeri kod naših prijatelja.

Giedrius je pripremao večeru.

Od ostrige sa raznim sosovima, raznih salata, nekoliko vrsta mesa pa sve do božićnjog kolača i palačinki.

Povremeno je asistirala Rita ili jedna od ćerki.

Sve je spremano po starinskim, narodnim običajima iz Rige.

Odlučili smo da pijemo vino i liker posle večere.

Uživali smo u toplom ambijentu, razgovoru, hrani i alkoholu.

Lepi običaji.

Između ostalog, iako su bili vernici, saglasili smo se da ne mora da se veruje u boga da bi postao dobar čovek.

Neki od najboljih ljudi kroz istoriju nisu bili vernici za razliku od mnogih koji su pravili najgore gadosti pozivajući se na Boga.

Crkva, svakako može da bude cela okolina, priroda oko nas. Celi svet.

Da volimo sve te stvari, da poštujemo druge, da budemo dobri i plemeniti.

Veseli, zagrejani, ošamućeni od pića komentarisali smo sve što se dogodilo tog dana, na povratku kući a o čemu nismo mogli da pričamo za stolom u stanu naših latvijskih prijatelja.

Bilo je kasno, negde oko jedan i po po ponoći i bilo je neobično pusto.

-3-

Stvari su bile spakovane u tačno dvadeset četiri kutije istih dimenzija i približno iste težine.

Ostale su da svetle šarene novogodišnje lampice i sto sa dve stolice.

Napravili smo ukusnu novogodišnju večeru.

Ćurku na podvarku i naravno Malbek.

Predhodno sam se javio Paolu, mom starom prijatelju i kolegi, Italijanu, koji je živeo u neposrednoj blizini sa suprugom Flavijom i četvorogodišnjom ćerkom Vivi, da ga pitam da li bi svratili na piće pre nego odemo na Tajms skver, kako smo se već ranije dogovorili.

Izvinio se da ne mogu da dođu zbog ćerkice i predložio da mi svratimo kod njih.

Na TV-u je išao direktan prenos muzičkog programa sa Tajms skveru.

Malo pre ponoći oko jedanaest i trideset otišli smo tamo. Bilo je oko million ljudi koji su se svake godine skupljali za doček Nove godine, koji su odbrojavali godini koja odlazi i radovali se padanju čuvene kristalne kugle, na kojoj je sada već pisalo dve hiljade i četrnaeste.

Njoj nismo mogli da se približimo.

Jedva smo stigli do pete Avenije odakle smo iznad oblakodera gledali novogodišnji vatromet.

Grlili smo se sa Brendom.

Smejali smo se i ljubili.

Oko nas, neki su čak i igrali.

Bilo je veselo i prošlo je bez ikakvih incidenata bez obzira na užasnu gužvu.

Poslali smo SMS-ove čestitke najbližima.

Na ulicama, kojima smo išli kući, bilo je mnoštvo razbacanih konfeta različitih boja. Video sam plastičnih flaša vode, praznih flaša od vina i votke.

Kante za đubre bile su prepune i pretežno zgužvanih konzervama od piva.

Ubrzo posle vatrometa sve se smiri a po ulicama se razleže reka ljudi u hiljade pravaca, kao rečna delta.

Dođe Nova godina bez i nekog naročitog čekanja.

Dođe sasvim normalno.

-4-

Bila je prva januarska sreda.

Od kako sam se vratio kući nakon višečasovnog rada u Gradskoj biblioteci počeo sam da se pripremam za predavanje u Jeil klubu koje je počinjalo u šest.

U Vanderbilt ulici, maloj ali živoj, na petnaest – dvadeset minuta hoda nalazio se Klub.

Trebalo je da stignem tamo na vreme.

Brenda mi je predhodno javila da ne može da pođe sa mnom jer je imala zakazan prijem i parti u Misijom Filipinija. Kao da je neka sanjivost prekrila Menhetn koji je još uvek živio u novogodišnjem sjaju i sa stalnom suvom hladnoćom.

Uputih se ka Jeil klubu.

Tamo su me dobro poznavali recepcioneri i konobari sa prvog sprata, gde sam pio kafu, čitao novine, gledao TV i dogovarao sastanke sa prijateljima i članovima kluba.

Ovog puta uputio sam se direktno na deseti sprat u prostorije biblioteke, mesta gde su se održavala predavanja o aktuelnim temama i pravile promocije knjiga.

Od šest do sedam priređen je prigodan koktel posle koga je trebalo da nastupi Winston Lord na temu: "Američko-kineski odnosi, slatko-kiselo."

Nekada je bio asistent Henrija Kisindžera i putovao sa njim u misije u Peking, potom ambasador u Kini, za vreme Reganove i Bušove administracije i bio odgovorni sekretar Stejt Departmenta za region Jugoistočne Azije i Pacifika. Uvertira je bilo dobro vino i dobar izbor kačkavalja.

Seo sam u predposlednji red zajedno sa dve dame sa kojima sam već bio započeo kurtoazni razgovor za improvizovanim šankom.

Jedna je bila savetnik u Institutu za Jugoistočnu Aziju a gde je druga radila, nisam razumeo.

Svuda oko nas, od plafona do poda bile su drvene police sa knjigama i ambient je delovao zaista akademski.

Žagor se utiša iako se dalo primetiti da je vino potpomoglo razgovoru među prisutnima.

Praktično svi su bili odrasli i odavali su utisak intelektualaca koji se razumeju u američku spoljnu politiku.

- Gde radite? - upita me jedna od dama sa kojom sam započeo razgovor pre predavanja.
- Radim u biblioteci, pišem knjigu i završavam doktorat - odgovorih.
- Ooo... Fantastično. A ja pomislih da ste artist. Tako izgledate. - reče mi ljubazno i približi mi lice.
- Da i to sam u slobodno vreme. Ali da znate to je samo zbog vas i zbog vašeg utiska – dodah.
- Da li ste sami?
- Da, sasvim sam.- odgovorih.

Ona postavi i neka druga, nebitna pitanja.

Nakon kratke, uvodne reči jednog profesora sa Jeila, predavanje poče.

Čaše sa vinom su svi zadržali sa sobom.

Predavač, Vinston Lord, čije ime me podsećalo na cigarete i zato sam ga lako zapamtio, govorio je slikovito, živo, sa puno energije o svojim iskustvima od Niksona do danas, o američko-kineskim odnosima.

Na moment je govorio o neobičnim situacijama, što bi izazvalo smeh u publici a što je zapravo dodatno objašnjavalo odnose i okolnosti ranih 70-ih godina.

Uglavnom, bilo je interesantno čuti sve to zajedno.

- Imate lepe čarape - rekoh u jednom trenutku dami do mene, onoj koja je mislila da sam artist.

Ona kao da se iznenadi mom neočekivanom zapažanju i gotovo uvređeno zategnu suknju prema kolena.

Začuđeno pogleda u mene, ne reče ništa samo mi namignu sa oba oka pa se okrete ka Vinstonu Lordu.

Posle toga nismo razgovarali.

Nikako.

Nakon jednočasovnog, interesantnog, predavanja, razvila se živa diskusija a potom neizbežno, spontano, opušteno druženje sa Vinston Lordom.

Popismo još malo vina pa se raziđosmo.

Nisam se pozdravio sa damom pored mene.

Napustio sam salu.

Uđoh u lift, gde se naguralo desetak ljudi.

Razmišljao sam o vremenu hladnog rata o postepenom otopljanju diplomatskih odnosa između SAD i Kine...o Brendi.

Bilo je 9 kad sam se vratio kući.

Usput sam pevušio i neku pesmu koje ne mogu da se setim. Vazduh je bio svež i bilo ga je dovoljno da mi ispunjava grudi.

Gledao sam poslednju epizodu serije Čarli Rouz u Njujorku u kojoj je razgovarao sa jednim naučnikom-fizičarem o

nekim, njegovim novim dostignućima u njegovoj oblasti koja je za mene bila totalno nerazumljiva.

Negde pred ponoć pojavi se Brenda.

Opet je izgledala čudno uznemireno.

- Nije li malo kasno?
- Dobre zabave prave Filipinci?
- Bilo je puno ljudi? – zapitkivao sam.
- Da, da. Bilo je prvo razgovor pa se diskusija proširila i na kraju zakuska i malo opuštanja. Pa dok sam stigla pešice, znaš...
- I eto tebe tačno u ponoć. Kao Pepeljuga. - nasmejah se.

Potom sam legao znajući da je ona tu i da je sa nama, najverovatnije, sve okej.

Tuširala se dugo, verovatno.

Zaspao sam pre nego je došla.

-5-

Stan u kome je bilo samo kofera, torbi i jedan klik-klak krevet izgledao ja kao pustinja.

Isčezla je magija.

Isčezle su tri godine provedene u njemu.

Prekinula se traka, uzbudljivog dela jednog života.

Sećanje na sve što je bilo lepo, topilo se kao sladoled u avgustu.

Bledeli su milioni slika pred mojim očima.

A zvuci, koji su bili moja odlučnost i tajnovitost, koje sam želeo da zauvek sačuvam u sebi, postajali su sve tiši.

Želeo sam da istrajem u traganju za zrcima smisla za slikanje a da sumnje u ono što sam postigao budu sve manje, da budu podsticaj za dalje stvaranje.

Stajući naslonjen na prozor okrenut ka sobi pogledah na časovnik.

Bilo je tačno šest.

Prošlost i budućnost nisam mogao da promenim iako ih u tom trenutku nisam ni osećao.

Nisam želeo da ih imam.

Ponekad je dobro izbaciti iz života neke stvari koje smatraš nepotrebnim.

Da ih zaboraviš i da ti se nikada ne vraćaju u mislima a da zadržiš lepe priče sa lepim likovima koji su uvek tu.

I da to bude način za stvaranje novih slika, novih priča...

A reka, tamo dole, nastavljala je da teče podsećajući na večnu temu o smrtnog časa.

Mesečina je bila sjajna i dobronamerna.

Gledao sam kroz prozora čas reku čas mesec kako izgledaju i upravo sam smišljao tako da ih nacrtam jednog dana.

To je zaista bilo sve ono što sam želeo tada.

Deseti januar.

Petak.

Uveče idemo da gledamo Verdijevu operu "Falstaf", poslednju koju je napisao za života.

Jedina njegova komedija, prvi put izvedena u Milanskoj skali hiljadu osamsto devedeset treće godine, inspirisana i rađena prema Šekspirovom delu "Srećne žene Vinzdorske i Henri Četvrti".

Karte su bile kod Paola, koji je bio dobar poznavalac ozbiljne muzike, najviše zbog toga što je njegova majka bila operaska diva u Italiji i više evropskih zemalja.

Brenda samo što je stigla i požuri da se sprema.

- Da obučem ovu crnu haljinu? Šta misliš?
- Da, bilo bi lepo. Ja ću nositi novu kravatu. Požuri, za desetak minuta Paolo i Flavija će nas čekati ispred njihove zgrade. Odande ćemo taksijem do Linkoln centra.

- Kako napreduješ? Kako je bilo na poslu, kako si prošla?
- Evo gotova sam, da stavim karmin i idemo. Dobro sam prošla, nije bilo mnogo obaveza. Šta si ti radio danas?
- Ništa posebno. Platio račune za struju i TV, vratio TV-risiver i prošetao od Junion skvera do Brajan parka. Kupio indijski orah i pivo da se nađe za vikend. Hladno je i nije za izlaske, zar ne? Osim toga ima tenis, Australian open. Planiram da gledam u zajedničkoj parti sobi u zgradi.
- Dobro. Krećemo? Gotov si?

Sa Polom sam se upoznao hiljadu devetsto devedeset druge godine kad smo kao novinari bili pozvani da pratimo predsedničke izbore u SAD.

Kasnije je magistrirao i ako se ne varam doktorirao na Columbija univerzitetu.

Sada je dopisnik "La stamp"-e i Vatikanskog radija.

Njegova žena Flavija je doctor biologije i radiala je na Institutu za medicinske i biološke nauke.

Oboje su bili širokog obrazovanja, sa velikim smislom za humor, uvek spremni za priču, naročito Flavija.

Dok smo se vozili taksijem Paolo je pričao o verdijevom životu, operi "Falstaf" koju je napisao uz veliku pomoć kompozitora i romanopisca Ariga Boita.

Taksista se dobro snalazio u saobraćajnoj gužvi.

Brzo smo se približili cilju.

Usled bolesti i poodmaklih godina, Verdi se plašio da neće moći da završi operu, da je čak ostavio poruku, da će je završiti, ukoliko se njemu nešto dogodi, njegov prijatelj Boito koji će se i potpisati kao njen autor.

Ipak, na sreću, uspeo je da završi ovu komediju.

Na pauzama smo pili penušavo vino kao što je radio veliki

deo publike, uživali u prelepom enterijeru Njujorške opera, sa Paolom nanovo pričali o italijanskim kompozitorima. Brenda i Flavija razmenjivale su komplimente o haljinama a ja se malo šalio sa Vivi, milim slatkim detetom sa prelepom zlatnom dugom kosom.

U deset i četrdeset zavesa u prepunoj sali se spustila uz dugotrajni aplauz.

Akteri su se nekoliko puta vraćali na scenu uz dubog naklon, zahvaljujući se nama publici.

-6-

Samo što je poleteo avion, niz Brendino lice skotrljaše se dve suze, male kao zrna pirinča.

Jedna je klizila brže od druge.

Uhvatila me je čvrsto za ruku sa neprijatno vidljivom razočaranošću, bez emocija.

Ćutali smo oboje.

Pogledah je uznemireno.

- Prođe i ova avantura. Prođe i ova predstava, zatvori se još jedno dosije - rekoh, gledajući pred sebe u ekran na sedištu.
- Da – uzvрати i nesigurno klimnu glavom.
- Konačno se sakupljamo, vraćamo se kući – šaptao sam misleći da na ovom svetu nema mu spasa, verujući da ožiljci neće biti toliko duboki, toliko peći.

Poželeo sam samo, kako vreme prolazi, da se tako hranim i hrabrim sa običnom svakodnevnom ljubavlju koja izvire od uobičajeni ritam zajedničkog života.

Pogledao sam njen profil a onda vratio pogled samo kroz prozor.

- Znaš sta sam se setio? Negde sam skoro pročitao, da rode, kad lete u toplije krajeve južne Afrike, ne lete

preko Sredozemnog mora, nego biraju "kopneni put". Nebeski putevi iz naših balkanskih krajeva vode ih preko Bosfora, Libana, preko Sueca do Afrike. Neke preko Nila stignu čak do Kejptauna a rode iz Zapadne Evrope sele se na Crni kontinent preko Gibraltara i ne odu mnogo daleko. Ne.

Ni sam nisam znao odakle mi se javila ta misao, koju sam negde skoro pročitao.

Bolje bi bilo putovati i samo ćutati.

I Brenda je ćutala.

Izvesno vreme nismo pričali.

Bilo je nečeg nedorečenog, nedovršenog u svemu tome.

A kako se avion peo u vis, u vazdušni prostor, udaljavajući se od aerodroma, tako sam sve više osećao kako me zaokupljuje najveća laž na svetu.

Mozda najveća Brendina laž.

Njena neiskrenost i izmama prema meni i da me celog obmotava njeno predavstvo.

Avion je uporno i stabilno leteo na gore.

Novi prostori otvarale su nove mogućnosti.

U tom trenutku, na samom početku putovanja, u jednoj Brendinoj suzi, nedogledna i masivna poput okeana, videh kako propada cela moja ljubav koja svojom težinom dodiruje dno Atlantika.

Čak je otišla još dublje.

Iščezla.

(Ivo Andrić: "Veliki praznici i svečanosti mogu da nam pokažu koliko su daleki i oni koje smatramo najbližima.")

TRI DANA U PARIZU

-1-

Večeras ću ranije u krevet.
Mislio sam da ću odmah zaspati.
Ali san neće na oči.
Bila je mesečina i svetlost mi je dolazila kroz poluotvorena
vrata terase.
Sve roletne su bile spuštene.
Uvek spavam u totalnom mraku, bez unutrašnje svetlosti.
To je drug svet.
Ovo je nova noć.
Drugačija.
Počinjao sam da brojim linije koje su se, od svetlosti i
mesečine, odslikavale na zidu prolazeći kroz procepe
drvenih roletni.

Srednja, najveća roletna, imala je tačno dvadeset osam linija.

Neke pravilne neke isprekidane pošto drvo nije ravno i cela soba je ličila na cirkuski podijum. Na drugim prozorima mogla se videti poneka linija.

Brojanje nije neki recept ali brojao sam.

Ležao sam na leđima raširenih ruku, pa na stomak stavljajući oba dlana pod jastuk.

Jedan dlan u obliku boksterske pesnice da mi malo podigne glavu a drugi labavi odmah niže do njega.

Boksterska pesnica pulsira, kao da je srce u njemu, kao da će da iskoči i otkotrlja se na kraj sveta.

Osećam njegovo brzo lupanje u levom dlanu.

Ako ga otvorim, plašim se, može da skoči pa da prestane da bude deo mene.

Da nisam možda popio mnogo piva?

Čvrsto stisnem dlan i počnem da se znojim.

Drhtao sam i brzo promenio majicu.

Pretoplo je za kraj proleća.

Čuo se lavež pasa u daljini.

Lajali su jedni na druge ili na neke, slučajne, prolaznike.

Ko zna?

Sam sam u sobi i prestajem da brojim linije.

Radije počinjem da ih posmatram kao lavirint i tražim izlaz za malu kreaturu koja šeta napred-nazad, gore-dole kao u video igrici.

To mi možda ubije vreme pre nego zaspim.

To može mi napraviti prostor interesantniji u vreme pre spavanja.

Ili možda ponovo da počnem da smišljam rečenice za nove priče koje sam obećao Helen.

Priču za nju, kao što sam joj ranije pisao.

Kad pišem prvo mi na pamet padne naslov priče i njen kraj.
I sad smišljam priču, naslov znam ali ne znam kraj.
Zašto moramo da idemo u Pariz?
Ne znam kada i da li ćemo se uopšte vratiti na ove prostore.
Ili ćemo otići do kraja sveta.
Okrećem se na ledja, duboko izdišujem i udišujem, pa opet
na stomak, da bi smirio srce u dlan koji se lagano labavi i
širi.
Ponovo gledam u zid i u bele linije od mesečeve svetlosti,
koji i nisu baš tako beli.
Primitio sam sjenu na zidu u obliku žene, koja se polako
odlepljavala od njega i počinjala me opkruživati sa svih
strana.

-2-

Dogovor je bio da se nađem sa Helen u kafeu „Mister Đek“
u jedan.
Kancelarija mi je bila blizu pa sam otišao pre zakazanog
vremena sa knjigom u rukama.
Unutra je bilo skoro prazno.
U jednom uglu sedeo je Mika, vlasnik kafea zagledan u lap
top, najverovatnije srfujući po Fejsbuku.
Pozdravili smo se i ja sedoh u separe sa nekoliko spojenih
bordo-kadifениh fotelja spojenih u obliku slova el.
Bio je jasan, sunčan prolećni dan i pomislih da ima dosta
kiseonika za moja pluća.
Uzdahnuh nekoliko puta da se u to uverim i pogledah na
sat, pa skrenuh pogled ka TV-u na kome je bio prenos utak-
mice američkog fudbala, verovatno od predhodne noći.
Iako sam dosta dugo živeo u Njujorku i navijao za Đajantse
nisam razumeo pravila igre, naročito osvajanje delova
terena.

Ako ćemo ruku na srce - nisam znao ni kako se broji, kako se dobijaju poeni.

Utakmice su mi bile beskrajno dosadne, beskrajno duge i nikada ni jednu nisam odgledao od početka do kraja.

Otkopčah sako oslobađajući oba dva dugmeta i stavih knjigu na sto.

Pogled mi se zaustavi na drvenom, masivnom šanku i počeh da brojim čaše za pivo koje su visile nad njemu.

Ni sam ne znam zašta mi je trebala ta evidencija.

Okrenuh se ka slici koja je bila okačena na zidu nasuprot vratima, pa onda kroz prozor na terasu ispunjenu svežim sardelama i drugim prolečnim cvetovima u različnim bojama.

Helen je izgledala super.

Lagano uđe i sa blagim osmehom dođe do mene.

Skinu naočare i mi se zagrlismo i poljubismo u vazduhu.

Već sa prvim rečenicama poče dijalog kao da smo se juče videli.

- Da poručimo još po jedno pivo. – predložih bez dvoumljenja.

- Hajde, ionako se ne vraćam na posao – prihvati Helen i zapali novu cigaretu.

Sunce je sijalo po našem stolu i po peni na pivskoj caši kao vrh na Šari po popodnevnom prolečnom suncu.

Karijera joj je dobro išla, kako reče, ispunjena mnogim putovanjima i aranžmanima.

Bila je očigledno zadovoljna poslom i rezultatima koje je postizala.

Bila je ponosna na sve to i sa puno žara je govorila o uspesima koje je zaslužila i o budućim ambicioznim projektima.

Mogao sam da gledam u njene oči, u jedno, pa u ono „moje“ tek onda kad bi podigla naočare za sunce i stavila ih iznad čela.

- Ovu knjigu hoću da ti poklonim.
- O! Mnogo mi znači. Hajde. Potpiši mi je.

Posle nekoliko čaša svežeg, točenog piva razgovor poprimi iskreniji i prijatniji ton, pa napisah nešto što nisam mogao ni da predpostavim da će mi pasti na pamet.

Poruka nije bila ni mistična ni tajanstvena.

Bila je meka, nežna kao jastuk, iskrena.

I tada sam napisao: „Skoplje dvadeset deveti April dve hiljade petnaeste godine.“

I potpisao se.

U trenutku sam se setio da je to dan rođenja mog oca.

Dan kada bi napunio osamdeset tri godine.

Obično bi se na taj dan skupilo nas desetak za ručkom koji je mogao da potraje po nekoliko sati i koji je uvek bio ispunjen žestokim političkim diskusijama.

Stalno bi poneko ustajao da ode do toaleta ili da uzme nešto iz kuhinje.

Duvanski dim stvarao bi mali oblak pod drvenim lusterom iako su vrata terase uvek bila otvorena.

Palila bi se sveća koja upija duvanski dim.

Pravila bi se i poneka fotografija za uspomenu.

Nakon ručka sve bi se stišalo, osećala bi se vrućina, stomak bi pritiskao dijafragmu a započeta delikatna pitanja o našoj i svetskoj budućnosti ostajala su uvek otvorena i nerazjašnjena.

U jednom trenutku odoh do toaleta i osetih da me je pivo opilo.

Stajao sam pred ogledalom umivajući se i čekao da prođe par minuta.

Vratih se i poručih još dva piva.

Na trenutak se pojavi neka narandžasta svetlost zalaska skopskog sunca, pa se u trenu izgubi kao buba-svitac u paničnom begu.

Kao po nekom nepisanom pravilu, kad prođe taj deo dana, osetio sam se okružen agresivnom, napadnom, rekao bih, savršenom bezgraničnom samoćom.

Taj osećaj počeo je odavno, otkako se potvrdilo neverstvo moje zakonske devojke a za koje sam imao neoborive dokaze.

Onda smo se Helen i ja poljubili i ja uspeh da pobegnem od samoće.

Bože, kakav iznenadni osećaj prisutnosti u sopstvenom životu u sopstvenim čulima.

- Toliko je dovoljno – reče Helen udaljavajući se od mojih usana kao lokomotiva od prvog vagona.

Teško i patetično.

Pa se ponovo približi.

Ponovo smo se ljubili sporim pokretima jezika, kao da vodimo ljubav, kao da se već dugo volimo.

Otvorismo oči i naš pogled kao da je čitao našu sudbinu. Gledali smo se pravo u zenice bez i jedne reči.

Nismo mogli nista reći.

Negde daleko od dodira naših prstiju, bez istinskog zagrljaja, koji mi je u tom trenutku nedostajao, osetih da me pogledi nisu ostavili sasvim ravnodušnim.

Ali su me učinili nemoćnim da uradim bilo šta za sebe.

- Krajem juna idem na tri dana u Pariz,- reče Helen. Možemo zajedno!?
- Ajde. Voleo bih da opet budem u Parizu.
- Onda idemo tamo. Okej?
- I do kraja sveta, ako hoćes!!!
- Kako to misliš?
- Pa lepo. Tako. Odemo do Punta Kana. Okean, znaš, toliko je veliki da ne možeš ni da nazreš stvarno gde je kraj sveta.

Helen se slatko nasmeja, neverujući da moja fantazija može da ima istu dubinu i širinu kao i sam Okean.

Ostrvo je puno ptica koje pevaju neke čudne božanstvene pesme.

Treba proći ceo svet da bi ih čuli.

Ali to nije kraj sveta.

Da znaš.

- Đabe me ti ubedjuješ da nećemo ići do kraja sveta, kad je On tamo. - uzbuđeno mi reče Helen. Tako?
- Vide ćemo ceo svet. Pa, to je neverovatno!

Helen otpi malo piva i kao da požele da mi kaže da ima puno misterije u mom pričanju.

I bilo je tada baš tako.

Tog dana prolazila je neka mistična fantazija iz moje emotivne crne kutije.

- I gde je Punta Kana?
- Pa na ivici kraja sveta!

Pogledah u njene oči i poželeh da ih popijem zajedno sa pivom, da stavim ruku pod njenu suknju i dodirnem njen peščani breg ispod čarapa.

Da je dodirnem prstima kao da milujem vazduh.

Da li je moj život protraćen, iščezava pred mojim očima, pred očima koje su sanjalački tonule u moju devojkicu?

Verovatno neponovljiv, iskren pogled, strastven istovremeno.

Za koji ona neće nikad saznati.

Pogled koji nikada neće moći da razume.

I nikom neću reći o tome, naravno.

- Nemoj se ničega plašiti,- samo rekoh.
- Taman posla. Ne plašm se ničega. Otići ću laganim korakom, bez napora. Biće tiho i pusto kao po navici, vide ćeš. A ti gde god da odeš bićeš opkružen srećom koju želim da ti dam i zato nemoj da te plaši savršena samoća.

Nisam imao vremena za razmišljanje.
Prihvatih njen predlog, za tri dana u Parizu, i laganim pokretom ruke naručih još dva piva.
Zamišljao sam kako mi trči u susret sa razigranom kosom u Luksemburškom parku ispunjenom sa bezbroj klupa, kako osećam miris leta na njenoj koži, kako je grlim pod krošnjom nekog drveta, kako joj šapućem:

- Vratila si se?
- Da, vratila se. – nežno i lagano odgovara.

-3-

Uveče u sred noći probudih se i poželeh da ustanem.
Helen nije bila tu, i ja kao da sam čuo svoj glas: „Trebaš mi. Zaista te volim.“
Nešto pred zoru, svetlosne linije na zidu su nestale.
Osetio sam nemir, nezaštićen od svih tih ptica, neba, mesečine, od tog Okeana.
Nestao je i Pariz i Punta Kana.
Ostao je kraj sveta i možda samo jedan miran kutak u koji bi mogao samo da se sćućurim i da pomislim da sam srećan onoliko koliko uistini mi treba, koliko zaslužujem i bez reči da mi bilo šta ili bilo ko nedostaje.
I bez ikakve reči o bilo čemu drugo.
I bez da imam potrebe za bilo šta drugo još.
Da, tihi je bio taj običan dan.
Takav.
Tada, ja sćućuren i...toliko.

-4-

Izgurali smo se kroz masu ljudi u kafeu „Mister Đek“ koja je odjednom pristigla da prisustvuje nekakvoj literarnoj promociji.

Odosmo u drugi, zapadni deo bara verujući da to neće ugroziti našu intimu.

Popismo još po jedno pivo sa verom da ćemo otići u Pariz, da ćemo zagrljeni šetati pored Sene i držati za ruke zagledani u nebo.

Dah vetra mi zasuzi oči.

Znao sam da posle toga su zasvetleli.

Helen to nije primetila.

I bi tako.

Tišina do kraja puta.

Beše skoro deset sati.

Bilo je bezbroj sitnica u njenom auto, skupljanih po celom svetu, koji sam trebao sada da napustim.

Kao da sam osetio neku kletvu koja se zavlačila pod moju kožu.

- Znaš šta?

- Reci.

- Umirem od želje da doživim jos nešto sa tobom.

- Nemoj tako da pričaš, tu nema kraja – uzvratila Helen.

Zanemeh, zagledan u dlanove, možda od piva, pitajući se da li uopšte postoji nešto lepo na ovom svetu.

Zar je sve prokleta, sve nesrećno za mene?

Ništa potom nismo pričali.

Samo smo se grlili.

Želeo sam da joj šapnem da se ne plaši, samo da ćuti, da će sve ovo proći, bez obzira na sve, da će proći i da niko ama baš niko nema da nas vidi.

Jer bili smo sami.
Zaista sasvim sami.
Samo sam hteo da joj šapnem.

-5-

Svanu.
Doživljavao sam moj novi jutarnji pogled.
Nisam ništa jasno mogao da vidim.
Bio sam izmoren i osećao sam se kao prebijen.
Vrata od sobe behu odškrinuta pozivajući me da odem i
da ih zatvorim.
Gledao sam u nju.
Iza sebe sam imao mnogo priča a ispred sebe tri dana
u Parizu, mnogo vremena i prostranstva za Punta Kana,
rasute bele plaže, besprekorno miran horizont, do tada
skoro ne viđen i nepoznat Okean koji podseća na kraj puta.
Stajah na vetru na pustoj plaži bez snage da pomerim i
mali prst.
Vetar je duvao velikom snagom pravo na mene.
Nije mogao ništa da sruši.
Nije mogao ništa da učini.
Divljao je a ja ga nisam ni osećao.
I sve je to izgledalo nestvarno, nedodirljivo.
Kao kraj puta.
Kraj sveta
Baš taj svet.

DIVLJI VETROVI, TVOJA KOLIBA I TI

-1-

Oko mene je samo crni mermer.

Suv novembarski dan sa ukletim suncem koje se povremeno pomalja nad mojom glavom.

Pogled mi šeta na grane sa kojih suvo lišće opada, na nadgrobnu ploču...

Ukrštaju se pogledi bez reči.

To je mesto gde mogu duboko da udahnem i postavim sebi pitanje o spoznaji i razumevanju tajne stvaranja i uništavanja.

U bilo kom pogledu.

I iz mog pogleda, koji ponovo luta.

Gledam na susedno drvo kako jedna crna ptica zamahuje krilima i odleće dalje.

Pomislih: Eto tvojih divlji vetrovi, eto tvoje kolibe, eto si i

ti. Nema više oluja, nema više ono sve, ničeg više nema, nema više bujanja krvi, nema više stare rane, nema više snova, nema više kletnike, nema više dana.

Čudno, onako sve je to nestalo.

Ostao je blagi osmeh, pogled sa tugom u oči koje neće više ništa da kažu.

Eno ptice, vratila se i opet mirno stoji na višoj grani.

A taj njen pogled je upadljiv kao kod ptice grabljivice sa živahne i zle oči.

Stavljam ruke u džepove, stojim još malo zamišljen u ništa određeno zagledan i onda, odlučno okrenem leđa svoj toj prirodi oko mene, ostavljajući je daleko iza sebe u beznađežnoj tišini.

Ulazim u automobil sa nasuzenim očima.

Malo sam razočaran svojom slabošću i time što se sve to baš ovako završava.

A, može bi da ću biti više razočaran ako sve ovo poprimi drugačiju razvrsku.

Ma da.

Ali tako je.

Šta ću.

-2-

Zazvoni telefon samo što upalih auto.

- ONA: Kako si? Gde si?
- JA: Oooo. Helou. Na jednom veoma glupom mestu.
- ONA: Gde? Šta je? Zezaš me? Dolaziš na ručak?
- JA: Naravno. Samo da kupim vino. Treba još nešto?
- ONA: Ne, ne treba. Ima hleba od večere. Zagrejaću ga.
- JA: Okej. Baš fino.
- ONA: Ajde požuri! Gladna sam! Riba je već gotova.
- JA: Aha. Hoću, hoću. Idem, idem.

Ravnodušan prema svemu oko sebe, polako vozim, sivim ulicam prepunim automobilima.

Približavam se centru i ležerno prolazim kroz velike raskrsnice.

Zastajem na jednom crvenom semaforu i počinjem u sebi da recitujem deo poema koju je moj otac napisao davno: „Divlji vetrovi, moja koliba i ja“, kao na nekoj srednjoškolskoj bini na kojoj se održava proba za svečanu priredbu, povodom nekog patronata, za nekakvu godišnjicu nečega.

Bez publike, samo prazne stolice.

Prazno i hladno.

Recitujem sam na toj bini, pogledom uperenim ka stubovima sale na koje bih na trenutak da se oslonim.

Počinjem i završavam:

„Proći će i ova oluja,
kao što prolazi sve.

Ali crvena krv buje
i uporno kaže ne.

I otvara stare rane
iz davnih dana.

Ja nisam bio kletnik.
Ne, nisam pravio greške.

Dani mi dođoše teške.“

(Meša Selimović: „Sve će proći. No kakva je to uteha. Proći će i radost, proći će i ljubav, proći će i život. Zar je nada u tome - da će sve proći?“)

PLAŽA

-1-

Zaspao sam pre zoru a trebao sam da ustanem u pet. Znači da odmorim bar jedan sat da bih mogao da vozim do mora i provedem jedan produženi vikend sa Norom. Viđali smo se često ali nikada nismo analizirali naš odnos. U stanu mog prijatelja, gde sam odseo nedelju dana, nije bilo struje, došao sam u mrak i bio sam umoran i pripit i odmah sam pao na krevet i zagrlio jastuk. Kad je Nora zazvonila na mobilni naglo sam ustao i otišao na kupanje, da bacim jedan hladan tuš i razbijem mamurluk. Pitao sam se: „Šta mi je trebao toliki alkohol kad znam da trebam da putujem i da moram da budem svež u dobroj formi.“ Nije bilo odgovora. Samo sam se više puta pitao i preslišavao za vreme tuširanja. Pa, toliko.

Gledao sam otorenih očiju u mlaz vode želeći da što pre dođe vreme, da krenem na put i da sve ovo prođe.

Bio je četvrtak.

Još se nije bilo razdanilo pa sam napipavajući tražio četkicu za zube, parfem i pribor za brijanje.

Mala torba, ona što je zovu pilotska, spakovana je predhodne večeri zajedno sa koferima i dve velike kutije, koje su već bile ubačene u auto koji je bio parkiran pred zgradom. Posle petodnevnog boravka na moru nisam imao nameru da se vraćam u isti stan pa sam spakovao sve bitne stvari ostavljajući poneku sitnicu.

Zaista nisam znao gde ću se vratiti.

Bilo mi je važno da odem i ništa drugo.

Od granice sam vozio, pošto sam, naravno, malo odmorio na spuštenom sedištu, nakon čega sam popio malo vode i uzeo par zalogaja sendviča.

- Jesi li spakovala pasoše u kasetu?

- Da, da tu su i beli formulari.

- Okej, neka budu tamo i u povratku.

Potom smo razgovarali o uobičajenim stvarima.

Obične teme.

Na momente putovanje mi je izgledalo brzo, na momente užasno sporo.

I tako.

Nisam razmišljao ni o čemu bitnom.

Kad je postalo vruće upalio sam klimu.

Posle dva sata vožnje upalih desni migavac i mi uđosmo u hotelski kompleks „Porfi“.

Na kraju širokog, zelenog dvorišta prepunog cvetnih grmova i palmi nalazio se naš apartman četrsto jedan.

Pored njega bio je veliki bazen okružen drvenim ležaljka sa malim stolovima na kojima su se nalazile glinene pepeljare napunjene peskom.

Na samoj sredini, bazen se sužavao, menjajući formu i na tom mestu bio je postavljen mali lučno podignut most koji je vodio na drugu stranu baš ka skaline kojima se spuštate na peščanu plažu.

Nije bilo šanse da se kupam u moru iako je to bi bilo najbolje osveženje, samo sam prilegao na široki krevet, prethodno izvukavši beli čaršav nabutan u drveni bočni okvir ležaja. Probudio sam se, na trenutak, kad me Nora dotakla ispod te bele plahte i tad se ta belina razbi, poruši, izgužva.

Sasvim.

Odmah potom potonuh u čvrst, za mene neophodan san, kao da lebdim dugo vremena, nepomičan raširenih ruku i nogu bez mogućnosti da isplivam na površinu, bez potrebe za vazduhom, bez sećanja da sam uopšte nešto sanjao.

A znam da sam nešto sanjao.

Po podne sam dugo bio u moru, plivajući što dalje od obale i nazad.

Brojao sam koliko puta sam zamahnuo rukama.

Jedan zamah bio je jednak približno dužini od jednog metra.

Plivao sam ka otvorenom horizontu petsto metara pa se vraćao plivajući istu razdaljinu.

I tako više puta.

U jednom trenutku prestao sam da brojim i videh da sam daleko od plaže.

Tamo u daljini nazirao sam jednu ležaljku na kojoj Nora opušteno uživa čitajući knjigu.

Imala je lep, široki šešir sa cvetom na jednoj strani, koji sam mogao da vidim iz daljine.

Prvog dana večerali smo van hotela.

Morsku hranu i belo vino.

Razgovarali smo, šalili se, grlili se, smejali se, ljubili.

Kad stigismo posle večere u „naš četrsto jedan“, pristojno

pripiti, ponovo smo razvukli beli plaht preko naše glave i dugo ne zaspasmo.

- Mirno, čvrsto spavaš – kaže mi Nora sledećeg jutra.
- Da. Snom pravednika. A ti? Da li si dobro spavala? Bilo je malo vruće, zar ne?
- Ne baš. Ja imam lak san. Mali šum može da mi poremeti san.
- Daj mi jedan „fišermen“ molim te.

Ne ustajalo mi se da perem zube.

- Evo, jedan za tebe jedan za mene.

To je bila prva noć koju smo prespavali zajedno.

Jedno do drugog.

Imao sam osećaj da postoji samo četrsto jedan i da više ništa ne postoji na svetu.

Ponovo smo vodili ljubav i preskočili doručak.

Pa šta, ionako nisam osećao glad samo sam imao neku šupljinu u stomaku.

Pogledah kroz prozor.

Vazduh je bio nekako ređi nego obično, bez dovoljno kiseonika.

Sedoh malo u dvorište i sa osmehom pozdravih bračni par koji je boravio u prizemlju do nas, u četrsto dva.

Čitali su na blagom septembarskom suncu.

Otpozdraviše osmehom.

Mislim da su govorili ruski.

Nora primeti a možda više oseti da smo sinoć verovatno bili preglasni i predloži da ih izbegnemo i odemo do restorana.

Odosmo kroz stazu nasred travnatog dvorišta na kafu u restoran.

Bio je petak.

Bilo je novih gostiju na terasi.

Dobismo i doručak.

-2-

Izađosmo iz mora posle skoro sata plivanja.
Plaža je bila poluprazna.
Pijuckali smo pivo na ležaljka i čitali.
Sušili smo se polako na suncu bez potreba da skinemo
morsku so sa sebe.
Onda je Nora legla na stomak.
Imala je novi jednodelni crni kostim.
Pratio sam tačno jednu bezobraznu liniju, koja je završavala
negde napred, ispod stomaka, još niže od pupka.
Ruka mi se polako spuštala niz njena leđa.
Mazio sam je.
Polako.
Nije reagovala.
Zadržah se na „pola puta“ i približih ruku njenoj guzi.
Samo je malo mrdnula nogama.
Onda se promeškolji još jednom.
Pomerih ruku na gore.
Pa na dole.
Polako i nežno prevukoh ruku preko njenih nogu.
Moj kupaći je nabubrio.
Sagnih se i počeh da joj ljubim obe strane donjeg dela leđa,
onog dela koji je moja baba zvala slabine.
Nežno sam prelazio usnama i jezikom po njenoj koži.
Usisavao sam njeno telo.
Ponovo lagano raširi noge ne govoreći ništa.
Na plaži, ljudi oko nas, kao da nisu postojali.
Njena nežna koža mirisala je božanstveno.
Znao sam da je i njenom telu toplo, tamo dole, da je
nabubrio donji deo novog kupaćeg kostima.
- Idem da uzmem još po jedn pivo. Hoćeš?

- Ne. Hajmo bolje zajedno u sobu. Hoćeš?
- Da, normalno, hoću. Žedan sam. Želim.

-3-

Izronih iz belog izgužvanog čaršava i otvorih belo vino.
Pili smo uz kačkavalj i pršutu.
Razgovarali smo tiho da ne bi uznemirili bračni par iz četrsto dva u njihovom opuštanju na kraju leta.
Prigušeno smo se smejali jer smo znali da smo par trenutaka ranije bili jako glasni.
Otvorih novu flašu za još po jednu čašu.
Dovoljno.
Za večeru odosmo na neko novo mesto koje je imalo dobru morsku hranu i domaće belo vino.
Restoran je ležao pored mirnog mora.
Bilo je mnogo gostiju.
Stolovi su bili prepuni činija, flaša, bokala.
Pilo se i jelo uz prijatan žagor.
Nekoliko meseci sam poznao i družio se sa Norom, rekao sam vam, tako da smo umeli da se i razumemo i pričamo bez reći.
To je sjajno, mislio sam.

- Nisam mogla, nikada do sada, da pretpostavim da ćemo biti zajedno, da ćemo biti ljubavnici – nenadano mi reče u jednom veselom trenutku.
- Da, eto nije strašno. Šta sve nepredviđeno može da se dogodi u jednom životu. Što-Šta? – nasmejah se sa željom da promenim temu i da ne upadnemo u neki razgovor, kako smo došlo do ove situacije, da li je to dobro ili ne, da li možemo da ostanemo zajedno... To me malo uplaši. Mislim uplašila me sama pomisao na takav razgovor.

- Znaš šta? Jednom sam bila sa jednim vidovitim čovekom koji je rekao da će mi se ovo desiti i da će mi biti mnogo lepo. I da znaš da sam se dobro osećala i da sam sasvim prirodno reagovala na tvoje poljubce danas na plaži. Znaš na šta mislim?
- Stvarno?
- Da. Da. Ali vidoviti čovek mi je rekao i da neće sve to dugo trajati i da će...
- Kako to misliš? Kako, kako...šta ti je rekao?
- Nista, ništa. Samo da ću sresti osobu sa kojom će mi biti lepo...i mislim da si ti taj.
- A zašto ne bi trajalo dugo? Šta će se desiti?
- Ma ne, nema veze. Tako je rekao, nešto tako, ne znam šta, da će nešto tamo...

Nisam želeo da nastavim razgovor.

Nije mi bilo prijatno što sam čuo da neće trajati dugo, pomislio sam da će se nešto loše desiti.

Dotakli smo se rukama i počesmo da se ljubimo, oboje pripiti.

Slučajno kako smo sedeli jedno naspram drugog, gurnuh čašu sa vodom kada sam hteo da joj dotaknem lice i prosuh je po stoljniku i po sebi.

Deo majice i pantalona bili su mokri.

Platili smo i krenuli.

Usput osmehom pozdravismo devojkicu i mladića za susednim stolom koji su gledali u nas.

Pomislih, pripiti, da se smeju zbog čaše koju sam prosuo ili zbog poljubaca.

Pa to može i njima da se desi.

Bez da hoće.

Ili namerno.

Vodio sam računa da ne napravim neki saobraćajni prekršaj.

Stigosmo do četrsto jedan i ponovo se zagnjurismo pod
beli čaršav gužvujući ga.
Provodili smo subotu.
I dočekali budni.

-4-

Ne sećam se tačno kako je protekao naredni dan ali je
verovatno bio sličan predhodnim.
U ponedeljak, pre nego što smo trebali da napustimo
„Porfi“ poželeh da se još jednom okupam u moru.
- Sačekaj me bejbi, odmah se vraćam, - otrčah i ne
čuh je kad je rekla:
- Važi. Ja ću da spakujem stvari i skuvam kafu. Čekam
te i znaj mnogo mi je lepo.
Dok je pila kafu pušila bi po dve-tri cigarete.
Nije smela puno da puši zbog kašlja, zato ih je gasila na
pola pa bi odmah palila novu.
Prođe jedan sat.
Nora se pakovala ubrzano i torbe su bile spremne za put.
Ponovo je palila cigarete i gasila ih na pola.
Ustajala bi od stola pa bi ponovo sela.
Htela je da siđe do mora, do plaže da me zovne da idemo
i da imamo vremena usput za kafu i sladoled.
Istrčala je.
Panično me tražila pogledom.
Očekivala je da će me videti.
Nedostajao sam joj.
Mene već nije bilo.
Horizont je bio uzburkan i mračan.
Sunce je nestajalo kao i obično iza oblaka.
Priroda se kotrljala.
Ronio sam u dubini i počeo da gubim dah.
Ostao sam bez vazduha.

Niko nije mogao da me vidi.

Jednostavno me nije bilo.

- Odvedite me do vazduha – smireno sam molio ribe oko sebe.

Glasno sam im rekao da ne mogu da dišem, da zaista nemam vazduha.

Gledale su me začuđeno...

Među ribama i uspaničeno Norino lice...

Ležao sam na plaži i pisao ovu priču na lap topu, želeći da je završim što pre dok mi je lepo, dok sve ovo traje.

Dok još traje produženi vikend.

Dok lupa moje srce.

Dok sam još živ.

-5-

Mobilni telefon je dugo zvonio.

- Budan si? Treba da krenemo. Ja polazim na dogovoreno mesto. Čekaću te – čuo sam Norin glas sa druge strane.
- Da, da odmah krećem samo da bacim jedan hladan tuš – mamurno rekoh i polako ustadoh, ne znajući šta se uopšte događa sa mnom.

Umih se prvo pa pritisnuh lice otvorenim šakama.

Vrhovima prstiju trljao sam oči.

Bio je četvrtak.

Prekrasan dan za more.

Za plažu.

Ooohoo pa sad počinje produženi vikend.

Opustih se i uzdahnuh nekoliko puta, ne mogavši do kraja da odvojim san od jave, iskrenost od laž, predskazanje od stvarnosti i bez ikakve mogućnosti da uopšte razumem šta se u celosti događa.

Kao nikad do sada.

BLUZ ZA OSAMLJENOG STAROG RASIPNIKA

(Razgovor sa H. Kinaski)

-1-

Napolju je padala kiša i dosadno udarala na okna dnevne sobe mojih dobrih prijatelja Kejsi i Denka, koji su se pakovali da bi šmugnuli iz stana u Bruklinu, za koji nisu tri meseca platili kiriju.

Bilo je to užasno drsko sa njihove strane.

Preterano dug period koji ne bi mogao da toleriše ni jedan nadrkani gazda.

- I gde ćemo? Koji je naš pravac?, upita Denk.
- Uopšte me ne zanima ni pravac, ni hodanje ni ti. Da li razumeš da ne mogu da izdržim ovde. A i bez toga više mi ne trebaš. Ne mogu sa tobom da delim ni vazdušni prostor i dosta mi je tvojih gadosti. Tvojih napijanja. Ti živiš u svom svetu u svojim pričama.

Sve drugo je ništa, čak i ono što ja pišem. Eto tako. –
uzvрати Kejsi.

- Ovo su tvoje čarape?
- Ne. Znaš šta?
- Šta?
- Gurni ih u dupe.

-2-

Moj prijatelj Denk planirao je da napiše nekoliko knjiga priča i zbirku poezije koje će imati veliki tiraž kako bi mogao da pokrije sve svoje dugove i živi pristojno.

Bio je kao skitnica, zaljubljenik u samoću, koji nije pripadao nikome i sa kim sam imao često duge i iskrene razgovore. Jednom je otišao u Nju Orleans, a nije mi se javio.

Nenadano.

Sačekala ga je kiša kad je tamo stigao oko pet po podne. Stajao je neko vreme na stanici, ali ga je toliko nervirao svet okolo koji se tu vrzmao pa je zgrabio kofer i po najvećoj kiši krenuo ka gradu.

Nije znao gde se nalaze kuće sa sobama za "beskućnike". Ali bio je ubeđen da će se tamo dobro snaći.

Kad bi sedeli za šankom u našem baru često je pričao da ne razmišlja o smrti, da je živeo kako je hteo. Imao je kartonski kofer sa kojim je putovao i koji je sad počeo da se raspada. Bio je crn, a sada mu se boja oljuštila i nazirao se potamneli žuti karton.

Kiša je prestala i pojavilo se sunce nad Burbon Stritom, u francuskim kvartom Nju Orleansa.

Često sam razmišljao o čemu piše a dugo vremena nisam znao kada i zašto je Kejsi otišla.

Nisu mi bili jasni razlozi.

Njegova dela bila su plod njegove mašte i nikome nisu bila namenjena.

Osim samom sebi.

Ali sam znao da je sve to što je napisano istinito, doživljeno na ovaj ili onaj način.

Na primer, kao ono kad mu mulatkinja kaže:

- Zdravo beli bedniče.

Ispusti kofer na pločniku.

Vesela mulatkinja sedela je na stepenicama ispred jedne kuće i mlatila sa tim nogama.

U svakom slučaju izgledala je dobro.

- Zdravo beli bedniče.

Zanemeo je.

Samo je stajao i gledao je ljubopitljivo.

- Beli bedniče, šta misliš da se poševimo? – nasmejala mu se.

Visoko je prekrstila noge i mahala njima.

Imala je dobre noge sa visokim potpeticama.

Mahala je nogama, širila ih i smejala se.

I Denk je počeo da se smeje.

Tako je bilo.

-3-

Razmišljao je kako da se napusti uobičajeni šnit svakodnevnice, kako da čovek prestane da trči za uspehom samo uspehom po svaku cenu i ništa više?

Kako da živi slobodnim životom skitnika?

Jednostavno da pije, da se napija do sitnih sati i budi sutradan u podne.

Denk mi je pričao da se nekad, čak u velikom društvu osećao užasno usamljen i da je tad najviše voleo da piše.

Baš tada.

Posle par godina, kad je zaradio nešto para preselio se u Los Anđeles.

Posetio sam ga jednog vikenda.

Imao je lep stan lepo sredjen i na dobrom mestu.

Debra mu dodade viski i sede na sofi između nas.

Pričali smo o svemu i svačemu.

Smejali smo se.

Posle par viskija nagnuo se i poljubio je.

Istovremeno joj je zadigao suknju i zavirio u njene najlonske noge.

Ona ustade i ode da se istušira.

Eto, pomislih, dobio je napokon to što dobijaju bogati, zgodni, lepo obučeni momci sa svojim brzim skupim automobilima.

Mada je mogao da se slika i u odrpanoj odeći na izdrkanom biciklu.

Debra se ponovo pojavi u sobi.

Sede, sada u fotelju i zapali cigaretu.

- Ajde ako hoćeš da se karamo? – reče Denk.

Debra me pogleda i bez reči ode u spavaću sobu.

Bilo je tiho i mračno.

- Denki?

- Šta je?

- Gde si?

- Čekaj, samo da popijem još jedno piće sa starim prijateljem.

- Dobro.

Nazdravismo još jednom.

Ja popih pola čaše na eks, ostavih je na drveni sto, pozdravih se sa rasipnikom i odoh u hotel.

Hodao sam polako pridržavajući se povremeno za neki zid ili ogradu.

U jednom trenutku mi se pripisalo i jedva sam izdržao do sobe u kojoj sam bio smešten.

Napravih haos u kupatilu jer sam počeo da šoram još od vrata i plus sam promašivao šolju.

A Denk je za to vreme bio sa Debrom.

-4-

Nije hteo da iz njega izadje priča ili pesma što ne mogu same da se rode.

To znam.

Moraju da naiđu.

Da stignu od nekud.

Umeo je da čeka i da uhvati taj svoj trenutak.

Životnu energiju je i dalje trošio na pisanje poetičkih priča, punih emocija, često prožetih fantastikom sa specifičnim humorom koji je mogao da ode do groteske.

Opsednut komičnom stranom stvari gadio se da postane neko i nešto.

Ali Gospod Bog je imao jednostavno previše metaka za njega.

Denk je zaista bio skroman.

Voleo je žene prosečne lepote sa dobrim telom i vedrim duhom, stare automobile, četiri zida, malo hrane, što manje zubobolja, probušenih guma i slabih kočnica na biciklu.

Nije želeo dugu bolest pre smrti.

Čak i loš TV program mu je bio okej.

Voleo je da ima psa, nekoliko zaista dobrih i iskrenih prijatelja i solidnu vodovodnu instalaciju.

I naravno dovoljno alkohola da ispuni vreme do smrti, koje se nije plašio mada je u osnovi čini mi se bio kukavica.

Smrt mu je u principu malo značila.

To je za njega bila poslednja šala u seriji loših zezanja koja su ga pratila.

-5-

Denk je prosečno pisao deset strana preko dana i po neku stranicu svaku treću noć.

Ostalo vreme je trošio na spavanje, pijančenje i strasne opklade na konjskih trka.

Dešavalo se da dok je pisao da užasno puno pije: vino, pivo, viski...šta god nađe.

Slušao bi Mocarta.

Poslednji put kad smo se videli u našem baru pričao mi je da je u njegovom životu najduže bila Linda Li.

Da su se vozili prošlog vikenda u njenom kabrioletu i da im je bilo čarobno.

Kad su završili vožnju samo joj rekao: "Okej, hvala."

ONA: Hoćeš da dođem sutra ujutru. Ima još mnogo toga da se vidi i da se doživi u ovom gradu sa mnom.

ON: Ne hvala. U redu je.

- "I onda uđoh kući sam. Opet sam, prijatelju moj, postao kralj"- reče mi. "U istinu pravi kralj. I dobro je završiti storiju ovde, umesto da ti pričam kako sam lako izgubio i to popivši dve flaše kalifornijskoh Zinfandela. Sam. Ne budi ljubomorana na to."

Nije mi bilo lako kad su mi javili da je umro u San Pedru, Kalifornija jednog kišnog jutra od leukemije.

Kažu da je i tada u njegovoj krvi bilo alkohola.

Poslednje što sam čuo da se Kejsi udala na Aljasci, da ima čarobnu ćerkicu (poslala mi je tada i njenu fotografiju), da se ubrzo razvela, da još uvek piše i da je zaista srećna.

Denk me je još ranije terao da odem jednog vikenda na Aljasku i posetim Kejsi.

“Ona tebe puno voli, siguran sam” – govorio mi je, “preseli se kod nje, biće vam dobro zajedno. Ali ipak budi jak jer ovo gde smo mi je jedan otkačen svet. Veruj mi.”

I to, što se kaze, bilo tako.

I nikad ne znaš šta će te snaći čak ni na Aljasci gde sam otišao narednog vikenda.

Kod moje Kejsi.

(Č. Bukovski: „*Ima gorih stvari od usamljenosti. Ali prođu decenije dok se to shvati. I najčešće kada shvatiš – već je prekasno. A nema ničeg goreg od tog – prekasno!*“)

PUDING OD TIKVE

-1-

Posle obilnog prelepog ručka kod Đeni, poželeh da napravim malu pauzu, pa predložih da popijemo kafu.

Premestili smo se sa trpezarijskog stola u udobne fotelje, što mi je baš prijalo.

Riba i sve zajedno što ide uz nju bila je toliko ukusna da nisam mogao da ostavim ni jedan zalogaj.

Bilo je tako mirno popodne.

Razmišljao sam da nigde nema rata, nema demonstracija i protesta, nema napetih i stresnih situacija i bezbednosnih komplikacija ni ovde ni širom sveta, da je sve tiho i sve klizi kao stari dobri bicikl i sve ide u poznatom ritmu baš kao onaj koji je dolazio sa radija u sobi.

- E, da znaš Đek, za tebe sam za kraj ručka ostavila jednu čašu pudinga od tikve. Samo za tebe – reče mi Đeni dok smo ležerno ispijali kafu.

- Oh super. Nikada do sada nisam probao puding od tikve ali malo je previše, zaista sam se prejeo.
- Ja ću doneti pa ti pojedi kad budeš mogao. Okej?
- Neka bude. A da idemo malo da prilegnemo.
- Ajmo, Đek.
- Spusti roletne Đeni ne volim svetlo.

-2-

Široka staklena čaša sa tamnonarandžastim pudingom od tikve izgledala je primamljivo.

Odozgo je imala mrvljene orahe, rendanu čokoladu i nekoliko zrna suvog grožđa.

Stajao sam na vratima spavaće sobe i gledao puding koji je stajao na stolu u dnevnoj sobi.

Poželo sam da ga probušim malom kašičicom do samog dna čaše.

To i uradih.

Đeni se oblačila posmatrajući me sa kakvom slašću jedem pudding i očekujući da dobije potvrdu njegovog, zaista, lepog ukusa.

- Uh, ovakav pudding prvi put jedem. Stvarno je odličan. Poješću ga do kraja pa makar puko.
- Drago mi je ako ti se stvarno dopada. Ako hoćeš ponovo ću ga napraviti sledeće nedelje.
- Zašto da ne. Ali nemoj da žuriš baš i za sledeću nedelju. Nemoj da se mučiš. Evo probao sam ga. Ima vremena. Videćemo se ponovo. Tu sam.

Posle desetak minuta soba počne da mi se okreće, a zidovi počese, nekako čudno, da mi se približavaju.

Prostor mi se sužavao i pritiskao me sa svih strana.

Vidik mi se smanjivao.

Sve više i više.

Sve brže i brže.

A stomak mi se raspadao kao da imam ostro kamenje u njemu.

Pogledah Đeni.

I ona mene pogleda.

- Nije ti dobro Đek?

- Ne, ne, dobro mi je samo izgleda puno hrane odjednom. Idem do toaleta. Odmah se vraćam.

Dok sam ustajao usta mi se napuniše hranom koja se vraćala iz mog prepunog želudca.

Ubrzao sam korak ka vratima WC-a.

Mlazevi hrane i vina prskali su zidove, mlazevi koji su konstantno šikljali iz mojih usta.

Nisam mogao da udahnem.

Ništa nije moglo da se zaustavi.

Činilo mi se da to traje i da je ovako od uvek.

Gotovo je, pomislih.

Ovo je moje poslednje povraćanje u životu.

Ovo su moji poslednji trzaji.

- "Zašto si to uradila Đeni?" Pomislih. "Zar si morala da me ubiješ".

Da to je bilo od pudinga od tikve.

Znao sam.

Ovo je klasično ubistvo trovanjem.

Pitao sam se da li je to njena ideja ili joj je neko preporučio.

Nisam mogao da poverujem da je bila u stanju to da uradi.

Neko je to sigurno drugi naterao da mi uradi zlo.

Da mi pripremi "specijalni puding od tikve".

Možda joj je neko doneo već pripremljen sa otrovom kako bi me uništila.

Pred očima mi se jasno vraćala slika sa kakvim neobičnim osmehom i ljubopitljivošću mi ga je donela i ponudila mi.

Kako me samo skoncentrisano sa neskrivenim interesovanjem gledala, nakon ljubavi u spavaćoj sobi dok sam jeo taj jebeni puding od tikve.

Znači, sigurno je znala da to nije običan puding.

To je bilo specijalno pripremljeno za moje trovanje.

Predpostavljao sam da će ona to jednog dana da učini.

Imao sam velike sumnje za to.

Samo sam čekao dan kada će da uradi nešto tako specijalno za mene.

Eto.

Sad je gotovo.

Ostvarila su se moja predviđanja i očekivanja.

Opet sam ovo pomislio držeći se rukama za gnusne zidove toaleta kako ne bih pao na pod.

Jedva sam izašao iz tog bunila kad se umih hladnom vodom poslednjim atomima snage.

- Đeni ja ne mogu više da ostanem ovde. Idem.
- Šta ti je Đek? Hoćeš da te odvedem kod lekara?
- Ne, ne. Okej. Sam ću otići. Nije važno gde i kada. Samo hoću da znam, da mi kažeš: Da li je ovo bila tvoja ideja ili ti je neko pomagao u celoj ovoj zamci sa pudingom od tikve?
- Šta pričaš? Šta se desilo? Šta to znači? Kakava ideja? Kakava zamka sa pudingom?
- Ništa, ništa. U redu je. Duga je to priča Đeni. I bez toga nećeš ništa razumeti. Ne želim i ja više da se trošim. Da li me razumeš? Zapravo sada je sve jedno.

Izašao sam jedva.

Polako.

-3-

Noge me nisu držale.

Koraci behu kratki.

Samo što sam izašao iz Đeninog stana, stadoh ispred lifta spreman da padnem.

Nisam bio svestan kako sam se popeo na osmi sprat.

Uđoh u stan ni sam ne znajući kako se nisam srušio.

Nisam imao ni malo snage.

Tamo je opet bila Đeni.

Sedela je na trosedu u dnevnoj sobi i sa velikim interesom gledala TV.

Kad me je ugledala radosno uzviknu:

- Ej, Đek. Šta se dešava sa tobom? Kao da ne ličiš na živog čoveka. Dođi da vidiš nešto interesantno. Na televiziji prikazuju kako ti zaista umireš. Ima direktan prenos tvoje smrti. Samo što je počelo. Dođi. Mnogo je smešno. Počelo je pre pet minuta. – Đeni prstom pokaza na ekran. Smejala se. Gledaj, gledaj samo kako smešno izgledaš, kako smešnu sportsku odeću imaš, kao da si ragbi igrač.

Ne rekoh ništa.

Nisam mogao čak ni da govorim.

Srce mi je slabo otkucavalo.

Slušao sam komentatora kako uzbudljivo priča kao da vrši direktan prenos nekog sportskog događaja, a ne od moje smrti.

Počeo je da vrišti, da urla.

Vikao je da se polako krećem travnatoj protivničkoj polovini terena, kako polako osvajam poslednje metre, prolazim belu liniju sa osvojenih četrdeset poena, padam na kolena, puzim, praktično gubim utakmicu i skoro se očekuje da umrem.

To je bio direktan prenos moje smrti.
Gledao sam svojim očima i čudio se.
Da čovek ne poveruje u sve to.
Đeni uopšte nije gledala u mene, samo je u jednom trenutku ustala sa troseda i približila se televizoru gledajući me na ekranu sa uzbuđenjem.
Gledala je izbliza kako umirem i kako se sve to zajedno dramatično prikazuje na televiziji.
Izgledalo je stvarno ubedljivo.
Verovala je da sam izgubio bitku sa životom.
Da, tako su javljali na TV.
I ponovo se glasno smejala.
Njoj je to izgledalo kao da gleda kraj neke popularne holivudske komedije, kao da gleda kraj nekog poznatog skeča.
Neočekivano se okrenula ka meni:
- A hoćeš li nešto da pojedješ? Da se povratiš? Ima puding od tikve u frižideru. M? – upita me.
- Ne, ne. Nikako. Samo to ne. – uzviknuh glasno.
Užasnut i nemoćan, bez straha za budućnosti i svoju sudbinu i potpuno nezainteresovan za Đeni koja se još glasnije smejala, nezainteresovan i za TV emisiju koja je prikazivala moju smrt, uputih se ka ulaznim vratima.
Činilo mi se da putujem čitavu večnost do njih.
Otvorio sam ih.
Izašao sam i pomislih o Đeni na drugom spratu ali kada sam ušao u lift pritisnuo sam sasvim drugo dugme.
Sigurno je i Đeni sa drugog sprata gledala ovu TV emisiju i zna da sam mrtav.
Sigurno je pogodila termin emisije i verujem da je i ona vrištala od smeha.
- "Jebite se obe" – rekoh sebi, " hranite pudingom od tikve te koji vam daju recept za mene ili ga jedite same"!

Budućnost je obična iluzija, ali samo takvu je zelim,
ubeđivao sam sebe, odlazeći od Đeni i Đeni.

Lift krenu nagore.

I putovao sam dugo, dugo.

Već mi je bilo mnogo bolje.

Odoh na sasvim drugi sprat.

Što dalje od Đeni i Đeni od tog čudnog pudinga od tikve i
te proklete TV-emisije koja se, može biti, prikazivala širom
sveta ali ne i na onom spratu na kom se zaustavio lift.

Tamo gde me odveo.

Tamo gde sam zaista.

(Agata Kristi: „Instinkt je prekrasna stvar. Ne može ni da se
objasni ni da se ignoriše!”)

STENT BAJ MI

-1-

Vozeći ka bolnici u petak popodne, imao sam utisak da mi se srce još više razlupalo i da mi je sva krv otišla u glavu. Pretpostavio sam da će lekari „naći nešto“ što mi se baš neće dopasti.

Parkirao sam, udahnuo nekoliko puta duboko i izašao iz automobila.

Ispred lifta su čekala dva muškarca i jedna žena.

Sačekali smo da se oslobodi pa svo četvoro uđosmo u lift.

Dok smo se vozili posmatrao sam svuda okolo njihova lica.

Bilo je i moje.

Svi odosmo na peti sprat.

Stres-test pokazao je anomalije na krvnim sudovima ili insuficienciju ili arteriosklerozu ili anginu pectoris ili tako neke latinske gadosti.

Dobih uput za koronarografiju koju sam trebao hitno da uradim narednog ponedjeljka ili utorka.

Vikend je prošao uobičajeno.

Ručkovi, dobra vina koja su smanjivali bol u grudima i dobar seks sa Anom.

Sa direktorom, odnosno glavnim doktorom u ponedjeljak, se dogovorih da ukoliko nemam bolove u grudima, a nisam ih imao, koronarografiju uradimo narednog dana oko deset časova.

Znači u utorak.

Njegova sekretarica me upisa u tefter i skrenu mi pažnju da dođem oko sedam ujutru da bi na vreme završio sa tehničkim formalnostima.

Tačno u sedam dođoh taksijem pred bolnicu.

Nakon što su mi uradili novi EKG, uputih se ka prijemnom šalteru.

- Soba dveste trideset tri, krevet broj četiri na prvi sprat. – ljubazno mi dade koordinate devojka koja je pravila raspored posle brze i kratke administrativne procedure.

Popuniše nekakve formulare, zapisaše me u neki od njih i plus u kompjutersku evidenciju.

Uputih se ka sobi i na ulazu u odeljenje kardiohirurgije tutnuše mi svetlo sivu pižamu.

Moj broj, moja boja, slična nekim košuljama koje obično nosim.

Išao sam ka sobi bez ikakvog straha da će se nešto strašno desiti ili da me očekuje nešto strašno.

Strah od neizvesnosti izgubio se predhodnog dana.

Već sam zakoračio u film da ovo mora da se završi i tačka.

U sobi je bilo više ljudi nego što sam očekivao a bilo je samo pet kreveta.

Bila su trojica u pižamama, koji su ostajali i dvojica koji su

odlazili, a ostali su valjda bili rođaci koji su došli da vide ili uzmu svoje.

Već je bilo deset i trideset.

Nisam sačekao ni da promene posteljину, samo obukoh pižamu, svoje stvari okačih na ram kreveta kad se u deset i četrdeset pojavi bolničar sa plavom fasciklom na kojoj je krupnim slovima bilo ispisano dvesta trideset tri kroz četiri i u kojoj se nalazila moja celokupna lekarska dokumentacija. Pozva me da odmah krenemo u salu koja se nalazila sprat niže.

- Sada ćemo napraviti koronarografiju koja ne bi trebalo da traje duže od pola sata. U sigurnim ste rukama. Direktor-doktor je odličan ekspert. Zna svoj posao, - reče bolničar dok smo ulazili u lift, verovatno da me malo ohrabri.

- Verujem da je tako, - odgovorih.

Bio sam malo zbunjen i odsutan mislima.

Dole nas je čekala nova vrata pred kojima mi bolničar dade zelenu najlonsku kapu i tamno plave navlake za obuću.

Potpisah dva formulara sa saglasnošću za intervenciju.

Sedoh na jednu od tri stolice ispred operacione sale i sačekah nekih desetak minuta, koji su mi izgledali prilično dugo, jer sam bio spreman i hteo sve ovo što brže da završi.

- Idemo, - reče bolničar.

- Hajde - odgovorih.

Uđosmo u salu koja je čini mi se bila stvarno dobro opremljena.

Očekivao sam da će prostor biti mističniji i zatvoreniji.

Ali i ovako je bilo okej.

Skinuh gornji deo pižame i bolničar mi obrija desnu ruku sa unutrašnje strane.

Brzo me smestiše na operacioni sto napravljen anatomski udoban sa specijalnim naslonom za glavu.

Oko mene je bilo nekoliko sestara dok je glavni doktor i dalje bio iza staklenog paravana.

Onda mi jedna od sestara pripremi levu ruku i ubode me velikom iglom za primanje tečnosti preko vena, a druga mi bandažira desnu ruku sa dlanom na dole.

Ona što me ubode iglom bila je simpatičnija.

Iznad mene poče da šeta neki iskošeni ekran.

Od moje leve strane bio je veći ekran na kom pretpostavljam, pratili su rad mojih vena, aorte, krvnih sudova, a sa desne strane bila je aparatura neophodna za vršenje koronarografije.

Počese akcija.

Na ekranu slušao sam otkucaje srca i gledao u beli rebrasti plafon.

Tečnost poče da prolazi kroz moju venu dok me je doktor obavestavao o svim preuzetim radnjama.

Dok smo razgovarali o tome koliko puta nedeljno igram tenis, bavim li se nekim drugim sportom, osetih toplinu koja se pela do mojih ruku i osvajala moje grudi.

Nastavih da gledam u rebrasti beli plafon.

U isto vreme doktor je komunicirao sa sestrama dajući im odgovarajuće instrukcije.

U jednom trenutku sa malom pauzom dva put reče: „Vju,.. Vju“.

Iskošeni ekran i dalje je igrao nad mojom glavom kao moderni robot usisivač.

Išao je na dole pa se vraćao nazad do moje glave.

Gledao sam direktno u njega mada sam pokušavao da pratim i veliki ekran ali ništa nisam mogao da registrujem.

Najbolje mi je bilo dok sam gledao u plafon.

On je bio lepo prazan, ništa nije pokazivao mada ništa nisam ni očekivao da vidim.

Koncentrisao sam se na svoje telo i na zvuke koji su dolazili iz neposredne blizine.

Čuo sam samo povremeno štektanje kao kad čuješ rad neke mašine u fabrici.

Tak Tak, Paf, Tak, Puf, Tak-tak.

Onda se doktor obrati sestri: „Frejm. Vju“ i ponovno kretanje iskošenog ekrana koji je lebdeo nad mojom glavom.

Dok je doktor gledao na velikim ekranima opet smo pričali o tome da li je neko u mojoj familiji imao srčane probleme i kako su se manifestovali.

- Našli smo zgrušavanje na levoj strani i mora ćemo da ugradimo jedan stent, - informisa me doktor i upita da li sam saglasan sa tim.
- Kako ste procenili i kako vi odlučite – uzvratih sa malim osmehom. Ne pitajte mene ako smatrate da treba da se ugradi stent onda sam svakako saglasan.
- Okej. Idemo.

Približi mi se ona simpatična sestra i reče mi da, dok ležim, moram da popijem osam tableta.

Dade mi prvo četiri, jedna mi ispade iz ruke i skotrlja se na pod.

Ispih tri uz pomoć tankog creva koje su mi gurnuli u usta i niz koje je curila voda.

To mi je bilo lako.

Potom mi na brzinu ugura još tri, pa još dve.

Osetih pečenje kroz vene u desnoj ruci i, kao i maločas, širenje ka grudima.

Lekar me je upozorio da ću osetiti jak intenzivan bol, kao onaj koji se javio dok sam igrao tenis.

Najpre mu rekoh da imam malu neprijatnost u grudima, a potom mu potvrdih jak bol.

- Dobro je. Tu smo. Na pravom mestu – prokomentarisao

doktor i reče sestrama da preko igle u levoj ruci, brzo, ubrizgaju novu dozu odgovarajuće tečnosti od koje će mi, reče, pasti pritisak i da ću možda osetiti malu glavobolju.

Komunikacija se odlično odvijala.

Moje telo je dobro reagovalo.

Rekoh mu da u tom trenutku celo telo utrnulo kao da me bockaju iglicama ili kao da ležim na plaži a po meni pada jaka sitna prokleta kiša.

Pomislih da nešto nije u redu i da je ovo što osećam u telu isto kao i osećaj pred smrt.

Doktor se nasmeja i produži sa intervencijom koja nije trajala dugo.

Imao sam bolove u glavi ali su i oni brzo nestali.

Kad reče sestrama da je gotovo osmelih se da ga upitam da li je zadovoljan intervencijom.

Reče mi da je uradio isto kao kad bi radio sebi.

To mi dade nadu da je sve u redu i ja mu se zahvalih.

Kad su mi odstranili igle i creva iz obe ruke ustah uz pomoć bolničara koji me pažljivo uhvati ispod leđa i zajedno se uputismo u sobu dvesta trideset tri.

Desna ruka mi je bila čvrsto stegnuta kao što se nosi sat pošto je imala dve rane od probijanja vene i morao sam da je držim pod nagibom od devedeset stepeni.

Dlan mi je bio prilično modar.

Bolničar me pitao imam li glavobolju i da li mogu sam da hodam.

- Sve je u redu, bez problema, nemam ringišpil u glavi – odgovorih mu.

I eto nas na drugom spratu, soba dvesta trideset tri.

-2-

Jedna strana sobe bila je u staklu, dve trećine zida.

Dva srednja prozora su se otvarala.

Druga dva su bili fiksirani.

Bilo je dovoljno svetlosti mada su se tog dana navlačili oblaci koji su najavljivali pljusak.

Na prozorskom simsu je uvek bilo golubova koje su, Srećko iz Gostivara i Idriz iz Šutke, hranili preostalim hlebom od doručka.

Jedan golub je čak ušao u sobu, šetao stolom postavljen do prozora.

Kljucao mrvice.

Kad sam legao u krevet sa otečenim dlanom i desnom rukom pod uglom od devedeset stepeni, Srećko iz Gostivara, koga do tada, kao i ostale, nisam poznavao i nisam im znao imena, prokomentarisao:

- Ti dečko sabajle završi rabotu, a? Gotovo? Bravo, bre. Dobar ovaj lekar, a? Koliko stenta ti ugradi?
- Da završio sam. Samo jedan – odgovorih mu.
- Eeee, uradio si veliku rabotu. Kao Gospod šta je – niko nije.
- Ne beše li strašno, a? – upita me Idriz iz Šutke.
- Ne – rekoh mu. Brzo se sve završilo. Bez anestezije i bez većih bolova.

Ubrzo, dok sam tražio prigodan položaj za ležanje u krevetu broj četiri naiđe medicinska sestra, uradi mi novi EKG i reče mi ljubazno da je okej, otkad je pitah da li se primećuju neke promene.

- Hoće li bre biti danas? - sa dozom humora ali nestrpljivo, upita Srećko medicinsku sestru.

Srećko iz Gostivara je primljen prošlog petka u bolnicu i čekao je da uradi koronarografiju isto kao i Idriz iz Šutke.

Ona mu odgovori da će verovatno biti popodne ali da ne razume zašto mu se toliko žuri.

- Pa ide mi se kući, sestro slatka. Držite me ovde da vam prevodim turski i albanski, a ništa ne plaćate. Kući pijem rakiju, pušim cigare, žena me dvori. Merak. Mada i vi ste super da ne grešim dušu. Ali da završimo to već jednom, da vidimo šta je, da znam šta kazue ovaj Gore. Ću da ostajem ili će da me uzme u oblake?
- Nemoj da se brineš, takvi kao ti mu ne trebaju, - šaljivo mu reče sestra odlazeći iz sobe.
- I šta ćemo onda bez prevodioca, a?
- Kao što je Gospod - niko nije – umeša se Idriz.

Desno od mene u krevetu broj pet, ležao je gojazni starac kome su trebali da ugrade pes-mejker, a preko puta odmah do Srećka iz Gostivara, ležao je najstariji pacijent, koji nam je pričao da ima osamdeset godina i da je negde iz Valandova, čini mi se, da nikada u životu nije ni pio ni pušio i da je čekao na detaljni pregled srca.

Uglavnom je ćutao a kad bi progovorio pričao je da stalno radi u svojoj bašti, o tome kako je zdrav, kako mu nije ništa osim što s vremena na vreme ima bolove u levom delu grudi.

A kad bi otvorio usta samo je to ponavljao.

A u licu je bio bled kao krpa.

Stalno se prevrtao na krevetu i često odlazio do toaleta.

Ja bih se onda pokrivao preko glave da me ne zapahnu mirisi iz WC-a.

Uzgred, kad bi otišao do toaleta i ako je tamo bilo upaljeno svetlo, pritisnuo bi prekidač po inerciji pa se onda vraćao da ga ponovo upali tako da bi vrata od WC-a bila duže otvorena a vonj intenzivan.

Grozno.

Nisam osećao glad iako ljubazna bolničarka je tada donela ručak.

Spustila je pet paketa na sto.

Ležao sam u krevetu i posmatrao sobu pa bi gledao Srećka iz Gostivara i Idriza i Šutke kako sedaju za sto, kako počinju da jedu, kako razgovaraju o njihovom zdravlju, o tome kako je stric od Srećka iz Gostivara živeo devedeset četiri godine, a da je svaki dan pio tri litra vina.

Imao je svoj vinograd, nešto bi dokupio grozđe i sam je pravio vino.

- Eto vidiš, nema pravila, nema zakona bre,- reče Srećko iz Gostivara Idrizu iz Šutke.
- Kao Gospod kaže tako će biti. Nema bežanije. Ja, evo, ne mogu bez rakije majku mu stara. Aaa, čim se vratim kući ima da drmnem dve-tri na eks. Ko ga jebe. Ako oće da me uzme onaj odozgo, nek me uzme be. Šezdesdevet godina radim kako radim. Pijem, pušim. Ko može da mi zabrani? Reci?
- Abre imaš pravo. Dobro veliš. Kao što Gospod je – niko nije, - kaže mu Idriz iz Šutke. I ja sam znao jednog koji je mnogo pio a tek koliko je jeo, šta da ti pričam. Ma bre da vidiš celo jagnje je sam mogao da pojede. Sto četrdes kila je imao on sam. Bio je kao volina jedna. Sto ćevapa u jednom dahu i nije ustajao sa stola dok ne pomodri. Nije brigao, do devedes i neke je gurao, tako nešto. Moja žena to zna. Nema pravila, nema zakona lepo kažuješ ti. Baš lepo. Kao Gospod što je – niko nije.

Zatvorih oči na trenutak.

Nisam mislio ama baš ni na šta.

Pa, gledao sam malo naokolo.

Gledao sam moju pomodrelu desnu ruku.
Cela ruka me je bolela do ramena.
A i drugu, levu, ruku nisam mogao da je mićem.
Bio je zalepljen neki flaster sa iglom u veni.
Soba je počela da se puni ljudima.
Bilo je vreme posete.
Srećku iz Gostivara stigli su žena i sin.
Kod onog što je bio bled kao krpa, što je tvrdio da je zdrav
i koji je često odlazio u nužnik, došao je, najverovatnije,
unuk koji studira u Skoplju a kod Idriza iz Šutke došla je
žena, dva sina, snaja i jedan stric.
Pričali su na ciganskom i ništa ih nisam razumeo.
Drugi su pričali tiše, ali se galama u sobi je sve više
dominirala.
Jedva sam podnosio tu atmosferu.
Želeo sam samo da se odmorim od intervencije da budem
spokojan i da malo dremnem.
Bolničarka mi je rekla da će me možda pustiti istog popod-
neva ili ću možda ostati da prespavam.
Bilo mi je sve jedno.
Ani sam rekao da ne dolazi.
Držao sam zatvorene oči dugo pa bih onda gledao gol-
ubove kako ključaju mrvice od hrane.
Ćutljivom debeljku do mene u krevetu broj pet, čoveku sa
najvećim stomakom u sobi, došli su mu sin i unuka.
Poljibili su se sočno i glasno nekoliko puta i sedoš na
krevet kraj njegovih nogu.
Sin mu je često merio otkucaje srca.
Izmerio je četrdeset dva otkucaja u minuti, pa četrdeset
pet, pa trideset devet.
Jako slab puls.
Možda zato je bez muke, non-stop prdeo, bez naprezanja,
sasvim opušteno.

Činilo mi se da dušu ispušta iz dupeta i zato sam okretao glavu na drugu stranu i pokrivao se preko glave da koliko toliko napravim zaštitu od zagađenja.

Svi u sobi bili su u toku sa radom njegovog srca.

Sin ustade da traži lekara ne bi li ga upitao kada će mu ugraditi pes mejker.

Vratio se izbezumljeno vrišteći u mobilni telefon objašnjavajući nekom svom prijatelju situaciju sa njegovim ocem. Zapravo on je tako normalno govorio.

Majku vam poljubim pustite me da odmorim makar pola sata, pomislih.

Ali nije bilo šanse i spasa.

U dva i petnaest ušla je bolničarka i saopšti da je vreme posete završeno.

Konačno ću se spasiti sve ove gungule, pomislih.

Kao da je soba bila skopski korzo.

Popodne su za intervenciju u sali prvo prozvali Idriza iz Šutke.

- Ajt sa srećom kolega, - reče mu Srećko iz Gostivara koji je imao malu grbu i kukast nos kao papagaj.

Počeo je onda da mi priča o biznisu koji vodi zajedno sa sinom, biznis koji ima neke veze sa pravljenjem domaćih kobasica.

Pričao je kako mu dobro ide, da dobro zarađuje, da radi samo po porudžbini, da snabdeva mnoge restorane, kafane i motele u okolini Gostivara i šire i tome slično.

- Eh, dečko kad bi ih probo, - reče mi. Kako idu uz raki-jicu u pizdu mater. Kad se vratim kući pa kad navalim na to gravče i te kobasice, jebaću mu kevu. Ima da jedem i pijem za sve pare! Ovaj odozgo što neće da me uzme i ne mora, živeću dok mogu. Šta da se radi? Aj recni? Kao što je suđeno – tako. Kao Gospod što je, niko nije, dobro kaže kolega.

Posle izvesnog vremena vrati se Idriz iz Šutke vidno raspoložen, objavljujući da su mu ugradili dva stenta i da se super oseća.

Onda ode na terasu da popuši jednu nakon što mu je bolničarka uradila EKG.

Onda su pozvali i Srećka iz Gostivara.

Matori koji je ležao do njega i svo vreme nas ubeđivao da je zdrav sada je sve češće i on pita kada će doći na red za pregled i intervenciju u operacionoj sali.

I matori debeljko desno od mene u krevetu broj pet koji je isto kao i „zdravi“ pacijent često odlazio do toaleta i pravio istu grešku sa svetlom, malo, malo pa bi pitao doktorku koja je prolazila da vidi da li smo dobro i da li je sve u redu sa nama, kada će on doći na red.

- Ti si planiran za sutra ujutru – odgovori mu lekarka.

I on se smiri i opet mirno zaspao.

I nastavi da testerise i prducka.

Meni stega na desnoj ruci malo popusti i dlan više nije bio toliko modar.

Idriz mi je pokazivao svoj zađigerasto-crveni dlan i reče mi da će sam da izvadi taj zajebani sat, kako je zvao, jer ga mnogo steže i ruka ga užasno boli.

Sprečih ga rekavši mu da „taj sat“ treba da ostane izvesno vreme da ne bi šiknula krv iz vene, pa hteo nehteo pozvah medicinsku sestru da mu istisne malo vazduha iz vazdušnog jastučića od steznika na ruci.

To je učinila malo kasnije nakon sto je Idriz od Šutke, koji je imao zaoblenu i vidno pomodrelog lica, ispričao mi puno toga o svom tekstilnom biznisu sa Turcima.

Često je putovao u Istanbul gde bi sa esnafskim glavešinama dogovarao uvoz brendirane garderobe.

- Sve original-kvalitet, žif mi sve, - pričao mi je. I sinovi mi pomažu. Super šljaka kad ti kažem. Meni je više

preko glave putovanja tamo-amo. Jedan sin se sa izbeglicama ušunjao u Nemačku napravio neku ujdurmu, pa su ga ukebalili nakon četiri meseca i vratio se. Curik. Bio je u Kasrue pa u Dormun i Boum. Uzimao je po dve hiljadu eura na mesec dana. Znaš što je dobro pričao jezik. Učio ga je mnogo brzo. Šnel, što kazu.

Ćutao sam i slušao ga sa lažnim interesovanjem, ošamućen od lekova koje sam primio.

I bolje tako.

Ubrzo dođe i Srećko Gostivarac, radostan što se završila i njegova stvar, sa ugrađenim jednim stentom u njegovom telu.

- Ajd u pizdu mater. I ovo moje se završi. Daj sad da hasamo nešto, reče i skoči sa kreveta nakon EKG-a.

Medicinska sestra nam dade po dve tablete koje smo trebali da popijemo po večere.

Dežurna doktorka, takođe, posete svakog ponaosob u sobi ljubazno nas pitajući kako se osećamo i da li imamo nekih problema.

Večera samo sto je stigla.

Idriz i Srećko sedošu za sto, zadovoljni što se završilo ono zbog čega su došli u bolnicu i počеше da vade masline iz jedne kutije jer u hrani nije bilo nikakvih začina.

Ni zejtina, ni soli, ni sirća.

Bila je bez ukusa.

Kao da jedeš nožne petice.

Probah samo malo supe i zalogaj pirinča.

Toliko.

Oni su tiho još pričali o biznise, o zdravlje, o cigarete i alkohol, za to kako je jedan Gospod i da je sve onako kako on kaže.

Pacijent iz kreveta broj dva i broj pet su spavali.
Povremeno bi se meškoljili premeštajući se na jednu pa na drugu stranu kao kremenadle na plotni.
Polako se smrkavalo i to mi je baš prijalo.
Niko nije palio glavno svetlo u sobi.
Odgovarala mi je tama da bih mogao malo da zadremam.
Ali celu noć bi poneko odlazio u toalet, izlazio u hodnik, sedao za sto.
Konstantno kretanje sa svih strana.
Košmarno i nemirno prođe noć.
Čvrsto sam spavao kad mi je neko zaljuljao stopala i reče:
- Dobro jutro, dobro jutro!
Bila je to dežurna lekarka koja je iz neznam kojih razloga imala potrebu da mi uništi san.
Bilo je šest i trideset.
Razdanjivalo se, ali je bilo tamno iako niko nije palio svetlo u sobi dvesta trideset tri.
Svi su bili budni oko mene očekujući da čuju šta će biti sa svakim od njih, sa svima nama.
Jedino je bilo sigurno da svanuje i da dolazi novi dan.
Sreda.
- Kreveti broj jedan, tri i četiri dobijaju otpusnu listu i mogu da idu kući – reče dežurna doktorka i podeli nama trojici po dve pilule da ih popijemo pre polaska i pre nego nam još jednom uradili završni EKG.
Matorom debeljku sa kreveta broj pet napokon su ugradili pes mejker i sada je ležao na leđima sa kilogramom leda na grudima koje je trebalo da drži dva sata odma iznad srca.
Dok su Srećko i Idriz jeli povremeno hraneći golubove hlebom, ja sam se oblačio.
Srećko je telefonom zvao sve koje je znao u Gostivaru pričajući da su mu ugradili stent i da se vraća kući, a ženi i sinu poruči da dođu kolima da ga pokupe.

Oni su, kao što nas je Srećko informisao, već na putu za Skoplje negde oko Grupčina.

Slično je uradio i Idriz, izveštavajući sve bližnje da će ga otpustiti, da ide i on doma.

Soba iznenada poče da se puni ljudima.

Bilo je pacijenata i rođaka dvojice staraca sa dvojke i petice koji su i dalje trebali da ostanu u bolnici.

Prazni kreveti se popuniše.

Na broj jedan dođe mlad policajac u uniformi, kome se najverovatnije slošilo ujutru na poslu i koga donesoše dvojica njegovih kolega, na broj tri, sam, dođe Srbin iz Kosovske Mitrovice koji je već tridesetak godina živeo u Skoplju, a na moje mesto, isto tako sam, uđe jedan simpatični čikica, debeljuca koji odmah sede na krevet i poče dijalog sa svima okolo, kao da se odavno poznaju, kao da je blizak sa svima nama, a zapravo nikome nije ni ime znao.

Osim što sam znao imena Srećka i Idriza i to sasvim slučajno, o imenima drugih nisam imao nikakve predstave.

A njih dvojica su bili zajedno od petka i čini mi se da su upoznali jedan drugog od trećeg kolena na ovamo.

- Ja sam ti ovde brale četvrti put. Zadnji put su mi ugradili stent, sad pre mesec i po dana – poče da nam priča Mitrovčanin. Imao je operaciju na srcu pre tačno šesnaest godina i tad dobi invalidsku penziju šest hiljada denara. Žena je htela da pođe sa mnom dovde. Ma, kažem joj, nosi se bre, sam ću da idem. Ne mogu ni kući da je gledam još će i ovde da mi dolazi – produži on. Šta bude nek bude. Ovaj odozgo mi je dao kartu u jednom pravcu i sad čekam povratnu. Kad će da je pošalje – to samo on zna. Jebeš ga.

Srećko i Idriz su ga ljubopitljivo gledali bez da trepnu i

kao da mu odobravaju i da se oduševljavaju njegovom muškošću, negovoj čvrstini u odnosu sa ženom i odnosu na povratnu kartu.

- I ja sam došao sam u bolnicu, znate, tako je to kad si samostalan – nadoveza se čovek koj je došao na moje mesto. Sve sam sam pravio u životu. Svuda sam bio. Radim sam sa mini luna parkom znate i idem po vašarima širom Balkana. Najviše u Srbia i Rumunja. Vozio sam se valjda dvaes godina vozom strave i užasa i mnogo toga se nagledao i preživeo. Ovi problemi znate su verovatno od toga. Nema od čega drugog. Moj sin i zet znate mnogo rade al najviše volim ćerkicu i snajkicu. Ovu dvojicu jok. Pre petnajs godina a možda i više znate kupio sam nov motor za automobiliće u luna parku i dadoh boga mi negde oko dve hiljade maraka. Toliko je koštao. Marke su tada bili. Sin i zet, znate, mangupi, pre par godina zaradili dosta para pa rešili da kupe jači motor. Znate. Ali nisu imali dovoljno para i op eto ih kude mene, znate. Zamislili, uzeće love od starog, sigurno ima nešto sakriveno „u jastuk“. Samo su ih pare zanimale bre. A ćerkica i snajkica zlatne. Znate. Nikad do sad nisu tražile pare nizašta. Ali zato im dajem kad je meni ćef. Znate.

Ovaj čiča što je došao na moj krevet pričao je kao da si labavo pustio radio.

Nek bude zapisano da je bio prirodno nadaren za govorno verglanje i pričanje bez uzimanja daha i bez sekunde pauze. Bio je valjda iz obližnjeg skopskog naselja.

Svi su ga sa pažnjom slušali.

Izađoh iz sobe i raspitah se kod medicinske sestre da li je gotova moja otpusna lista.

Rekoše mi da sačekam u sobi.

Šetao sam po hodniku i gledao nove pacijente kako ćaskaju. Nisam želeo da se vratim nazad u dvesta trideset tri.

Hteo sam da budem dalje od svih njih i da ne slušam detalje o njihovom zdravlju, bolestima i o njihovim raznoraznim doživljajima o odnosima u porodici o biznisima.

Dok sam šetao hodnicima razmišljao sam da oni time možda hoće da prikriju strah od budućnosti, od neizvesnosti, da pričajući o sebi pokažu da i oni nešto vrede na ovom svetu, da se nisu džabe rodili.

Kad sam za trenutak ušao u sobu da sa moje natkasne uzmem flašicu sa vodom, tema razgovora već je prešla na politiku.

Srećko me pogleda, namignu mi, blago se nasmeja i klimnu glavom ka čiči koji radio sa luna parkovima.

- Eto tova da znate – kaza im on u svojoj završnoj reči iako nisam znao šta je predhodno pričao. Mada nije ni bilo bitno.
- Za sve što se dešava u svetu i kod nas, znate, krivi su nesvrstavani, ona trojca: Tito, Nehru i Naser, tri zemlje: Juga, Indija i Egipet. Oni su se znate, svojevremeno kurčiva na velike zemlje, vikali, galamili a sad im te velike zemlje kažu – evo vidite malo kako je to, pa im vraćaju sad na svite. Tova je i kude nas. Nema druge, da si znate. Sto posto vam kažem. Mi možemo da mislimo i ovo i ono, znate, ali tako je, pa nema veze. To je i naučno potvrđeno, znate. Ja sam čitao knjige o tome, ehehe, ehehe, brdo knjiga, znate.

Tako završi političko izlaganje čoveka iz luna parka.

Činilo se da ljudi u sobi pažljivo slušaju i kao da mu stvarno veruju.

Krenuo sam ka vratima kad sam video da prilazi medicinska sestra sa plavim debelim fasciklama.

Bile su tri.

Prvi sam dobio potvrdu od dežurnog lekara sa prepisanom terapijom i otpusnim listom.

Potpisao se na listu.

Pred da odem svima sam pozeleo puno zdravlja.

Oni su mi otpozdravili.

-3-

Zadovoljan što sam napolju i što se reših najrazličitijih intimnih sudbina ljudi iz sobe dvesta trideset tri, koračao sam polako izlazeći iz bolnice i uđoh u prvi taksu koji je tu naišao.

- Dobar dan. Do Ministarstva ekonomije, molim.

Taksista uključi taksimetar i polako krenu uključujući se u reku automobila koja je bila uobičajena za podnevni deo dana.

Radio je tiho svirao.

- Mercedes automatik? – prekidoh tišini između nas. Bez potrebe.

- Da ti su najdobro, mada kažu da se češće kvare od mehaničarskih menjača ali verujte to nije tačno. Ja sam mašinski inženjar i to sa sigurnošću tvrdim. Zupčanici mogu da se oštete kod svih menjivača. Radio sam u Metalskom zavodu ali odosmo u stečaj, mnogo ljudi je ostalo bez rabota i evo deset godina vozim taksu i radim još ponešto. Pre toga sam bio kao sezonac u Nemačkoj da radim kod jednog gazde u maloj fabrici u Pasau, blizu granice sa Austrijom. Radio sam idi mi dođi mi. Šta da se radi, mora da se preživi. Takva su vremena došla.

Ovde kod nas koji će ti kompiri ako nemaš partijsku knjišku ništa ne možeš da uradiš, borićeš se za goli život. A otkako mi je, pre tri godine, brat umro finansijski pomažem i snaju i njihovu decu koja kao nešto studiraju. Snajka radi u samoposluzi i nema veliku platu. Moja žena sa ekonomskim fakultetom sedi kući bez posla i sekira se za sve nas, za decu, koji su isto tako studenti i za moju majku. Kolko tolko i njena penzija nam dobro dođe. Mašinski inženjeri su ranije bili na ceni. A sada? Ništa od toga. Tako je to šta da vam kažem. Pre neki dan pozvali moju ženu na razgovor u jednu privatnu firmu a tamo joj rekli da traže mlade i sa znanjem dva svetska jezika. Teško se uči u ovim godinama. Ali svaki dan očekujemo da će se nešto desiti i da će biti bolje. Jok bre brate. Imamo malo nade ali život je u zalazu. Ovi političari samo nas lažu i krađu. Za mlade tu nema budućnosti. Moja deca kad završe, za koju godinu ako bog da, odma ih šaljem napolje. Zašto da se bre muče ovde za mizernu lovu, ako uopšte nađu poso. Neka se snalaze u Evropi. Svuda je bolje nego ovde. Da znate. A vi čime se bavite? Da niste nešto u Ministarstvu za ekonomiju?

Ćutao sam i pitao se zašto sam ravnodušan.

Tako sam se osećao, a verovatno sam tako i izgledao samo što nije bilo nikoga da to i prepozna.

Pomislih da mi je za sve ovo što mi se dešava baš sve jedno i da uopšte ni za šta nije briga.

I da nemam potrebu da ikom o tome i pričam.

Na semaforu se upali zeleno i taksista inženjer krenu.

Okrenuo levo.

Na radiju je, dok je on nastavljao da priča o dobrim stranama automatskog menjača mercedesa i ženi, snaji i deci,

išao je stari dobri hit Bena Kinga iz hiljadu devetsto šezdeset prve - Stend baj mi.

Ven d najt hez kam,
end d lend iz dark
end d mun iz di onli
lajt vil si.

Nou, aj vont bi afrejd,
ooo, aj vont bi afrejd
đast ez long ez ju stend,
stend baj mi.

Sou darling, darling, stend
baj mi, ooo, stend baj mi
ooo, stend , stend baj mi,
stend baj mi...

Odmah sam nazvao ćerku i rekoh joj da imam naslov za novu priču:

- Javi bratu i pitaj ga da li mu se dopada naslov. – rekoh. Nasmejala se i reče da je naslov okej i da bi trebalo da odgovara prići o onome što sam proživio u bolničkim pižamama za vreme tih dvadeset četiri časa pri ugradnji stenta u moje telo. Gledah kroz prozor kako priroda se kreće i prolazi pored mene.

Taksista-inženjer zaustavi tamo gde sam želeo, malo dalje od Ministarstva.

Izađoh mirno sa zadnjeg desnog sedišta duboko udišući svež prolećni vazduh.

U sebi sam pevušio i završavao pesmu Bena King-a:

If d skaj vi luk apon
šud tambl end fol
or d mauntin šud
krambl tu d si.

Aj vont kraj, aj vont kraj,
nou aj vont šed a tiar
đast ez long ez ju stend,
stend baj mi...

I ponovo mi beše sve jedno za sve oko sebe.
Još uvek je trajao taj osećaj.
Oči su upijale mali simpatični ozeleneli park, odma pored
moje zgrade a u nosu sam imao miris sveta oko sebe.
Išao sam polako ka ulazu u zgradu broj četiri i tad se opet
zapitah: „Da li je čovek srećniji kad mu je sve jedno ili ne?“

(Deda Dimitar mi je pričao: „*Zapamti sinko – svako je sam
na svetu.*“)

AUTOPUT ZA LONG AJLEND

-1-

Kad poručujem pivo hiljadu šesto šezdeset četiri (1664) uvek se setim kada su britanske pomorske sile te godine pod vodstvom Ričarda Nikolsona stupile na Long Ajlend i predali britanski zahtev za teritoriju Nove Nizozemske. Kralj Čarls Drugi je ovu zemju obećao svom bratu Vojvode od Jorka, pa se tu umešao i Đon Kabort i Piter Štuvesant i sve se to pomrsilo sa prijateljima iz Holandije. I sve postade istoriska priča sa velikim razmerama. Tako mi se bar činilo.

-2-

Ustao je tiho da ne bi probudio NJU. Bili su smesteni u apartmanu u Ist Beju kod Đons Bič Stejt Parka. Nikakva muzika nije dolazila ni od kuda.

Prepoznao je napolju travu i nebo na kojem je blistao mladi jutarnji mesec.

Nije pomerio ni jastuk.

Došli su novim službenim đipom koji su ponekad koristili da bi otišli nekuda van svega toga.

Nije ništa upalio.

Nije ništa uradio.

Izašao u kupaćim gaćama da bi malo plivao u Okeanu.

Bilo je rano jutro.

Malo se zapljuskivao po telu i nakon nekoliko minuta ušao do dna.

Laki je bio mlađi od NJE, možda više od dvadeset godina.

Trošila je na njega puno para, pa da, više od razumljivo.

Oni su uvek nekuda bežali.

U ofis.

U apartmanu u zgradi na uglu pedeset druge ulice i Treće Avenije, u NJENOM apartmanu kad je njen muž bio odsutan i po par meseci.

I svuda.

Plivao je.

Pitao se: „Šta ako njen muž sazna, ako sve se otkrije, ako nema više mistike i čari, ako njegova venčana žena pobegne s nekim drugim“?

Šta bi bilo istina, šta bi bilo opravdanje?

Plivao je.

Znao je da negov tast već zna za ljubavnu vanbračnu vezu pošto ga dugo vremena pratio posle posla.

Bio je sumljiv.

Dolazio je kasno s posla.

Laki i ONA su radili zajedno.

On je bio vozač i sekretar u Ofisu, a ona savetnik.

Plivao je.

Sunce se još nije podalo kako treba.
Voda je bila relativno mirna.
Relativno.
Gledao je u jednom smeru svojim očima po površini vode,
pa ih silno širio ispod vode.
Jedan je brodić plutao tamo.
Laki je opet gledao u lagano razigranu vodu i nije uopšte
znao za njenu moć.
Za moć Okeana.
Long Ajlend je bilo lepo mesto kad sunce zapeče.
Zajedno su često išli tamo kad je bilo lepo vreme da bi bili
srećni.
Mislio je i na svoju ženu, kao da je bio zabrinut.
I to nekako kao usput i bio zadovoljan što se sve to tako
dešava.
Onako kako je bilo.
Istinito.

-3-

Otškrinuo je polako vrata i ušao u apartman da bi se obri-
sao i presvukao.
U prvom trenutku pogled mu je bio uperen u peškir i odeću.
Na zidu apartmana visila je neka bezvezna slika, reprodukcija
neke duge peščane plaže, valjda sa samog Long Ajlenda.
Pogledao je u NJU.
Glava joj je bila na strani, kao i telo.
Bila je bela belcata u licu i odmah je primetio jarko crvenu
liniju koja je išla iz kraja njenih usana, gde se gorna i dolna
spajaju, ka bradi.
Tekla je krv.
Leva ruka joj je bila ispod jastuka.

Nije ni disala.

Izleteo je uspaničeno van apartmana i javio se ženi.

Išao je brzim koracima što dalje od tog apartmana.

- Halo, Liana!
- Laki, gde si? - pitala ga je žena.
- U blizini sam, dolazim odmah! Kako je beba?
- Spava.
- Treba li nešto da kupim?
- Ne! Dolazi što pre! Osećam se veoma usamljeno!
Kao da je neko umro!
- Evo, idem autoputem!
- Kako autoputem? Rekao si da si blizu!
- Sada, evo. Objasniću ti kasnije. Sve je ovo laž. Sve ovo ja ne volim.
- Dobro. Idi autoputem, bilo gde i da si. Dođi brzo.
Jer, te nešto traži policija.

Samo što su otišli. Pitali su za službeni đip. Valjda te zbog toga traže?

- Dolazim autoputem!

Pobegao je sa Long Ajlanda velikom brzinom.

Većom nego što je i dozvoljeno.

(Rabindranath Tagore: „*Samo ako nam se dade sloboda da grešimo, možemo doći do istine!*“)

ODLAZAK SLIKARA

-1-

Neko je zazvonio na vratima iznajmljene garsonjere u kojoj je Slikar živeo više od pola godine.

Bilo je oko pet i trideset po podne, vreme kada bi u zgradu obično dolazile majke sa decom da mole za pomoć u novcu, hrani ili odeći, vreme kada je znala da navrati i gazdarica Filimena, koja je živela odmah do njega, na istom spratu, da mu donese neke račune za struju, vodu, smeće i slično. Znala bi ta da prisluškuje dok bi otključavao vrata kad bi se vratio kući i onda bi svraćala s namerom da vidi kakva je situacija u njenoj garsonjeri iako je imala ključ od nje i dozvolu Slikara da može uvek ući, kad on nije kod kuće, jer je to bio uslov kad se useljavao, navodno zbog kontrolisanja vodomera i strujomera koji su se nalazili u njegovom delu podeljenog stana.

Filimena nije krila svoju radoznalost, znala bi da izvije šiju i prokomentariše: „Imate novu sliku. Zašto toliko tamnih boja. Dajte nešto življe, koloritnije.“

Imala je, verovatno, preko sedamdeset godina ali kad god bi nekog srela bila bi vesela, raspoložena i naravno spremna za razgovor.

Živela je sa Ivanom, koji je bio nekoliko godina stariji od nje, već bolestan starac i nije se definitivno znalo da li su muž i žena ili su samo živeli zajedno u stanu.

Na ulaznim vratima pored njihovih imena postojala su različita prezimena.

- Dobar dan, kako ste? Verujem da ste u poslu, neću vam oduzimati mnogo vremena – reče mu Filimena stojeći na vratima, držeći u rukama pismo i izvi glavu da bi videla ima li nekog u sobi.
- Dobar dan. Dobro. Vi? Hoćete da uđete? – ljubazno odgovori Slikar bez namere da se zadržava sa njom.
- Ajde, kratko, samo da vidim imate li neku novu sliku.
- Odmah je uletela u iznajmljeni prostor šarajući očima unaokolo, tražeći temu za razgovor, gledajući njegove slike, knjige, slikarski pribor.
- E ovu sliku ne znam. Dobra je. Morate da mi poklonite jednu – u šali mu reče Filimena – neku sa puno svetlih boja – priželjkujući da se to dogodi jednog dana. A gde zaista držite boje, nikako ih ne vidim? Nemate ni štafelaj. Kako i kada slikate?
- Boje četke i drugi materijal držim u kesi, a slikam najčešće na podu. Tako sam navikao. Da, da, dobićete sliku svakako. Poradiću na tome. Ima li neko pismo za mene?
- Evo ovo je za vas. Stiglo je danas preporučenom poštom.

Slikar uze pismo, vide da je ime napisano latinicom i ostavi ga na mali okrugli sto.

Nestrpljivo je čekao da Filimena ode pa da ga otvori.

To se ubrzo dogodilo.

-2-

Sunčeva svetlost polako je osvajala drugu polovinu njegove male sobe i njegovog sadašnjeg života.

Bio je okružen svojim slikama znajući da su one veliko blago i nada koji su mu davali privremeni mir i motiv da nastavi da slika.

Sa pismom u ruci stajao je kraj dvokrilnih balkonskih vrata i gledao naokolo.

Sunce ode na svoj put.

Nastavi da stoji čitajući pismo sa izvesnim osećanjem uzbuđenja.

Sede u jedinu fotelju koju je imao u garsonjeri i poče da se krivi i urla od smeha. Odjednom glasno uzviknu: „Uspeo sam, napokon sam uspeo.“

Uputi se ka frižideru i uze flašu belog vina.

Polako približi čašu ustima, predhodno je podigavši visoko, kao da nazdravlja svim svojim slikama u sobi. Ispi prvu čašu i samouvereno, sasvim zadovoljan sobom, zavalio se u fotelju kao da je najbolji umetnik na svetu.

Kao da je ceo svet bio njegov.

Nasu i drugu čašu.

Ponovo i ponovo je čitao kratko zvanično pismo Ambasade Meksika sa sedištem u Beogradu, kojim ga obaveštavaju da je dobitnik prestižna državne stipendije „Diego Rivera“ sa devetomesečnim boravkom u Meksiko Sitiju.

Devet meseci u Meksiku eeehheeejjjj, pomisli, pa to nije zezanje.

Dodatne informacije o putovanju i smeštaju dobi nakon dva dana elektronskom poštom, zajedno sa sadržajem pisma koje je imao u rukama.

Nije bilo dileme da će prihvatiti poziv i da će otići.

Mislio je o tome kako će mu se život promeniti, kako se nebo otvorilo, kako započinje njegova istinska blistava karijera.

Nije mogao a da se ne seti susreta sa ambasadorom Meksika u Njujorku, Ferdinando Oskar Ramirezom, kome su se veoma dopale slike na njegovoj izložbi.

Ambasador mu je još pre tri i po godine rekao, da ukoliko želi, može da realizuje studiski prestop u Meksiku i učestvovanje u nekoliko umetničkih kolonija.

Znao je da je ovo njegovo maslo.

Sto posto.

Zadovoljan promenama koje će se dogoditi već je šetao ulicama Meksiko Sitija zamišljajući kako se kupa na plažama Kankuna sa jedne, i Alkapulko, sa druge strane Meksika, kako dodiruje Atlantik i Pacifik i da pravi planove kako će se sve to odvijati.

Pomisli da na vreme treba da otkaže stan da ne bi plaćao penale, da neke svoje stvari prebaci kod rodbine i prijatelja, da treba da kaže Zoi da će otići na duže, da hoće da pokloni nekoliko slika bliskim ljudima...

Znao je tačno koju će sliku kome dati.

U jednom trenutku pomisli da se možda nikada neće vratiti.

Ispi vino i ode u prodavnicu da kupi hranu i još pića.

Jeo je sam.

Vino i ne otvori jer nije bilo ohlađeno.

Isključi mobilni telefon.

Ostade sam.

Napolju se naglo zamračilo kao da se očekuje oluja.

Velika oluja.

I noć se brzo spusti kao roletna.

Slikar utonu u dubok san.

Zaspa kao kruška, kako pričaše njegova baba, misleći na skapanu.

-3-

Sedeo je sa Zoe u njegovom apartmanu i pričao.

Vrata balkona su bila otvorena i niz njih je izlazio dim od cigareta koje je Zoe skoro varila jednu na drugu.

Nazdravljali su budućnosti koja je jednostavno i neočekivano nailazila i ranom poplećnom suncu koje je ulazilo kroz balkonska vrata i osvetljavalo delić jednog zida u sobi. Svetlelo je i preko njegovih slika.

- Danima hoću da završim ovo veliko platno i oformim tvoj portret. Da li si raspoložena da malo poziraš bez mrdanja glave i ruku?
- Ajde, važi. Samo da ispijem vino i biću mirna i nepomična.
- Ti popi, meni je dovoljna jedna čaša. Mora da mi bude čista glava da bi sredio portret. Ustvari, možeš da radiš šta hoćeš samo budi tu pored mene.
- Pa tu sam. Mogu da zapalim cigaretu?
- Aha.

Slikar otvori kesu sa bojama i četkama.

Izvadi sve boje.

Počeo da radi na platnu bez da podigne glavu.

Nije imalo potrebe da gleda u Zoe ili bilo gde drugde.

Mešao je boje da dobije posebnu nijansu koju će naneti na njene obraze, na njenu kosu, na njena usta, na njene grudi.

- Pa ti me i ne gledaš?

- Nema potrebe da te gledam. Dovoljno je što si tu.
- Mene crtaš ili nešto drugo, a?
- Tebe. Tebe crtam. Ovo si ti na platnu.
- Mogu da vidim dokle si stigao?
- Ne. Nikako. Sedi u fotelju i uživaj. Reći ću ti kad bude gotovo.

Slikar je sedeo prekrštenih nogu na podu i izgledalo je da se duboko uneo u crtanje i postojno dodavanje boja.

Sve tube su bile otvorene i konstantno ih je nanosio na plastičnu ploču.

Brisao je krpom i sunđerom, zamišljao i isčekivao, pa se približavao platnu, ponovo nanosio boje čas četkicom čas špaklom.

Zoe se sve više i više ocrtavala na platnu dobijajući raskošne dimenzije.

Njene oči su pažljivo posmatrale njegove pokrete.

I tako je bilo dok nije pala noć.

Zablistala je na slici u svoj svojoj lepoti.

Bila je gotova.

- Sad možeš da je vidiš. Eto – reče Slikar i okrenu portret ka njoj.
- O, pa šta je ovo? Ovo nisam ja! Gde ti mene vidiš ovde? Ovo je neka apstrakcija. Zašto se igraš sa mnom?
- Zoe zar ne vidiš? Zar se ne prepoznaješ? Ovo si ti. Veruj mi.
- Šta pričaš gluposti! Haluciniraš ili hoćeš da me napraviš ludom?!
- Taman posla. Samo zaista ne znam kako ne vidiš sebe na platnu?
- Ne i ne mogu da verujem da toliko možeš da budeš lud. Zar je ovo portret, zar sam ovo ja? Gde ti živiš?

Čoveče, pogledaj u sliku. Gledaj šta ima na njoj. Boje, boje, boje. Gluposti!

- Ama čekaj, pogledaj dobro. Otvori oči. Oseti boje.

Zoe je očigledno bila ljuta.

Ne, bila je besna.

Na brzinu pokupi svoje stvari i ode silno zalupivši vratima.

-4-

Sat koji je bio okačen na poprečnom zidu garsonjere pokazivao je tačno šest sati po podne.

Slikar otvori ulazna vrata.

Filimena je stajala opet sa pismom u rukama.

- Dobar dan. Ovo je poslednji račun za juni.
- Okej. Platiću vam ujutru.
- Miriše na boje. Opet nešto crtate? Mogu li da uđem da pogledam?
- Da, dovršavam jednu veliku sliku. Skoro je gotova.
- A pa znam ovu. Pri kraju ste?
- Da, još par malih korekcija i biće gotova.
- Kako se zove?
- Odlazak Slikara.
- A da. Evo vide se četke, palete, mnoge boje. Zašto baš tako?
- Ne znam. Možda odem za Mexiko na devet meseci.
- O, ja ne znam da idete. Prekrasno. Kojim povodom?
- Dobio sam stipendiju. Tamo ću nastaviti da slikam.
- Bravo, bravo. Zato napuštate stan?
- Da, da. Možda ću se vratiti opet u njega ako bude slobodan.
- Biće mi drago. Zašto ne ako je slobodan.
- Hoću nešto da vas zamolim gospođu Filimena?!

- Ovu sliku, kad je završim, a mislim de će to biti još danas, ostavi ću kod vas i molim vas da javite na ovaj broj jednoj mojoj prijateljici koja se zove Zoe i da joj kažete da je slika za nju. Ona ne zna da ću na duže otići u Mexiko.
- Znači hoćete da je iznenadite? Samo da znate da će za nju to možda biti neprijatno iznenađenje. A zašto joj vi lično ne predate pre nego odete?
- Pa, onda ne bi bilo pravo iznenađenje, iznenađenje kakvo sam ja zamislio.
- Pa dobro, mada bilo bi bolje da se vidite. Da. Sigurna sam da bi tako bilo bolje - insistiraše Filimena – i da joj lično kažete za putovanje. I lično da joj date sliku. To je i poruka, zar ne – produži Filimena da deklamuje. Meni nije problem, niti mi je neprijatno ali ne znam kako će doživeti ovaj vaš gest i da će pravllno razumeti vaš nenadani odlazak. Dugo se znate?
- Relativno, da. Verujem da će doživeti ovu sliku i da će joj se istinski dopasti. Bez brige.
- U redu. Ja nemam nikakav problem sa tim. Kako hoćete?
- Eto tako želim. Neka bude kao što vam kažem. Okej?
- Da, da. Kad bude gotova donesite sliku kod mene i stvar je sto posto završena.
- Zahvaljujem gospođu Filimena, za ovo i za sve drugo što ste učinili za mene.
- Nema na čemu. Meni je zaista zadovoljstvo što sam vas pozнала. A kada tačno krećete?
- Naredni petak.
- Pa imate ipak bar malo vremena da je vidite i da joj date sliku. Meni je čak malo neprijatno, ali kao što

rekoste, sve je u redu. Ja ovo govorim i sa ženskog aspekta, znate.

- Da sasvim vas razumem ali mislim da više nema vremena za nešto drugo.

-5-

Let iz Skoplja za Minhenu bio je prijatan i relativno kratak. Na aerodromu u Minhenu objavili su poslednji poziv za let ELHA šezdeset devet trideset tri za Meksiko Siti. Slikar se uputi ka gejtju A-četnaest.

Na međunarodni aerodrom Hwarez avion treba da sleti sledećeg jutra u četiri i pet minuta.

Adios Evropo, adios amigos, pomisli Slikar, ostavljajući sve za sobom.

Kao da nikada i ništa nije ni bilo.

-6-

Prirodu i dešavanja u čoveku teško je predvideti.

Dosta često se teško podnosi.

Svako se kreće oko svoje zamišljene ose i sve može da skrene u beztežinsko stanje.

Da lebdi, da se lagano kreće, a opet stigne tamo gde je sanjao bez puno muke.

Slikar nije bio siguran da li ovako da započne priču o Meksiku ili da ostavi da se stvari malo slegnu?

Pitao se razmišljajući da možda od svega ispadne i roman. Zašto da ne?

Mada je više voleo kratke priče.

Ali za priču se čeka pravi trenutak koji može lako da se izmigolji iz ruku i zato je potrebna munjevita reakcija,

naravno, kad se slože sve kockice u glavi, pa onda lako poteče niz svoje korito.

I zato mu je verovatno bilo lakše da pošalje poruku iz Meksika ili kratku priču ispunjenu nagoveštajima slika i događaja, što često nije dovoljno da predoči zamisao da do kraja ispiše naumljeno.

Time nam ostavlja neograničeni vasijski prostor za igru i prepuštanje mašti i da omeknemo dušu.

On voli našu fantaziju.

Koliko je veća toliko je veći njegov uspeh.

A najbolja fantazija je ponekad ono koje zaista činimo, ono koje se realno događa ili ono koje bi hteli da se ostvari.

Da, valjda.

To što je zaista ostvarljivo.

Bila je nedelja.

Duša mu je bila kao leptir.

Otišao je do Meksičkog zaliva i pronašao jednu napuštenu plažu gde je more često uzburkano.

Nije imao nameru da se kupa.

Stajao blizu mora, napipavao ga rukama i nogama.

U mislima nije imao nikakvu kreativnu ideju ili fikciju.

Tada nije mogao da vidi ni svetionik koji nije bio tako daleko.

Nije mogao da se seti ni novogodišnjeg vatrometa od pre neku godinu.

Sećate se te priče, jeli?

Na žalost nije se sećao skoro ničega.

Pogled mu dosegne do bosih nogu, zarivenih u pesak blizu vode koji ga ih butao sve dublje i dublje, stalno mrdajući prstima i celim stopalima levo-desno, gore-dole.

A onda su oni postali nevidljivi.

Sasvim.

Ponovo pogleda u more i vide koliko je u suštini daleko od svih nas.

Hiljadama kilometara.

I ogroman prostor.

Osetio se sam na svetu a znao je da su svi tu negde, okolo. Stojeći tako, samo setio se jedne pesme koju je otac napisao penkalom, njemu, pre mnogo godina i koju dan danas ljubomorno čuva među stranicama neke knjige.

Voleo je i njegov rukopis te pesme.

Sitan a jasan i čitljiv.

Počeo je da se priseća i pokuša da napravi svoju verziju za svoje:

Ako na putu svom
Izgubite dom i rod
Niste vi sami na svetu,
Vi ste moj najmiliji plod.

Ako vas snađe bura
Ili, pak, težak čas.
Niste vi sami na svetu
Ja bdim iznad svih vas.

Ne tugujte
Ako me više ne vidite, pak,
Niste vi sami na svetu
Vas greje očev zrak.

Verujte u svoj put
Hodajte po njemu uspravljeni
Niste vi sami na svetu
Mi smo uvek zagrljeni.

Stavio je ruke u đepove, slegnuo ramenja nekoliko puta, jer mu je bilo malo hladno i pošao pešice nazad do autobuske stanice.

Obukao je patike na bosu nogu, zakopčao jaknu do grla, zadigao kragnu štiteći se od vetra koji je počeo da duva sa svih strana.

Autobus je već čekao putnike.

Seo je na poslednje sedište i autobus ubrzo krenu, ljuljajući dvadesetak ljudi, jureći prema prostranom i naizgled haotičnom Meksiko Sitiju.

Za nepunih pet sati, negde pre ponoć, stigo kući.

Da li?

PEPELJUGA

-1-

Znam da su zvezde bile na nebu i tog lepog toplog dana. Bio je pretposlednji dan Oktobra kada je bio pogreb. Kad se takoreči sve završilo, onda je ostalo da se još jednom pozdravim sa njegovom suprugom, njegovim sinovima, snajama... Pogledao sam još jednom njegovu sliku do krsta. Bio je to taj moj dragi, možda najdraži čika.

-2-

Njegova sestra koja je stajala malo dalje i prešla već sedamdeset sedmu, nosila je naočare za sunce. Bila je uvek graciozna, smirena i pričala polako i tiho. Imala je crni kostim koji joj je lepo stajao. Približio sam se da je pozdravim i uhvatili smo se za ruke.

Moja leva sa njenom desnom i moja desna sa njenom levom.

Čitali smo.

Zagrlili.

Poljubili smo se u obraz.

Nisam znao šta da kažem.

Bili smo još zagrljeni.

- Volim Vas! - to je bilo sve što je izašlo iz mojih usta.

- I ja tebe volim! - rekla mi je tiho i polako, kao uvek što je činila.

Bili smo još zagrljeni.

Osetio sam posle mnogo godina iskrenost i toplinu majčine ljubavi.

- Nikada, ama baš nikada neću zaboraviti kada si kao mali recitovao Pepeljugu, kada su ti reči kao biseri izlazile iz tvoja usta.

Tek tada mi se oči napuniše suzama.

Ali sam se samo nasmešio.

Okrenuo se i polako krenuo ka izlazu.

Osmehom sam odpozdravio svu prošlost.

-3-

Pepeljuga tlči puavo kući

I putem cipelu gubi.

Ko li ce je naći?

- Puinc koga ona ljubi!

POGOVOR

POETIKA URBANIH AMBIJENATA

Evo jedne knjige priča savremenog makedonskog pisca koja se čita sa zadovoljstvom i ljubopitljivošću koja osvežava i relaksira. Evo Emila Krsteskog, javnosti najviše poznat kao novinar, politički teoretičar i analitičar, pa kao slikar a od sada i kao pisac. Zapravo drugačije i nije moglo da bude zato što je "Tri dana u Parizu" njegova prva knjiga beletristike.

Ova knjiga sadrži 15 priča ("Jesen", "Premijera", "Pismo", "Volšebnik", "Drugi sprat, stan broj 9", "Jedan dan", "Nova godina", "Tri dana u Parizu", "Divlje vetrovi, tvoja koliba I ti", "Plaža", "Bluz za usamljenog starog rasipnika", "Puding od tikve", "Stent baj mi", „Autoput za Long Ajlend", "Odlazak slikara"). Priča kao priča, svaka ima svoj svet, sopstvenu priču, međutim, kada se uklope u jednu celinu književnog dela (zbirku) unosi nešto od svog sjaja u celini dela, kao i što svaka priča dobija nešto od te celine, od te „zajednice" priča.

Naime, podređujući knjigu kao zbirku 15 kratkih priča autor između priča upisuje, kao među redovima, jednu unutrašnju priču, jednu super priču, ako tako možemo da kažemo. Ta super priča legitimira indentitet autora, njegovu prisutnost, spoj autofikcionalnih elemenata, autorsku nameru, njegov stil, stil njegove knjige. Kada jedan čitalac, kao ja, u ulozi književnog kritičara i tumača dela, počinje sređivanje utisaka za to delo (opus a ne prirodu) ne može zanemariti radoznalost da prepozna taj zajednički spodeljeni indentitet ili potpis autora. Naprotiv, prati tragove tog potpisa preko tekstone knjige i oseća zadovoljstvo otkrivanjem identiteta. Tumačenje mu tako dolazi kao dešifriranje nečeg koje postoji, ali nije javno, rekli bismo, više je pritajeno i intimno. I ne moramo da budemo hakeri da dešifrujemo potpis (indentitet, superpriču) treba jednostavno da umemo da čitamo, da čitamo pažljivo, uvažavajući delo takvo kakvo je, ne stavljaajući ga u senku skepticizma koji u principu imamo prema prvim knjigama novih pisaca.

Pa uz svu uzdržanost koju sam imala čitajući knjigu priča Emila Krsteskog, mogu reći da je reč o knjizi koja se otvara, priču po priču, u celoj njenoj posebnosti i prepoznatljivosti. Kako bi mogla da predstavim tu posebnost, tu prepoznatljivost ove knjige? Ovaj tekst ima nameru da da jedan skroman, kratak odgovor na to pitanje.

Prvo, priče iz "Tri dana u Parizu" ne daju otpor pri čitanju, naprotiv, prihvatljive su, dostupne, otvorene, srdačne. Možda to proizilazi od prvog utiska koji ostavljaju priče, utiska njihove realističnosti jer obećavaju izvesnu udobnost prikazu slike stvarnosti. Naime radi se o probranim fragmentima stvarnosti, fragmentima sećanja, igrama sećanja i sećanja iz kojih se prostire ogromna panorama života. U svakom životu u svakom pojedinom ličnom životu ogleda se i tuđ

život, pa i život vremena o kome pričamo i koje je predmet reminiscencije pisca. U toj alhemiji gubi se stroge granica između "moj život", "tvoj život", "naši životi". Svako prisećanje na život u priči postaje deo jednog posebnog sveta, od jednog imaginarnog sveta koji sećanju daje smisao, red, značenje.

I taman kad smo se ponadali da je stvorena logična uravnotežena i harmonična kompozicija stvarnosti, autor nam pokazuje njeno skriveno lice. Priča skreće u nekom drugom, skrivenom, zanemarivom pravcu. Ovo nisu priče sa naglim preokretima, ni o fantaziji, ni o magijskom realizmu. Ne. U njima je svaki obrt diskretan, nenametljiv, bez stereotipnih stilskih manira, koji bi već nakon nekoliko priča ponudio predvidiv zaokret (zaplet) kroz knjigu. Upravo ovo odsustvo stilske pretencioznosti je primamljivo i tera nas da pročitamo knjigu bez preskakanja, do kraja, dajući nam osećaj da smo potpuno slobodni da ostanemo uz knjigu ili da je ostavimo po strani. Ovo je knjiga koja ne čeka, koja se ne odlaže za neko drugo vreme. Čita se na iskap. Ona nas ne guši svojim realizmom, a realizam u književnosti, da ne zaboravimo, nikako ne znači vernosti i pouzdanost opisa.

Naprotiv, knjiga pleni svojim urbanim ambijentom, simbolizmom "belog sveta" prestavljen kroz prizmu egzistencijalnih situacija u Parizu, Strazburu, Besansonu, Njujorku, Nju Đersi, Patersonu, Londonu, Birminghamu, Liverpulu... Knjiga putuje od Skoplja i Prilepa do Meksika, to je njen put, njen let kroz imaginarni svet, svet fragmenata i sećanja. I na svakom od tih mesta pripovedač se oseća kao kod kuće i na trenutak nam prenosi to osećanje da se svet drži za nas ako prihvatimo da se mi držimo sveta.

Utisak realističnosti proizilazi iz samih opisa prostora ono što čini njegov "šmek" (miris, izgled, ambient, raspoloženje). Uglavnom se radi o prizorima i obeležjima

intelektualnog simbolizma savremenog sveta, nijansiranih interesom za umetnost posebno za slikarstvo i muziku. Delovi nekoliko muzičkih "klasika" pomešani su sa tekstom i svetom u nekoliko priča. Može se reći da knjiga ima zavidan "muzički podtekst" što u velikoj meri određuje karakter na vreme-prostor ali i na samog pripovedača, pritom nevažno kako je prezentirano u delovima priča.

U većini priča, tek uzgred, u nekim očiglednije, ucrtavaju se određene socijalne razlike u obrazovanju, kulturi, standardima i što je najvažnije u govoru, toj suptilnoj i nepogrešivoj projekciji ljudskog bića u Reči. Baš u tim projekcija nazire se egzistencijalizam na nekim paralelnim svetovima koji su projekcija sveta kao celinu. (to je posebno izraženo u priči "Stent baj mi").

Ali neću se zadržavati na tom aspektu. Više me zanima ona druga strana savremene egzistencije koja ima veze sa ljudskom psihom, sa njegovim osećanjima, porivima, sa njegovim traženjem smisla zajedničkog života, sa njegovom duhovnošću kao simboličnim potpisom njegove individualnosti. Upravo na ivici ovih pitanja kreće se drugo lice stvarnosti, drugo lice ove knjige, sveta "Tri dana u Parizu": izazove ljubavi, zajedničke (bračne i druge), usamljenosti, stvaranja, bekstvo od stvarnosti. Jer bekstvo od stvarnosti je uvek beg od ove stvarnosti, ove ovde, ove tu, ove u meni.

I upravo taj izazov da izađemo iz zidova ove stvarnosti i njenog klišea, prevazilazi običnost stvarnosti i realizma koji nam knjiga na prvi pogled nudi kao ulaz u njen svet. A ovaj tekst govori o tom izlasku iz njega. O saznanju da se prevazilaženje stvarnosti mora bar na kratko napustiti. To je simbolika "Meksika", simbolika na jednom portala koji, ako prođemo kroz njega, može da nas odvede do nas samih do sopstvene harmonije, da ne kažem Celine. Jer previše posvećeni

stvarnosti u njenom rudimentarnom obliku zanemarili bi sebe do te mere da postoji opasnost da se izgubimo. Zato je dobro izaći iz senke stvarnosti i pogledati u prostor beskonačnosti, u nepoznato, u mistično, u san.

Ovde ću istaći samu osobenost ovih priča, posebno onih najlepših, da nude sliku sna kao sliku stvarnosti. (Volšebnik, Plaža, Pismo, Nova godina, Tri dana u Parizu). Sa književne tačke gledišta, irelevantno je šta je stvarnost, koji su delovi sećanja stvarniji od drugih. Važan je utisak, psihološki efekat koji ostavlja jedna priča (jedno književno delo) na nas kao čitatelje koji smo ušli u slobodnu komunikaciju sa tim delom. Upravo u takvim, diskretnim, nagoveštajima druge dimenzije stvarnosti evocirane ili nagoveštene nekim sitnicama (na primer: Dve Brendine suze prilikom odlaska iz Njujorka u priči "Nova godina") baš u trenutku kada shvatimo da smo živeli u nekoj zabludi ili da smo izdani ili da smo nešto važno propustili ili da smo potcenili svoje predosećaje baš u trenutku kad suva kora stvarnosti puca i ništa više ne bude isto. Za nas. A možda i za druge.

Makedonska savremena priča, ona iz XXI veka, ima potrebu (treba da se) "urbanizira" da ne bude postmodernistički nametljiva i ukalupljena. U vremenu masovne i haotične, socijalno umrežene komunikacije, priča ima potrebu da bude komunikativna na svoj, literarni način, ima potrebu da opšti sa dominantnom matricom socijalne i psihološke stvarnosti inteligencije zato što, da ne zaboravimo, makedonska stvarnost se ne iscrpljuje izolovanim temama, bilo da se radi o istorijskim, ruralnim, magijsko-realističnim, ludističkim ili feminističkim temama. Priče Emila Krsteskog se uklapaju baš u taj mozaik kome nedostaju još ovakve originalne, lično obojene, gotovo autofiktivna ali ležerne, simpatične, sugestivne šetnje urbanim životom. Životom koji stremi da egzistencijalno suoči sa esencijalnim.

Zato bih rekla da se realizam u pričama Emila Krsteskog, ma koliko se graničio i sa hiperrealizmom u suštini predstavlja realistički opisane situacije pronalazeći način da se oslobodi suvišnog. Otvoren je za šarm diskretnih i kodiranih poruka, skreće u pravcu snova i mašte, ostavlja čitaocu da popuni zagonetku, da razmišlja o priči dugo nakon čitanja tražeći pravo rešenje, pravi kraj. Ponekad pretenciozno, metaforično i poetično ali ipak s vremena na vreme sa određenom parabolom. Ovde ću ukazati na jednu retku ali lepu moć parabole kada pisac kaže: "I noć se brzo spusti kao roletna" ("Odlazak slikara"). Parabole u ovim pričama postavljene su (date) u citatima na koje se poziva pisac i koji su svojevrsni ključ za rešenje zagonetke postavljene u pričama. Nekad je reč o ličnim i porodičnim remiscencijama (citati dede, oca) a nekada u citatima poznatih ličnosti i pesama. Citati engleskih tekstova savremene rok i pop muzike dati su ćirilicom transkripcijom a na engleskom jeziku kao i nekoliko replika likova koji su dati bez prevoda, (srpski, bosanski, i nekih dijalekata). I ova dimenzija priča Emila Krsteskog data je na impresivan i efektan način obelažavajući njegov stilski indentitet.

**Katica Kulavkova,
akademik, pisac i kniževni kritičar**

Emil Krsteski

TRI DANA U PARIZU
i druge priče

Izdavač

Arhiv Vojvodine
Novi Sad, Žarka Vasiljevića 2A
www.arhivvojvodine.org.rs

Za izdavača

Dr Nebojša Kuzmanović, direktor Arhiva Vojvodine

Prelom

Emil Krsteski

Štampa

SAJNOS, Novi Sad

Tiraž

300 primeraka

ISBN-978-86-81930-96-0

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

821.163.41-32

КРСТЕСКИ, Емил

Tri dana u Parizu : i druge priče / Emil Krsteski ; [prevod sa makedonskog jezika Dragana Černih i Radomir Radivojević]. - Novi Sad : Arhiv Vojvodine, 2023 (Novi Sad : Sajnos). - 150 str. ; 23 cm

Tiraž 300. - Str. 7-9: Predgovor / Aleksandar Prokopiev. - Str. 145-150: Pogovor / Katica Kulavkova.

ISBN 978-86-81930-96-0

COBISS.SR-ID 85484297

Emil Krsteski je makedonski spoljno-politički novinar, prozaist, slikar i doktor političkih nauka koji se prvi put predstavlja široj publici sa knjigom priča.

Pisao je poeziju i priče u novinama i časopisima, a do sada je objavio i šest knjiga iz oblasti spoljne politike i međunarodnih odnosa.

Bio je novinar i urednik u MTV, u dnevnom listu „Nova Makedonija“ i u nedeljniku „Puls“-u, bio dopisnik TANJUG-a i državni savetnik za spoljnu politiku u Kabinetu predsednika Skupštine Makedonije.

Od jula 2019 je direktor Državnog arhiva Republike Severne Makedonije i vladin predstavnik za sukcesiju arhivske građe bivše Jugoslavije.

Njegova zbirka priča „Tri dana u Parizu“ je izašla u Makedoniji 2017 godine, u izdanju izdavačke kuće „Ili-Ili“, a priprema nove priče i svoju četvrtu po redu samostalnu izložbu slika.

Četiri godine (2000-2004) je živio u Strazburu, gde je pratio sesije Evropskog Parlamenta i tri godine (2011-2014) u Njujorku, gde je radio doktorat.